

Mødre i bistandsgivernes matkø

Den stolte nye staten Eritrea ville stå på egne bein, og skulle helst ikke ta imot bistand utenfra – dersom det var strenge vilkår. Men mye er blitt annerledes enn hva landets ledelse hadde håpet. Mellom én og to millioner eritreere sitter nå i matkø og er helt avhengig av utenlandsk hjelp.

– Her treffer jeg barn som ligner mest på fugleunger, rapporterer den svenske journalisten Görrel Espelund som nylig har besøkt sykehusene i landet.

Side 12-13

FOTO: EVELYN HOCKSTEIN

Ja og nei til innlemmelse av NORAD i UD

Debatten om modernisering av bistandsforvaltningen fortsetter.

Side 6

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 4 · 2003

Minene dreper

Iraks barn

Side 7

Myten om skolelyset

Mosambik

Side 10-11

Ekspert-skepsis til matpakke-bistand

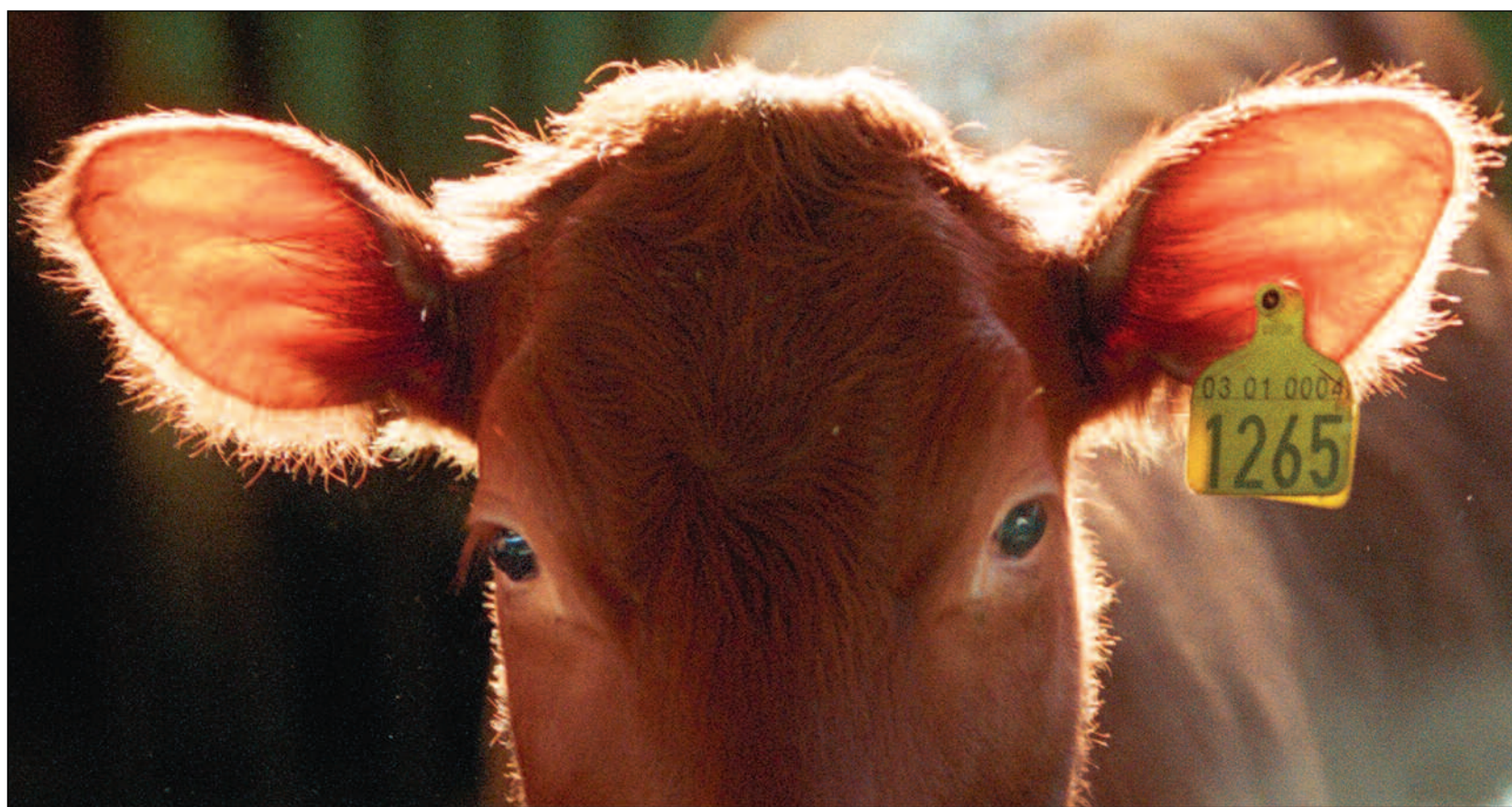
Side 18-19

UD vil ha flere norske i FN

Side 16

Lesernes dom over fagbladet

Side 24

Dette dyret har litt av skylden for at Norge kommer dårlig ut på den nye rankingen. Norske landbrukssubsidier hindrer import fra fattige land, mener forskerne.

FOTO: SCANPIX/LISE ÅSERUD

10. snillest blant verdens rikinger

Forskere refser Norges handelspolitikk overfor fattige land

■ Står vårt selvbilde og gode internasjonale rykte for fall? I alle år har vi likt å tro at Norge var utviklingslandenes beste venn. Nå viser en ny indeks laget av amerikanske forskere at Norge kun er en middelmådighet blant de rike land hva gjelder utviklingsvennlighet.

■ Årsaken er at forskerne fra det anerkjente Center for Global Development velger å supplere det tradisjonelle målet for utviklingsvennlighet – utviklingsbistand per innbygger – med nye kategorier. Nå trekkes det inn både handel, investeringer, landbrukssubsidier og annet.

■ «Norge, som vanligvis regnes som en eksemplarisk verdensborger og en kilde til fred verden over, kommer på en skuffende 10. plass, i hovedsak på grunn av sitt dårlige resultat innenfor handel», skriver forskerne i tidsskriftet Foreign Policy.

■ – Det er grunn til å gå i oss selv. Vi har store utfordringer å arbeide med, sier statssekretær Olav Kjørven (bildet) i Utenriksdepartementet. Samtidig påpeker han og andre at de

nye målemetodene forskerne har benyttet er omstridte.

Side 4-5

RØDE KORS-SJEFEN:

– Jeg ropte for lite «Ulv»!

Side 3

Kan Banken redde skogen?

AV JAN THOMAS H. ODEGARD,
REGNSKOGSFONDET

DEBATT

REGNSKOGSFONDET har fått svar fra Verdensbanken på et innlegg der vi stiller spørsmål ved den norske regjeringens ukritiske støtte til banken og dens nye skogstrategi («Banken vil redde regnskogen» av James Douglas og David Cassells). Det at Verdensbanken svarer for Utenriksdepartementet bekrefter relevansen av vårt spørsmål. Vi vil likevel benytte anledningen til å utdype noen av en rekke alvorlige svakheter i Verdensbankens nye retningslinjer for finansiering av operasjoner i skog, inklusive regnskog.

For det første svarer ikke Verdensbanken på vårt hovedanliggende, nemlig at bankens nye linje om å finansiere kommersiell hogst i urørt skog vil medføre økt rasering av skog og økt fattigdom. Det er fortsatt uklart hvordan et mer liberalt utlånsregelverk kan medvirke til mer forsvarlig skogforvaltning, særlig når banken innrømmer at de gamle og mer restriktive retningslinjene «overhodet ikke hadde innvirkning på hogstomfang, tap av regnskog og miljødelegger». For Regnskogsfondets er dette å snu saken på hodet. Det er svært sterke markedskrefter som fører til at tropisk skog tilsvarende halve Norges areal blir rasert hvert eneste år (FAO/WRI).

SPØRSMÅLET man må stille er om Verdensbankens nye retningslinjer overhodet kan bidra med noe positivt for

å redde verdens gjenværende regnskoger.

Regnskogsfondets, de aller fleste miljøorganisasjoners og skogsfolks erfaring er at kommersiell tømmerhogst i urørt skog er en hoveddrivkraft i raseringen av skogen og at dette gjør folk tilknyttet skogen fattigere. Det er i all hovedsak tømmersekskapene, korrupte politikere og i noen grad styremaktene som tjener på dette.

Dette synet støttes av forskning som viser at det på sikt er økonomisk lønnsomt, særlig for lokalsamfunn, å bevare skogen, mens intensiv kortsiktig hogst kommer et fåtall til gode (f.eks. Balmford et al. i Science, 9. aug. 2002). Derfor var godt over hundre miljø- og rettighetsorganisasjoner svært kritiske til Verdensbankens nye retningslinjer for skog, mens bare et par organisasjoner utgjorde det banken omtaler som «bred støtte».

I tillegg til at det åpnes for at Verdensbanken kan finansiere kommersiell tømmerhogst i urørt regnskog, er det også alvorlig at det ikke er klart hvor og hvor mye hogst Verdensbanken vil gå med på å finansiere. Teksten sier at man vil forhindre at Verdensbankfinansierte operasjoner gjør «betydelig skade» på «kritisk skog» (punkt 5 i Verdensbankens OP 4.36, november 2002). Definisjonen av disse begrepene er imidlertid svært uklare.

debatt

Spørsmålet er om Verdensbankens nye retningslinjer overhodet kan bidra med noe positivt for verdens gjenværende regnskoger.

Regnskogsfondet og Verdensbanken er uenige om effekten av bankens nye retningslinjer. Les Verdensbankens innlegg på www.bistandsaktuelt.com.

VURDERINGEN fra sak til sak er overlatt til bankens egen stab, stikk i strid med anbefalingen fra NGO-ene og bankens egne tekniske rådgivere om at dette burde avklares gjennom en deltagende prosess på nasjonalt nivå. En mulig tolkning er at Verdensbanken kan finansiere all hogst i regnskog utenom vernede områder, en situasjon som vil kunne resultere i et hav av destruksjon rundt små øyer av regnskog.

Et annet element for å sikre ansvarlig skogforvaltning i de nye retningslinjene er kravet til sertifisering av skogsdrift. En analyse utført av Rainforest Foundation i Storbritannia viser at selv ikke det strengeste sertifiseringssystemet (Forest Stewardship Council) tilfredsstillt Verdensbankens egne prinsipper for et troverdig sertifiseringssystem. Dette skaper undring og bekymring. For dersom det i praksis likevel ikke er mulig å oppfylle Verdensbankens kriterier knyttet til hogst i urørt regnskog, ville det vært mye bedre å beholde et klart forbud mot slik hogst. Vi mener fortsatt at vårt opprinnelige spørsmål til Regjeringen er relevant: er den massive norske støtten til banken i strid med uttalte politiske målsetninger om å bevare verdens regnskoger?

Jan Thomas H. Odegard er prosjektmedarbeider i Regnskogsfondet.

Verdensbanken og de usynlige barna

AV ANNE PEDERSEN
OG BJØRN LINDGREN, REDD BARNA

VERDEN HAR 1,2 milliarder absolutt fattige - mennesker som lever på mindre enn én dollar om dagen. Ifølge UNICEF er en halv milliard av disse barn. Et av FNs tusenårsmaal er å halvere verdens fattigdom innen 2015. Barn er derfor en sentral målgruppe for gjennomføring av tusenårsmalet.

I denne sammenhengen er Redd Barna opptatt av hvordan Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP), det rådende verktøy for fattigdomsreduksjon, fungerer for barn. Childhood Poverty Research and Policy Centre (CHIP) i London har analysert 6 ferdige og 17 utkast til PRSP. I juni 2002 publiserte de resultatene i rapporten «Whose Poverty Matters». Den viser at barn i stor grad blir utelatt i strategidokumentene.

DE FLESTE analyserte strategiene avspeiler en ukritisk tiltro til at økonomisk vekst alene er tilstrekkelig for å utrydde fattigdom. Historiske oversikter viser imidlertid at fattigdom ikke nødvendigvis reduseres ved økonomisk vekst. Strategier for økonomisk fordeling er nærmest fraværende i dokumentene. CHIP påpeker at manglende fordelingspo-

litikk mest sannsynlig vil føre til at majoriteten av den fattige befolkningen forblir fattige selv om strategiene settes ut i livet. Sosiale konsekvenser av privatisering er lite utredet. Ingen av de 23 strategidokumentene analyserer virkninger av ulike politiske og økonomiske utviklingsforløp.

KUN HALVPARTEN av dokumentene diskuterer barn og fattigdom eksplisitt. Situasjonen for foreldreløse og gatebarn behandles løstrevet fra politikk og økonomiske trender. Ingen snakker om barn som utsettes for økonomisk utnyttning. Ingen analyserer fattige barns situasjon ut fra et rettighetsperspektiv eller refererer til FN-konvensjonen om barns rettigheter. Dette er oppsiktsvekkende, i og med at konvensjonen er ratifisert av alle land, unntatt Somalia, Øst-Timor og USA.

SENTRALE OFFENTLIGE tjenester for barn, som gratis utdanning og helse, blir diskutert i bare rundt 2/3 av dokumentene. I spørsmålet om grunnutdanning er det grunn til å rette alvorlig kritikk mot Verdensbanken. I utgangspunktet er banken en sentral aktør for å skaffe grunnutdanning til alle barn og står for en fjerdedel av finansieringen av utdanningsprogrammer utenom nasjonalstatenes budsjetter. Men samtidig åpner Verdensbanken for å kreve skolepenger, som i praksis gjør skolegang uoppnåelig for de fattigste.

PRSP karakteriserer av kritikerne som en forlengelse av de tidligere strukturtilpasningsprogrammene.

Sett i et barnerettighetsperspektiv er de første erfaringene med PRSP ikke særlig oppmuntrende.

Kritikerne hevder at landene utarbeider sine PRSP for å tekkes den rådende politikk i Verdensbanken og IMF. De bygger ikke på statenes egne analyser av landenes utfordringer og egendefinerte strategier. Tilhengerne mener PRSP bidrar til en nødvendig ansvarliggjøring av regjeringene i fattig land og klargjør at fattigdom også er et spørsmål om nasjonal politikk og nasjonal makt og at prosessene i arbeidet åpner for deltakelse fra det sivile samfunn. I handlingsplanen for fattigdomsbekjempelse framhever den norske regjeringen PRSP som viktige nasjonale verktøy. Strategidokumentene legges nå også til grunn for norsk samarbeid med utviklingsland.

SETT I ET barnerettighetsperspektiv er de første erfaringene med PRSP ikke særlig oppmuntrende. Likevel kan det være grunn til større optimisme på lengre sikt. PRSP kan bli starten på lengre prosesser i fattige land, der strategiene vil bli oppdatert og revidert. PRSP-systemet i seg selv forandrer ikke landenes politikk, men skaper en arena for en utvidet dialog mellom myndigheter, næringsliv, det sivile samfunn og donorer.

I dette perspektivet er Redd Barna en kritisk, men aktiv deltaker i påvirkning og utforming av PRSP i de landene vi arbeider. Samtidig vil vi i samarbeid med CHIP, Redd Barna alliansen og partnere overvåke hvordan PRSPene vil virke over tid for verdens fattige barn.

Anne Pedersen er programkoordinator i Redd Barna. Bjørn Lindgren er spesialrådgiver i Redd Barna.

Debatt-innlegg i Bistandsaktuelt bør være på maks 3500 tegn (inkl. mellomrom). Kronikker på maks 9000 tegn.

bistands
aktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 4/03 – 6. årgang

Fagbladets redaksjon arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat.

Ansvarlig redaktør:
Astrid Versto

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Journalister:
Liv Røhnebæk Bjergene (permisjon)
Silje Berggrav
silbergg@frisurf.no
Gunnar Kopperud
lyngordon@c2i.net
Camilla Solheim
camsol@hotmail.com
Erik Landet
ela@norad.no

Redaksjonsråd:
Øyvind Dahl
Per Schreiner
Tori Tveit
Mariken Vaa

Internett:
www.norad.no/bistandsaktuelt
www.bistandsaktuelt.com

Postadresse:
Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 - 22 24 05 41

E-post redaksjon:
gz@norad.no

Telefon annonser:
22 24 20 40 - 22 24 20 41

E-post annonser:
gz@norad.no

Fax:
22 24 20 66

Design / produksjon:
Odyssé reklamebyrå/
Akela grafisk design,
Fred Isaksen, Larvik #5400

Trykk:
Dagblad-Trykk AS

Abonnement:
Bistandsaktuelt, NORAD,
boks 8034 Dep., 0030 Oslo.
Telefon: 22 24 20 71.
Fax: 22 24 20 66.
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett:

www.bistandsaktuelt.com

Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver:
NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Mandag 12. mai 2003

Opplag - denne utgave:
12 400 eksemplarer

MÅNEDENS SITAT:

«Uansett hvor mye Norge gir i bistand til Afrika hjelper det lite. Mesteparten forsvinner nemlig til stamme- og diktatorer.»

Leserinnlegg fra illstint leser
i Stavanger Aftenblad 5. mai 2003.

Gode på bistand – dårlegast på handel

LEIAR

Dei siste åra har det vore sagt og skrive mykje om kor viktig dei fattige landas politikk er for utvikling og kampen mot fattigdom. Ei forskargruppe i Washington har snudd på flisa og laga ei rangering av 21 rike lands politikk overfor fattige land. Kor god er vår politikk når det gjeld å vera støttespelarar i dei fattige landas arbeid for utvikling? Seks politikkområde er vurderte: Bistand, handel, investeringar, fredsarbeid, miljø og innvandring.

Når det gjeld bistandspolitikk kjem Noreg på fjerdeplass, etter Danmark, Nederland og Sverige og i fredsarbeid er me nummer to etter Hellas. For oss som arbeider med utviklings-samarbeid er forskargruppas vurdering ei stadfesting av at me gjer ein rimeleg god jobb. Men totalt sett kjem Noreg ut på ein tiande plass. Det passar veldig dårleg med vårt sjølv-bilde om at me er blant dei fattige landas aller beste vener. Hovudgrunnen til den dårlege plasseringa er handelspolitikken. Her er me på jumboplass. Og ikkje berre litt dårlegare, men mykje dårlegare enn alle dei andre landa. At Noreg kjem dårleg ut når det gjeld handel er kanskje ikkje så overraskande, dette har vore mykje i fokus i den norske debatten. Meir overraskande er det at me skårar svært lågt også på miljø. Her er det berre fire land som er dårlegare enn oss.

Denne forskarrapporten syner til fulle at utviklingssamarbeid ikkje berre gjeld utanrikspolitiske spørsmål. Dersom Noreg skal koma lenger opp på lista, krevst det endringar på fleire innanrikspolitiske område. I regjeringas handlingsplan står det at «vi skal justere vår egen politikk utenom bistanden slik at den bidrar mer til å bekjempe fattigdommen i verden.» Dette er ambisiøst og ikkje heilt enkelt. Ikkje minst i forhold til landbrukspolitikken. I ein ny WTO-avtale må truleg tollmurane nedjusterast ein god del, samstundes som norske politikarar har eit ansvar for å ta vare på eit levedyktig landbruk i landet vårt. Utfordringa blir å finne løysinga som både tek vare på landbruket her heime og fattige lands behov. Erkjenninga av at bistand ikkje aleine kan skape utvikling har lenge vore tydeleg. Indeksen frå forskargruppa i USA er ei nyttig påminning om dette. Når det syner seg at handelshindringar til dei rike landas marknader fører til at dei fattige landa tapar dobbelt så mykje som dei får i bistand, bør det gje den rike delen av verda noko å tenkje på.

Det går sikkert an å koma med innvendingar mot forskargruppas metodar og vurderingar. Men me kjem ikkje bort frå at dei set fingeren på eit viktig poeng: Det er heilskapen i politikken som er avgjerande for kor effektive våre bidrag i kampen mot fattigdom er.

AVE

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, o.l. vil mange artikler ikke komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

FOTO: SCANPIX

– Jeg ropte for lite ulv – om beredskapen *inne* i Irak, sier Røde-Korssjef Jan Egeland.

Katastrofen som ikke kom

rett på sak

•GUNNAR KOPPERUD

HVEM:
Jan Egeland

HVA:
Generalsekretær i Norges Røde Kors

HVORFOR:
Kritisert for å rope ulv, ulv om nøden i Irak

– Du har fått kritikk for å ha overdramatisert nøden i Irak. Harald Stanghelle skriver i Aftenposten at du nå forsøker å si at den varslede humanitære katastrofen var medieskapt, mens knapt noen annen mer aktivt har brukt uttrykket humanitær katastrofe enn du, og at det går på troverdigheten løs. Kommentar?

– Sett i ettertid er det ingen tvil om at vi i Norges Røde Kors har vår del av ansvaret for overdimensjoneringen av hjelpen utenfor Irak - der gjorde vi samme feil som generalene: vi forberedte forrige krig. Men det er en ryggmargrefleks for mange av oss ikke å gjøre samme feil som under krigen i 1991 - aldri igjen stå på så bar bakke som da. Og det er vel ikke galt å forberede seg på en katastrofe som ikke kommer, å forberede seg på å hjelpe flyktninger som ikke kommer? Det er riktig at krigen på mange måter utviklet seg annerledes enn vi fryktet. Vi så, som vi ofte rapporterte, en historisk overdimensjonering av den humanitære beredskapen i Iraks naboland. I flyktningeleirene stod teltene tomme, og hjelpearbeiderne satt virkeløse. Det er ingen tvil om at Norges Røde Kors har sin del av ansvaret for denne overdimensjoneringen.

– Så du nekter ikke for at du ropte ulv?

– Nei, og jeg ropte for lite ulv. Jeg brukte de megafoner jeg kunne for å få til større beredskap inne i Irak, men jeg sa aldri at det var for dårlig beredskap i nabolandene til Irak. Jeg er glad det ikke ble slik vi fryktet, og det som helt klart er feil er å vente og se. Vi varslet en mulig humanitær katastrofe to ganger - først da vannforsyningen til Basra totalt brøt sammen, og senere da Bagdads innbyggere i 14 dager ble utsatt for en enestående lovløshet. Husk dessuten at fra 19. mars ble Irak hermetisk lukket for nødhjelp i én måned framover.

– Til Klassekampen har du sagt at du har gitt opp å få til et balansert bilde i mediene. Hva gjør vi galt?

– Der ligger hovedmisforståelsen mellom Harald Stanghelle i Aftenposten og meg. Røde Kors fikk formidlet et balansert bilde av krigen i mediene; vi hadde våre folk på plass som

rapporterte time for time. Vi har gått gjennom alt, og jeg står for hvert ord, alt er i samsvar med virkeligheten. Men, så kommer spørsmålet - fikk lidelsene i Irak en rettfærdig andel av verdens oppmerksomhet? Sammenliknet for eksempel med Etiopia? Vi tagg norske medier om også å sette søkelys på Etiopia, forholdene er mye verre der, men nei, opinionen klarer bare én katastrofe av gangen. Akkurat der har jeg gitt opp å få til et balansert mediebilde. Vi har tellet opp, rundt krigen hadde vi 130 oppslag i norske etermedier om Irak og to om Etiopia.

”
Under Irak-krigen tagg vi mediene om også å sette søkelys på Etiopia, forholdene er mye verre der, men nei, opinionen klarer bare én katastrofe av gangen.

– Men det er vel også viktig for dere å være synlige der verdens oppmerksomhet er rettet? En norsk hjelpeorganisasjon pleide å feire med champagne på informasjonskontoret hver gang de fikk et oppslag på Dagsrevyen?

– Vi lever av å få meldt tilbake til det norske folk at vi kan drive aktivt hjelpearbeid. Og vi er privilegerte som hvert år får stor oppmerksomhet om vårt arbeid. Til hjelpearbeidet vårt i Irak samlet vi inn 13 millioner kroner, og medieoppslagene om oss var helt avgjørende. Men vi trengte ikke 130 innslag - jeg skulle gjerne byttet 20 innslag om Irak mot to om Etiopia.

– Tjener dere på å dramatisere? En legendarisk generalsekretær i norsk nødhjelp har for eksempel sagt at alle tall på nød i Afrika med fordel kan deles på fem?

– Vi har helt opplagte fordeler av en dramatisering. Men de 13 millionene vi fikk samlet inn til Irak var ikke bare mediens fortjeneste. Bøssebærerne våre er viktigere, det er de som har størst gjennomslagskraft.

– Norske hjelpeorganisasjoner har i årevis betalt reiser for journalister og fotografer til katastrofeområder mot å få på kvitteringsreportasjer om organisasjonens arbeid. Gjør Norges Røde Kors det?

– Ikke i min tid.

Et middels utviklingsvennlig land

Norge er dårligst på handel – nesten best på bistand

Norge havner midt på treet i en ny indeks som måler utviklingsvennlighet overfor fattige land.

UTVIKLING

• CAMILLA SOLHEIM

Norge rangeres som nummer 10 blant 21 rike land i en ny indeks som tar sikte på å måle hvorvidt landenes politikk overfor utviklingsland er fremmende eller hemmende. Subsidier og handelshindringer for å beskytte landbruket fører til at Norge havner på bunnplass når det gjelder handel med utviklingslandene. Norge gjør det også dårlig på miljø og innvandring, men havner blant de beste på fredsbevaring, bistand og investeringer.

Rikfolk. Indeksen «Ranking the rich» er utarbeidet av den uavhengige amerikanske tenketanken Center for Global Policy i samarbeid med magasinet Foreign Policy.

– I mange år har de rike landene fortalt de fattige landene hva de må gjøre for å skape utvikling. Vi mener at det er på tide at man begynner å tenke på hva vi selv kan gjøre for å skape utvikling og hva det er vi gjør som hindrer utvikling. Det finnes nok av indekser som rangerer de fattige landene utfra ulike parametre, vi ønsket å rangere de rike landene, sier senterets president Nancy Birdsall til Bistandsaktuelt.

Selv ansvar. Utgangspunktet for indeksen er at utvikling og fattigdomsreduksjon ikke bare har med størrelse på bistandsbudsjettene å gjøre, men at politikken på områder handel, miljø, investeringer, innvandring og fredsbevarende styrker også spiller en avgjørende rolle. Senteret anerkjenner at myndigheter og ledere i fattige land har et selvstendig ansvar for landets egen utvikling, men at rike land kan – og bør endre sin politikk for å utløse økonomisk vekst og sosial utvikling. Indeksen premierer store bistandsbudsjett, bidrag til fredsbevarende styrker, innvandringsvennlig poli-

tikk og høye direkte investeringer i fattige land, mens den straffer bistand til korruperte regimer, importhindringer og miljøfarlig politikk.

Store land er verst. De to landene som gir aller mest i bistand – Japan og USA – havner nederst på indeksen. Mens mindre land som Nederland, Portugal og Spania er tre på topp. Senteret mener Norge kommer på en skuffende 10. plass, mest på grunn av høye handelsbarrierer og store landbrukssubsidier.

– Tror du at de store økonomiene som virkelig kan ha innvirkning, som Japan og USA, vil endre sin politikk i etterkant av denne rangeringen?

– Jeg tror ikke at USA og Japan direkte vil endre sin politikk, men jeg tror at folk flest, det sivile samfunn og frivillige organisasjoner i disse landene kan få noe nytt å tenke på, og at ideen om at det er de rike landene som må endre sin politikk for å skape utvikling i fattige land kan få gjennomslag. Det er nøkkelen, og det er på den måten man til slutt vil få endringer i politikken, sier Birdsall. Hun er skuffet over at de rikeste landene – G7-landene som utgjør to tredeler av verdensøkonomien, ikke gjør det bedre på indeksen, med unntak Tyskland som havner på en 6. plass.

– Men små rike land, som Nederland, har en mulighet til å gå i bresjen og være et eksempel overfor G7-landene.

Åpne marked. Birdsall ser på handel som et av ankepunktene for å skape utvikling. Verdensbanken anslår at handelshindringer til rike lands markeder koster fattige land mer enn 100 milliarder dollar i året i tap av eksport, omtrent dobbelt så mye som blir gitt i bistand.

– Mange aktivister i Europa i dag er imot globalisering og at markedene åpnes. Vi mener at å åpne rike lands markeder er bra, og ønsker å få flere aktivister med på den tankegangen.

– Men mange mener at åpne markeder kun vil være bra for amerikanske bønder, og ikke fattige lands?

Ifølge FAO og OECD subsidieres hver norske ku med i overkant av 9000 kroner per år.

FOTO: SCANPIX/TERJE BENDIKSBY

Nancy Birdsall, president for Center for Global Policy.

– Dette er ikke enkelt. Men folk fra utviklingsland er i dag veldig sinte på grunn av stengte markeder, og ønsker heller handel enn bistand.

– Kan landene som topper rankingen være stolte av seg selv?

– Jeg ville ikke gå så langt. De beste landene ligger fortsatt langt fra perfektjon. Nederland fikk 5,6 av ti mulige, så det er fortsatt store muligheter for forbedringer.

Nancy Birdsall understreker at det er første gang en slik indeks lages, men at det ikke er siste.

– Indeksen er basert på 2001-tall. Norge endret i fjor sine tollregler over for de aller fattigste landene. Tror du dette vil få utslag på neste års indeks?

– Jeg håper det, så vi får se. Jeg vet ikke hvor viktig denne endringen er, men vi ønsker at indeksen vår skal reflektere endringer over tid, slik at vi på den måten skaper insentiver. Vi har forsøkt å lage en indeks som er sensitiv til slike endringer.

Se også intervju med UNDPs sjef, side 18.

– Vi må gå i oss selv, sier UD-statssekretær

Statssekretær Olav Kjørven er ikke fornøyd med Norges plassering på rankingen.

– Det er grunn til å gå i oss selv. Vi har store utfordringer å arbeide med, sier statssekretær Olav Kjørven (KrF) i Utenriksdepartementet.

Styrker trend. Han mener at det amerikanske senteret har gjort en veldig viktig jobb når de nå for første gang har laget en systematisk oversikt over hvordan ulike politikk fremmer eller hemmer utvikling i fattige land. Indeksen styrker den internasjonale trenden med å se at utviklingen i fattige land ikke kun avhenger av utviklingshjelp.

– Det er en gledelig utvikling, og internasjonalt ser vi nå i mange fora en større vektlegging av fattigdomsbekjempelse. Man kan sikkert lure på hvor genuint ment det er i flere sammenhenger, men det faktum at det er på agendaen er i seg selv viktig, sier KrF-politikeren. Kjørven mener at hans parti lenge har vært opp-tatt av rammebetingelsene for utvikling, noe gjeldsletteplanen er et konkret uttrykk for.

– Ikke imponert. – Dette er et svært viktig bidrag til å synliggjøre hvor viktig en helhetlig politikk på dette området er. Man kan alltid diskutere metoden eller utvelgelsen deres, men det er viktig at denne jobben nå er gjort, sier Kjørven. Selv om Norge havner et stykke ned på lista, så er ikke Kjørven nevneverdig imponert over de andre landene heller.

– Ingen av landene scorer veldig høyt, og det viser at alle har et klart forbedringspotensiale, også vi.

Dialog med departement. – I fjor lanserte regjeringen sin handlingsplan mot fattigdom der behovet for en helhetlig politikk ble understreket. Er dere på vei?

– Ja, vi er på vei. Denne handlingsplanen var et samlet opplegg fra hele regjeringen, og vi er i gang med å identifisere områder for hva vi skal gjøre. Jeg har ansvaret for denne prosessen, og skal snart i dialog med Nærings- og handelsdepartementet og Landbruksdepartementet. Andre har vi allerede vært i kontakt med. Vi har som målsetning å skape konsistens der det i dag er inkonsistens.

”

Det er grunn til å gå i oss selv. Vi har store utfordringer å arbeide med.

Olav Kjørven (KrF), statssekretær i Utenriksdepartementet.

Påpeker svakheter. Til tross for at Kjørven er fornøyd med at det er laget en indeks, mener han at undersøkelsen har svakheter.

– Indeksen er slik satt sammen at tidligere kolonimakter som fortsatt har tette forbindelser med de respektive land både i forhold til investeringer og migrasjon kommer godt ut. Når det er sagt, så er det selvsagt positive resultater for de fattige som teller – og ikke historiske forhold. Det at Norge aldri har vært en kolonimakt er ikke en unnskyldning for oss til ikke å gå vår egen politikk på disse områdene i sømene, sier Kjørven.

Nulltoll. Også på handelssiden mener politikeren at undersøkelsen viser visse svakheter.

– Vi mener at vi har gått i bresjen med å gi bedre betingelser i form av nulltoll til MUL-land. Vi mener at man trenger en differensiert tilnærming til fattige og rike land. Vi må forbedre oss, men det betyr ikke at det er riktig å åpne alle sluser. Vi ønsker å finne et balansepunkt som tjener både norsk landbruk og som

favoriserer de fattigste landene, og ikke bare USA-bønder.

– Har dere ambisjoner om å klatre høyere på lista?

– Ja, vi ønsker å være høyest mulig. Det vil skje i en kombinasjon med å vi vinner gehør for endringer i metodikken og policy-grunnlaget, men også at vi gjør en jobb selv. Vi skal ikke klatre for klatringens egen skyld, men fordi vi skal ha en utviklingsfremmende politikk som gir resultater i kampen mot fattigdom.

– Møter dere motstand for dette i andre departement?

– Denne indeksen er helt ny, men vi vil selvfølgelig se på analysen som ligger til grunn for denne indeksen i forbindelse med våre diskusjoner med andre departementer. Men du kan jo forestille deg at ikke alle er enig i for eksempel tilnærmingen til handel som de gjør i undersøkelsen. Men indeksen gir oss noe konkret å forholde oss til, og er nyttig som pekepinn i vurderingen av hvilke områder en styrket konsistens virkelig ville hjelpe.

Hver innbygger i Bangladesh får i gjennomsnitt 61 kroner per år i internasjonal bistand. FOTO: G.M.B. AKASH

– Ikke god nok kvalitet fra u-land

– Nå er det dessverre slik at mange u-land ikke har en tilstrekkelig stor nok mengde kvalitetsvarer som er beregnet på eksport, sier statssekretær Leif Helge Kongshaug (V) i Landbruksdepartementet.

Statssekretæren mener det finnes naturlige årsaker til at Norge ikke har stor handel med fattige land, og han synes ikke det er uventet at land som er omsluttet av fattige land eller har sterke bånd gjennom tidligere kolonihistorie, har høyere handel med utviklingsland enn Norge. – Vi har lange avstander til fattige land og liten tradisjon for handel. Det er lettest å drive handel med naboer, sier Kongshaug.

Samtidig er statssekretæren kritisk til hvordan indeksen er utarbeidet.

– Det er et par svakheter med metoden som gjør at Norge kommer ugunstig ut. Det er for eksempel

ikke tatt hensyn til nulltoll for MUL-land. De har heller ikke sett på den totale import av landbruksvarer som andel av brutto nasjonalprodukt. I den sammenheng er Norge en ganske stor importør av landbruksvarer, sier Kongshaug. Han påpeker også at en generell nedgang i tollsatsene ikke nødvendigvis vil komme de fattige landene til gode, men rike land.

Kongshaug forsvarer høye norske landbrukssubsidier med det politiske målet om å ha et norsk landbruk i fremtiden, og et landbruk i et høykostnadsland som Norge. – For at det skal være interessant for noen å drive landbruk er vi nødt til å ha et visst statlig støttenivå, sier Kongshaug. Venstre-politikeren tror problemet for fattige land ikke ligger i høye tollmurer, men at de i utgangspunktet har få varer som egner seg til eksport.

– Regjeringen lykkes dårlig med utviklingspolitikk

– Norge gjør det dårlig, og vi gjør det dårlig på områder som krever endringer i norsk innenrikspolitik, for eksempel på import, miljø og innvandring, sier Fafø-forsker Bjørne

Grimsrud. Han er også medlem av Regjeringens rådgivende utvalg for resultater i utviklingspolitikken.

Fafø-forsker Bjørne Grimsrud.

Sterkt vern. Grimsrud mener at man godt kan diskutere tallgrunnlaget som er brukt og måten forskerne har lagt sammen plasseringene på, men at det ikke overskygger faktumet at Norge verner det norske markedet. Forskeren er glad for indeksen og mener den kan være med på å skape forståelse for å se bistanden i en bredere sammenheng.

– Regjeringen la i fjor fram sin handlingsplan mot fattigdom, hvor det ble påpekt behovet for en helhetlig politikk. Har regjeringen klart å oppnå dette?

– Hilde Frafjord Johnson har lykkes med å øke bistandsbudsjettet og det er dyktig gjort i dagens politiske klima. Men det har ikke lyktes å få andre departementet, som Næringsdepartementet, Landbruksdepartementet og Kommunaldepartementet, i å føre en like progressiv politikk. Det gjenstår fremdeles. Det ser vi for eksempel i WTO-forhandlingene der forsvar for norske landbruksinteressene står sterkt. Her ser det i tillegg ut som om Norge vil skjule seg bak EU og dermed i realiteten støtte en ikke-gunstig politikk for utviklingslandene. Et annet område hvor Norge skærer lavt på indeksen er innvandringspolitikken. Norge tar imot relativt færre innvandrere fra 3. verden enn andre industriland. Det kan man jo bare merke seg, sier Grimsrud.

Lite omfang. Det er primært lav skår på handel som gjør at Norge kommer dårlig ut. – De tiltakene som eksisterer i dag er gode, men omfanget er for lite. Det bekymringsfulle er at norsk næringsliv er i stadig mindre grad inne i de fattigste landene.

– Indeksen er laget med 2001-tall. I 2002 åpnet regjeringen opp for nulltoll

på varer fra de minst utviklede landene. Tror du dette vil forandre Norges plassering på indeksen neste år?

– Nei, det tror jeg ikke, det er ingen grunn til å tro det. Det er et skritt i riktig retning, men ikke stort nok. Problemet er å få de store profesjonelle aktørene på banen. Samtidig er ikke dette tilbudet så veldig attraktivt. I forbindelse med nulltollen er det sikkerhetsklausuler som sier at dersom man virkelig lykkes på det norske markedet, så kan det hende at myndighetene gjør om på tollreglene.

– Både Nederland og Danmark scorer høyt på handelskategorien. Hva kan vi lære av dem?

– Nederland er litt spesielt. Mange produkter fra utviklingsland kommer inn til Europa gjennom Rotterdam, for eksempel all kakao. Mens i Norge figurerer kakaoimport som import fra Nederland til Norge. Sånn sett er ikke Nederlands plassering helt reell. Samtidig er det ingen tvil om at de har store handelscenter og importmiljøer i Nederland. Danmark har over lang tid hatt en aktiv næringspolitikk overfor 3. verden, og Danmark kan nok være et eksempel for Norge. Jeg skal ikke underslå at Danmark har bundet mye av sin næringslivsbistand til danske bedrifter, men det er mulig å ha en aktiv politikk uten å gjeninnføre bindinger.

KRONER PER KU

Årlige subsidier til kubønder, per ku (2001) i norske kroner.

Europeiske Union:	3000
Australia:	63
Canada:	900
Japan:	8900
New Zealand:	11
Norge:	9000
Sveits:	10700
USA:	1042

BNP per innbygger, Afrika sør for Sahara (2001): 3200

Kilder: Tidsskriftet *Foreign Policy* (som oppgir kildene FN's landbruksorganisasjon (FAO) og OECD)

HER ER DOMMEN OVER VERDENS RIKESTE LAND

Centre for Global Development har sett på 21 rike land i verden med tanke på hvordan deres politikk på ulike områder hjelper eller hindrer økonomisk og sosial utvikling i fattige land. Her er deres vurderinger av de ulike landene:

1. **Nederland** (5,6): Gir mye bistand og har store investeringer i utviklingsland.
2. **Danmark** (5,5): Gir mer enn 1 prosent av brutto nasjonalprodukt i bistand og bidrar generøst til fredsbevarende operasjoner.
3. **Portugal** (5,2): Gir ikke mye bistand, men investerer kraftig, spesielt i Latin-Amerika.
4. **New Zealand** (5,1): Et godt eksempel på mange områder; Stor innvandring, lite subsidier til landbruk og bidrar generøst til fredsbevarende styrker. Men når ikke opp blant de tre beste på grunn av lite bistand.

5. **Sveits** (5,0): En nasjon av ekstremiteter; bare slått av Norge når det gjelder fiendtlighet overfor fattige lands eksport, men investerer kraftig i fattige land, ønsker deres arbeidere velkommen og forurenser relativt lite.

6. **Spania** (4,7): Store investeringer i Latin-Amerika, men lav støtte til fredsbevaring.

6. **Tyskland** (4,7): Generøs støtte til flyktninger og innvandrere – og til investeringer innenfor vindkraftteknologi.

8. **Sverige** (4,5): Stort sett en generøs giver, men gir lite til fredsbevarende operasjoner. Høy score på miljøsidene takket være lave utslipp av drivhusgasser.

9. **Østerrike** (4,4): Arbeidere fra utviklingsland er velkommen, men ellers middels.

10. **Norge** (4,3): En generøs giver, men store subsidier og handelsbarrierer for å beskytte sine bønder gir lavest score på handel.

11. **Storbritannia** (4,2): Middels score på alle kategorier.

12. **Belgia** (4,0): Få investeringer i fattige land, på gjennomsnittet ellers.

13. **Hellas** (3,9): Nummer én på fredsbevarende operasjoner.

14. **Frankrike** (3,8): Langt færre innvandrere som andel av befolkningen enn noen av de andre landene på indeksen.

15. **Italia** (3,6): Mottar store avdrag på gjeld fra fattige land. Dårlig score på investeringer og innvandring.

15. **Irland** (3,6): Høye subsidier innen fiskeri og utslipp av drivhusgasser.

17. **Finland** (3,5): Dårligst blant de europeiske landene – takket være få investeringer og lite innvandring.

18. **Canada** (3,4): Lite bistand og høye utslipp av

drivhusgasser fører til dårlig plassering til tross for landets åpne dører for innvandrere.

19. **Australia** (3,2): Høy score for lave handelsbarrierer, men dårlige resultater i forhold til bistand, investeringer og miljø.

20. **USA** (2,6): Lite målbar commitment til utvikling. Stor på handel, men sist på bistand og miljø – og overraskende lav på innvandring.

21. **Japan** (2,4): Inntil nylig var Japan verdens største bistandsgiver, men gir minst bistand i forhold til andel av brutto nasjonal inntekt. Gjeldsavdrag fra fattige land underminerer den tilsynelatende generøsiteten. Arbeidere og produkter fra fattige land er relativt uvelkommen.

Les hele undersøkelsen på: www.cgdev.org eller www.foreignpolicy.com

– Fornuftig med enhetlig bistandsforvaltning

Tidligere NORAD-direktør vil ha NORAD inn i Utenriksdepartementet

Borger A. Lenth støtter forslaget om å integrere NORAD i Utenriksdepartementet. – Det avgjørende er at bistandsvirksomheten får en enhetlig ledelse, sier han.

• ERIK LANDET

Lenth var NORAD-direktør fra 1982-84 og ble departementsråd da direktoratet ble innlemmet i det nye Departementet for utviklingshjelp (DUH) i 1984. Dermed hadde han en nøkkelrolle i den daværende omstillingsprosessen.

– Også den gang var det stor diskusjon om NORAD skulle bestå eller ikke. Jeg var en stor tilhenger av å beholde direktoratet. Med et eget departement for utviklingshjelp var det naturlig at NORAD bestod som et «indre direktorat», med et klart skille mellom det politiske og operative ansvaret. Det gjorde omstillingen mye lettere og beslutningen om et eget departement kunne lett reverseres, sier Lenth.

Effektivitetspotensial. Fra 1988 ble NORAD igjen organisert som eget direktorat under DUH. Departementet ble så avviklet i 1990 og NORAD videreført som eget direktorat. Samtidig overtok Utenriksdepartementet deler av bistanden, blant annet nødhjelpen. Borger A. Lenth mener tiden er moden for en ny organisering av bistandsadministrasjonen.

– Beskrivelsen i ECON-utredningen som gjøres av problemene ved dagens administrasjon gjør jo et visst inntrykk. Det kommer kanskje best til uttrykk ved at ambassadene må forholde seg til to instruksjons- og rapporteringslinjer i dagens system. Jeg ser derfor et stort effektivitets- og trivselspotensial ved å slå NORAD og UD sammen, sier Lenth.

Enhetlig. Lenth synes ikke den

Tidligere NORAD-direktør, Borger A. Lenth, støtter forslaget om slå NORAD og Utenriksdepartementet sammen.

FOTO: SCANPIX

økende politiseringen av bistanden er den viktigste grunnen til å avvikle NORAD.

– Det avgjørende for forslaget er ønsket om en mer enhetlig styring der man skal kunne forholde seg til

én ledelse. En slik enhetlig organisering tiltrekker meg. Alt henger sammen med alt, også innen bistanden. Forslaget om å delegerer mer ansvar til ambassadene støtter jeg varmt, sier Lenth.

Forutsetter UD-endring. Lenth påpeker at store endringer må til i Utenriksdepartementet hvis man skal samle bistandsadministrasjonen på ett sted.

– Forslaget forutsetter i aller høyeste grad at UD gjennomgår en kraftig omorganisering. Om linjesiden i den hierarkiske modellen blir etter faglig eller geografisk inndeling, gjenstår å se. Samtidig forutsettes en større grad av spesialisering og en aksept av at bistanden også er fag. Diplomaten som generalist, med stadige skifter i arbeidsområdene, passer dårlig inn i modellen, sier Lenth.

Alternative modeller. Lenth mener den alternative modellen, der NORAD styrkes og får delegert alt ansvar for den praktiske gjennomføringen, har mye for seg, men tviler på at den er gjennomførbar.

– Alt i alt er det en vel så god modell, men den forutsetter en annen grunnholdning til forholdet mellom departement og ytre etater enn den vi, tradisjonen tro, har hatt i Norge. Blant annet måtte grenseflaten mellom Utenriksdepartementet og NORAD være definert langt mer presist og prinsipielt enn i dag. NORAD måtte ha klare fullmakter og arbeidsro innen sitt felt, sier Lenth.

Han vil ikke være med på å lansere en tredje modell, der det på nytt opprettes et eget departement for utviklingssamarbeid.

– En slik modell lar seg ikke realisere. Utenriksdepartementet gir aldri fra seg pengene de forvalter til nødhjelp og multilaterale organisasjoner. De pengene er jo det eneste

Skeptiske fagforeninger og frivillige organisasjoner

Fagforeningene i NORAD og UD mener ECON burde ha vurdert muligheten for å justere dagens organisering av administrasjonen. Samtidig mener Utviklingsfondet og Bistandsnemnda at en felles administrasjon kan gi mindre forutsigbarhet for de frivillige organisasjonene og svekke prinsippet om langsiktighet.

• ERIK LANDET

I en felles høringsuttalelse for fagforeningene i Utenriksdepartementet og NORAD, beklager lederne i Akademikerne (AK), Norsk Tjenestemannslag (NTL) og 2fo - Flerfaglig Fellesorganisasjon at ECON ikke har vurdert å justere dagens organisasjonsmodell for utviklingssamarbeidet.

– Vi tror en diskusjon av dette alternativet både kunne gitt et mer klargjørende bilde enn det evalueringssammenheng gir om hvor og hvordan skillelinjene mellom politikk og forvaltning kan trekkes, og pekt på effektiviseringsmuligheter som

kan nås med lavere kostnader og mindre risiko, heter det i høringsuttalelsen fra fagforeningene.

Problematiske politikk. Fagforeningene deler rapportens oppfatning av at dagens administrasjonen sliter med overlapping og fragmentering, men er ikke overbevist om at organisatoriske endringer er løsningen på problemene.

– Vi stiller spørsmålsteget ved om målene som er satt for en mer effektiv forvaltning av utviklingssamarbeidet kun kan nås ved organisatoriske endringer. Flere av de viktige utfordringene rapporten peker på, som manglende strategisk fokus og fragmentering, er nært knyttet til de politiske rammebetingelsene og den hittil rådende politiske strukturen for utviklingssamarbeidet, skriver fagforeningene.

Interessant innspill. Fagforeningene oppfatter moderniseringsprosjektet som en viktig anledning til å foreta endringer og ECONs rapport som et «interessant innspill fra en ekstern aktør».

– Fagforeningene understreker samtidig betydningen av at en eventuell omorganiseringsprosess fore-

tas i et helhetsperspektiv, hvor også den politiske styringen av utviklingssamarbeidet gjennomgås.

Overser spørsmål. Utviklingsfondet og Bistandsnemnda synes det er positivt med en evaluering av bistandsadministrasjonen, men mener rapporten fra ECON overser sentrale spørsmål.

– Rapporten tar dessverre ikke opp en helt sentral problemstilling – spørsmålet om ikke administrasjonen av utviklingspolitikken skiller seg så vesentlig fra andre oppgaver i Utenriksdepartementet og utenriks-tjenesten at det bør opprettholdes som egen administrativ enhet, med andre ord at NORAD opprettholdes, sier daglig leder i Utviklingsfondet, Arvid Solheim.

Behold langsiktighet. Han mener også NORAD bør bestå for å beholde et langsiktig perspektiv på utviklingssamarbeidet.

– I politikken skifter prioriteringene og fokus relativt ofte, mens langsiktighet og stabilitet er blant hovedprinsippene for å oppnå resultater i bistanden, sier Solheim.

Bekymringen deles av generalsekretær Øyvind Dahl i Norsk Misjons-

Bistandsnemnd.

– Ved at bistanden skal styres mer politisk, står vi i fare for å bli utsatt for uforutsigbare politiske innspill både ute og hjemme. Et skille mellom politisk ledelse og en fagetat som NORAD tror vi vil styrke langvarige relasjoner til partnere i samarbeidsland, sier Dahl.

Kan svekke sivilt samfunn. Dahl mener rapporten i for liten grad fokuserer på hva en omorganisering vil bety for frivillige organisasjoner som jobber i det sivile samfunnet i utviklingslandene.

– Rapporten synes å forutsette at det er et harmonisk samspill både i stat til stat samarbeidet og i forholdet til lokal stat og det sivile samfunn. Det er dessverre ikke alltid samsvar mellom lokalsamfunnets behov og de målsettinger som er uttrykt i de offentlige planer som ofte er kommet i stand etter påtrykk fra Verdensbanken. Dersom politisk styring fra Nord via den lokale regjering blir for sterk, kan det motvirke endringskreftene som manifesteres på grasrota i slike samfunn, sier Dahl.

”
ECONs rapport er et interessant innspill fra en ekstern aktør.

Fagforeningene i UD og NORAD.

Forvaltning

de har, sier Lenth.

Flere har advart mot at en tettere kopling mellom politikk og bistandsfag kan gå utover det langsiktige utviklingssamarbeidet. Lenth er imidlertid ikke bekymret.

- Embetsverket har evnen til å sikre kontinuitet på tross av regjeringsskifter. I tillegg er vi her inne på grunnleggende spørsmål om demokratisk styring, og i Norge er det den til enhver tid sittende statsråd som har det siste ordet, sier Lenth.

– Langsiktighet og forutsigbarhet

• GUNNAR ZACHRISEN

- NORAD er opptatt av å få til en løsning som er best mulig i forhold til å oppnå en effektiv bekjempelse av fattigdom. I denne prosessen har vi vektlagt at bilateral bistand må være langsiktig og ha et sterkt element av forutsigbarhet. Det siste er ikke minst viktig i forhold til de frivillige organisasjonene og lokale partnere, sier NORADs direktør Tove Strand i en kommentar til arbeidet som nå pågår med å modernisere bistandsforvaltningen.

Tove Strand, NORADs direktør.

Hun understreker også viktigheten av å bevare en sterk faglig kompetanse i bistandsarbeidet, både i forhold til kunnskap og forvaltning.

- ECON-rapporten argumenterer som om bistand i framtida bare blir budsjett- og sektorstøtte, noe som blir feil. I dag utgjør disse bistandsformene bare 10 prosent av NORADs bistand, og det er ingen grunn til å tro at det vil bli det dominerende i framtida, sier Strand.

NORAD-sjefen viser til områder som næringsutvikling, godt styret og anti-korrupsjonsarbeid som eksempler på viktige felter som ikke kan drives gjennom budsjettstøtte.

- Også søknadsbaserte ordninger som støtte via norske frivillige organisasjoner krever betydelig kapasitet og kunnskap om forvaltning og dialog, sier hun.

Strand kan ikke røpe konklusjonen i NORADs høringsuttalelse om moderniseringsprosjektet i bistandsforvaltningen. Det skyldes at saken fortsatt er under saksbehandling i Utenriksdepartementet, og når dette skrives er det også usikkert om høringsuttalelsen - der NORAD gir sitt syn på hva direktoratet mener om ECONs anbefalinger - i det hele tatt blir offentliggjort.

Strand er NORADs representant i den UD-dominerte styringsgruppen som etter planen gir sine anbefalinger til utenriksråd Bjarne Lindstrøm fredag 16. mai - to dager etter at Bistandsaktuelt gikk i trykken. Styringsgruppens og utenriksrådets anbefalinger blir neppe offentlige, men uansett er det opp til den politiske ledelsen i UD å trekke den endelige konklusjon i saken. Det vil ventelig skje i løpet av sommeren.

Jakter på dødsfeller

Kjempejobb venter Folkehjelpen i det minelagte Nord-Irak

SULEYMANIA (b-a): Norsk Folkehjelp ble nylig tildelt 13 mill. kroner av Utenriksdepartementet for å rydde landminer i Irak. De vil trenge. Millioner av dødelige eksplosiver ligger i dag strødd over store deler av landet, ikke minst i kurdiske områder.

• I NORD-IRAK:
GUNHILD FORSELV

IRAK

Drøye førti minutters kjøretur fra Halabja og inn i fjellområdene der Ansar al-Islam (også kjent som Mullah Krekars opprørsgruppe, red.anm.) inntil for noen uker siden hadde sitt hovedkvarter, jobber for tiden Norsk Folkehjelps utplasserte mineryddingsteam. Dette er et av Folkehjelpens prioriterte områder i etterkrigs-Irak - et område med meget høy tetthet av landminer.

Menneskene i de omkringliggende landsbyene, som er drusere, flyktet da den islamske gruppen Ansar al-Islam tok over området. Nå vil rundt 600 familier vende tilbake, men veiene mellom landsbyene samt til vannkilder er belagt med eksplosive feller og miner.

Handelsvei. - Her gravde vi opp en italiensk Valmare (V69) med 500g eksplosiver. Dosen hadde drept deg på stedet, forklarer oppsynsmann Ferman Nouri.

Den dødbringende fellen var satt opp med en tynn tråd tvers over stien ca. 15 cm over bakken på den eneste veien mellom landsbyene Hawar og Jawar i Solowdalen. Veien har i alle år vært en hovedåre for lokal handel mellom Iran og Irak.

Folkehjelpen dro inn i området i midten av april. Organisasjonens mineryddere regner med å bruke ytterligere tre uker før hovedveiene er klarert. Dette er imidlertid bare begynnelsen på jobben. Miner og udetonerte eksplosiver har vært et gjennomgående problem i nord-Irak de siste tiårene, og særlig i de kurdiske områdene.

52 døde på en uke. - Fra 1991 til 2002 har vi rapportert om at rundt 3500 mennesker er blitt drept av miner og andre eksplosiver, og rundt 6000 er meldt skadet, sier Sherko Rashid som leder Folkehjelpens

Solowdalen har vært en av de mest trafikkerte illegale handelsrutene mellom Iran og Irak.

FOTO: GUNHILD FORSELV

Mine Action Programme i Suleimaniya.

Han legger til at disse tallene kun representerer de rapporterte tilfellene. Tallene gjelder også vel og merke kun for de kurdiske autonome områdene. Saddams Irak har ingen offisielle tall på minedødelighet.

Folkehjelpens mineryddere har en kjempejobb foran seg. Det regnes å gjenstå minst 10 millioner enheter av udetonerte miner og eksplosiver i de kurdiske områdene, noe som skaper brutale konsekvenser for lokalbefolkningen. I løpet av en uke i april ble det rapportert om 52 dødsfall og 63 skader som følge av miner og andre eksplosiver bare i Kirkuk-området.

Underlegne. Saddam-regimets fall har samtidig resultert i at flere tusen mennesker på flukt nå ser sin mulighet til å vende tilbake til sine lenge ubebodde landsbyer. Dette byr på flere problemer, blant annet i Halabja- og Bieira-distriktene, der bygninger og veier kan være de reneste dødsfeller.

Forklaringen ligger tre år tilbake i tid. I 2000 befestet opprørsgruppen

Ansar al-Islam fjellområdet Hawramahan. Men Ansar var underlegne i antall i forhold til den rivaliserende kurdiske opprørsgruppen PUK. Derfor valgte Ansar å minelegge og sette opp dødelige feller for sine motstandere. Fellene truer nå sivilbefolkningen som vil returnere til sine hjem. Særlig utsatt er kvinner som henter vann og sanker kvister til fylling, samt unger som gjeter sauer og kuer.

Minene først! - Første prioritet må være å fjerne alle minene fra veiene og fjellene. Etter det kan vi gjenoppbygge landsbyen vår og flytte tilbake, sier småbonden Majmaddin Ali Karam i landsbyen Hawar.

Saddams Irak har fram til nå vært utilgjengelig for Norsk Folkehjelp og de øvrige organisasjonene som bekjemper miner i området. Organisasjonens tilstedeværelse i de kurdiske områdene gjorde at de fikk spionstatus fra irakisk hold. Nå forbereder imidlertid Norsk Folkehjelp å sette igang prosjekter i Khaneqin og Manadalin, vest for Bagdad. Først skal området undersøkes nærmere og lokale team skal læres opp til å utføre ryddingen.

Ved sykehusene i Bagdad pågår krigen ennå

• I IRAK:

TORGEIR NORLING

IRAK

BAGDAD (b-a): Saddam Hussein er styrtet, men ved landets sykehus er krigen langt fra over.

- Forholdene kan best karakteriseres som et helvete, men du skulle sett hvordan det så ut her tidligere, sier den unge legen Raina, mens hun vandrer mellom sykehussengene ved akuttmottaket på barnesykehuset i Al-Mansour - tidligere kjent som Saddams barnesykehus.

Hun forteller hvordan bygningen skalv når bombene slo ned i nærheten, hvordan døde og sårede lå om hverandre på gulvene og hvordan hun kynisk måtte velge blant de sårede hvem som skulle få hjelp. Pasientene med de alvorligste skadene ble liggende uten at de fikk behandling.

- Jeg måtte prioritere dem jeg visste ville overleve, sier legen.

Men bombene var bare ett av mange problemer. Med Saddams fall begynte plyndringen. Flere sykehus ble angrepet. Senger, medisiner, utstyr og maskiner - alt forsvant. Sykehusene fikk ingen beskyttelse fra de amerikanske styrkene som strømmet inn i byen.

I dag, en måneds tid senere, har forholdene ved flere av Bagdads sykehus heldigvis endret seg til det bedre. Døde og sårede ligger ikke lenger strødd i korridorene. Det er ikke akutt mangel på medisiner. Vannforsyningen er forholdsvis stabil. Og flere sykehus har fått tilbake strømmen - i hvert fall deler av døgnnet.

Ifølge Røde Kors er likevel den totale kapasiteten ved sykehusene i

Bagdad mye lavere enn hva den var før krigen. Med den voldsomme økningen i behovene for medisinsk hjelp, sier det seg selv at situasjonen er langt fra tilfredsstillende.

Ved det store sykehuskomplekset, Medical City, ligger pasientene fremdeles i kø utenfor operasjonsrommet. Kirurgenes kapasitet er sprengt til bristepunktet.

- Jeg har ventet fire dager på en amputasjon, forteller en mann med alvorlige skuddskader i venstre fot. Han frykter at betennelsen som har gått i sårene vil spre seg videre.

- Mennesker dør fortsatt fordi de ikke får behandlingen de trenger. Det er ingenting vi kan gjøre. Pasientene er nødt til å vente, forteller en av kirurgene.

Hva nå, Fjørtoft?

NORAD og UD kutter støtten til WIF etter kritisk rapport

Fremtiden er usikker for om lag 500 ansatte i Worldview International Foundation etter omfattende kritikk mot organisasjonen. To granskingsrapporter hevder at norsk støtte er brukt til andre formål enn avtalt.

• SILJE BERGGRAV

Som følge av dette stanser UD alle utbetalinger til organisasjonen. Dette er et hardt slag for den største bistandsorganisasjonen som ble skapt av den tidligere norske tvkjendisen og Venstre-politikeren Arne Fjørtoft. Ifølge en av rapportene kan nemlig organisasjonen allerede være teknisk konkurs.

I et brev til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité varsler utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson at det ikke vil bli inngått noen ny rammeavtale med WIF, og at det kan bli aktuelt å kreve tilbakebetaling av midler. Generalsekretær Fjørtofts høyre hånd, Nawaz M. Faleel, sier til avisen Nationen at stiftelsen kan kollapse dersom UD krever bistandspenger tilbake. Fjørtoft avviser derimot at WIF er på konkursens rand.

Knallhard kritikk. WIF har i årene 1999-2001 fått 20 millioner kroner årlig fra NORAD. Konsulentfirmaet Nordic Consulting Group (NCG), som på oppdrag for NORAD har utarbeidet rapporten, er knallhard i sin kritikk om brudd på regnskapsføring, rot og manglende intern kontroll og rapportering.

Revisorfirmaet UNiconsult, som har gjennomgått NCGs rapport, er mildere i kritikken. Men begge rapportene er enige om at WIF på flere punkter har brutt rammeavtalen, og at NORAD har grunnlag for å be om tilbakebetaling av i overkant av en million kroner.

195.000 kroner kan kreves tilbakebetalt for et konsulenthonorar belastet prosjektet Nutritional Blindness Project Bangladesh i strid med avtalen. WIF erkjenner at det har skjedd en «uriktig belastning», og vil betale tilbake pengene dersom NORAD krever det. Videre kan NORAD kreve tilbakebetalt 820.000 kroner, brukt til innkjøp av PCer og

6 • AKTUELT

Optimist før WIF-rapport

Fjørtoft tror Worldview overlever administrativ granskning

Arne Fjørtoft frykter ikke innholdet i granskingsrapportene om hvordan Worldview International Foundation og Worldview Rights har brukt offentlige bistandsmidler. – Flott at Riksrevisjonen er koblet inn, sier han.

Generalsekretær i Worldview, Arne Fjørtoft, forsikrer at granskning ikke vil finne noe snudd i hans regi. FOTO: SCAFFARTEFOTO/STAVANGER TIDNING

FRIVILLIGE ORGANISASJONER

• SILJE BERGGRAV
Han ventet i spenning, men er ikke bekymret for hva granskingsrapportene om Worldview International Foundation vil avdekke. De siste fem årene har den Sri Lanka-baserte organisasjonen med generalsekretær Arne Fjørtoft i spissen fått om lag 20 millioner kroner i NORAD-støtte. UD og NORAD har gjennom lengre tid vært skeptiske til pengebruken i de ulike organisasjonene som springer ut av WIF. Blant dem den norske underenheten Worldview Rights. Mens Utenriksdepartementet evaluerte støttevirksomheten har NORAD evaluert WIF. Videre utbetalinger ble stanset, og ingen kan si når eller om de vil bli gjenopptatt.

– Jeg tror fullt og fast på at vi vil kunne stå opprett etter at rapportene legges frem. Vi har ikke gjort noe ulovlig. Vi har hatt rot i regnskapene våre, og det har skapt en masse mistro og mistenksomhet over hvor pengene har gått. Men vi har vært på det rette, og er glade for at Riksrevisjonen skal gjennomgå regnskapene våre sånn at vi kan få grunn til å tro, sier den tidligere Venstre-lederen til Bistandsaktuelt.

– Ingen krise. Ifølge avisen Nationen, som i en rekke artikler har satt et kritisk søkelys på WIF, har Utenriksdepartementet underrettet Riksrevisjonen om innholdet i granskingsrapporten. Rapporten har vært ferdig i flere uker, men er foreløpig hemmelig. Det er nå opp til UD om og når informasjonen skal bli kjent. Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité har også bedt om innsyn i rapporten.

I et brev til NORAD sendt i desember, skriver tidligere undervisningsminister i Sri Lanka, i dag styreformann og president i WIF, Sarath Amunugama, at organisasjonen er i en prekær økonomisk situasjon. Ifølge Amunugama står arbeidsplasse til over 500 bistandsarbeidere i utviklingsland over hele verden i fare. Men overfor Bistandsaktuelt benekter Fjørtoft at organisasjonen er i krise.

– Her går alle prosjekter for fullt,

og ingen har mistet jobben. Vi har en dynamisk profil i det vi gjør, og sitter ikke og venter på at NORAD skal komme tilbake. Vi har økonomiske reserver, og har fått andre partnere slik at prosjektene foreløpig ikke er skadelidende, sier Fjørtoft. Blant annet skal Verdensbanken, myndighetene i Sri Lanka og en sveitsisk organisasjon ha trått til med prosjektmidler.

Full stopp fra NORAD? Fjørtoft legger ikke skjul på at WIF må vurdere sin virksomhet på ny, der

som NORAD kutter overføringene for godt.

– Vi kan neppe drive på som før, uten NORAD-støtte. Jeg ventet med lengsel på å få denne granskningen oversikt, sånn at vi kan bruke vår fulle oppmerksomhet på prosjektene våre, sier han.

WIF ble gjennomgått i både 1997 og i 2001. I begge rapportene måtte stiftelsen ta kritikk for administrativ rot. I den første for ikke å bruke midler etter forutsetninger, i den andre for omfattende mislik mellom bistand og business.

FAKSIMILE: BISTANDSAKTUELT 1-2003

software-lisenser på ikke-kommersielle vilkår. WIF bestrider at avtalen er brutt i dette tilfellet.

Pensjonspremier. 935.000 kroner brukt til pensjonspremier til Fjørtoft og visegeneralsekretær Rune Hersvik er et annet sentralt punkt. Ifølge konsulentrapportene kan disse pengene kreves tilbakebetalt, men advokat Erik Keiserud som har vurdert begge rapportene, mener dette forholdet må utredes nærmere.

Advokat Morten Steenstrup, som representerer WIF, mener NCG-rapporten inneholder en rekke feil. I sitt tilsvare erkjenner han at det er begått formelle feil i regnskap og rapportering, men peker på at organisasjonen nå har ryddet opp i dette. Når det gjelder pensjonspremiene, viser Steenstrup til at disse er belastet ett av bistandsprosjektene for to år, ikke tre år slik rapportene hevder.

Det vil være en katastrofe om vi må legge ned organisasjonen på grunn av formalfeil.

Arne Fjørtoft, generalsekretær i WIF

Organisasjonene er uenige om spilleautomater

• CAMILLA SOLHEIM

Kulturdepartementets spilleautomatforslag vekker høyst ulike reaksjoner blant de humanitære organisasjonen. Lovforslaget går blant annet inn for å flytte all drift og utplassering av spilleautomater fra de private aktørene og over til det statlige Norsk Tipping, som skal få enerett til disse fra 2006.

– Vi er veldig positive til forslaget. Vi ser selv at spilleautomater fører til avhengighet, og dermed er vi positive til forslaget som innebærer en reduksjon av antall automater og endret plassering av dagens automater, sier pressesjef Anne D. Nilsen i Norges Røde Kors.

– Gleden kommer av at organisasjonen ikke taper nevneverdig med penger. I lovforslaget heter det at organisasjonen skal få kompensert for tapte inntekter

med utgangspunkt i inntektene fra 2001.

Ingen garanti. I sju andre humanitære organisasjoner, blant annet Norsk Folkehjelp, Redd Barna, Flyktningerådet og Kirkens Nødhjelp, er tonen en helt annen.

– Vi sitter igjen med svarteper. Disse tre (Røde Kors, Norges Handikapforbund og Redningsselskapet, red.anm.) som skal få kompensasjon er de som selv driver automater i dag. Vi andre må fra år til år søke av en pott som Norsk Tipping forvalter. Det garanterer ikke at vi får den samme summen hver gang, sier informasjonssjef Ivar Christiansen i Norsk Folkehjelp. For Norsk Folkehjelp utgjør automatpengene i dag cirka en tredel av potten deres av frie midler.

– Det betyr at det er viktige mid-

– **Dyp økonomisk krise.** NCG-rapporten feller også en alvorlig dom over stiftelsens økonomi: «WIF og dens kommersielle selskaper er i dyp organisatorisk og økonomisk krise, og WIF kan for øyeblikket være teknisk konkurs», heter det i rapporten. Konsulentfirmaet har ingen tro på at stiftelsen har muligheter til å tilbakebetale bistandsmidler. Dette bekreftes av WIFs assisterende generalsekretær Nawaz M. Faleel.

– Et slikt krav vil føre til organisasjonens kollaps. NORAD og UD er en av våre største givere, sier Faleel til Nationen. Han legger til at han ikke tror stiftelsen vil klare å drive videre hvis UD slutter å gi pengestøtte.

Fjørtoft sier til Bistandsaktuelt at Faleels uttalelser ikke holder mål.

– Han ble fratatt funksjonen som finansansvarlig fordi han hadde ansvaret for mange av feilene som ble begått, og har i dag ikke oversikt over stiftelsens økonomi. Bortfallet av NORAD-støtten har rammet oss hardt, men inntil videre driver vi på stort sett som før. Vi har omorganisert mye og fått ned kostnadsnivået, men det er klart at vi sliter økonomisk når mer enn 50 prosent av støtten vår forsvinner, sier Fjørtoft.

Håper på dialog. – Vil dere klare å betale tilbake midler dersom dere får et slikt krav?

– Vi mener selv at WIF har krav på 630.000 dollar (4,2 millioner kroner, red.anm.) fra NORAD. Rammeavtalen vår er ikke formelt oppsagt, og vi kan dokumentere at vi har brukt disse pengene i henhold til avtalen. Jeg håper vi skal få til en dialog om videre samarbeid med NORAD når behandlingen i UD er ferdig. En ny rammeavtale er heller ikke vi interessert i – det er usunt å være avhengig av én bidragsyter; vi ønsker oss et bredere spekter av samarbeidspartnere, sier Fjørtoft.

Han forteller at det kritiske søkelyset på organisasjonen har skapt problemer i forhold til nye partnere – blant annet holdt Verdensbanken inntil nylig tilbake sin prosjektstøtte. EU og Swiss Corporation bidrar forøvrig med midler – «nok til å holde det gående», ifølge WIF-sjefen.

– 500 arbeidsplasser står på spill, og millioner av mennesker har nytte av prosjektene våre direkte eller indirekte. Det vil være en katastrofe

om vi må legge ned organisasjonen på grunn av formalfeil, sier Fjørtoft.

Kritikk i srilankisk presse. Den srilankiske avisen Sunday Leader har også viet WIF-granskningen bred spalteplass. I en detaljert artikkel om innholdet i de to rapportene kommenterer journalist Frederica Jansz at «de sjokkerende avsløringene setter søkelyset på internasjonale hjelpeorganisasjoners rolle her i landet og spesielt på utlendinger som har utviklet nære bånd til politikere både i Sri Lanka og Norge».

Arne Fjørtofts nære forbindelser med politikere og byråkrater i nåværende og tidligere srilankiske regjeringer fremheves, og avisen siterer minister for massekommunikasjon Imtiaz Bakeer Markar som i et «skammelig og ansvarsløst» brev til Hilde Frafjord Johnson ber henne om ikke å trekke støtten til WIF: «Jeg er også bekymret for fredsprosessen, som er helt avhengig av støtte fra media generelt og fra Worldview og Young Asia Television (et av WIFs hovedprosjekter, red.anm.) spesielt, siden det ikke finnes noen institusjoner som kan erstatte dem», skriver Bakeer Markar ifølge Sunday Leader.

Artikkelforfatteren er uenig: «Det sier seg selv at både fredsprosessen og utviklingen av media i større grad trues av dårlig informerte ministre som skriver pompøse brev på vegne av hjelpeorganisasjoner med suspekt rykte, enn av at WIFs aktiviteter må opphøre», skriver han.

WORLDVIEW INTERNATIONAL FOUNDATION

■ WIF driver et omfattende bistandsarbeid på Sri Lanka, med hovedvekt på tv- og internettprosjekter.

■ Gjennom årene har stiftelsen fått om lag 100 millioner kroner i NORAD-støtte. Stiftelsen har i en tidligere evalueringsrapport fra NCG blitt kritisert for samrøre mellom Fjørtofts ideelle organisasjon – WIF – og de kommersielle selskapene som også ledes av Fjørtoft.

FRIVILLIGE ORGANISASJONER

Vi sitter igjen med svarteper.

Ivar Christiansen, informasjonssjef i Norsk Folkehjelp.

ler, sier Christiansen som samtidig understreker at han gjerne skulle sett at pengene kom fra andre kanaler. – Det er ikke noe moro å måtte forsvare inntekter fra spilleautomater, men det er nå en gang slik at myndighetene har tildelt oss cirka 200 automater og den inntekten, og nå føler vi faktisk at de tar den fra oss.

Avhengig. Statsråd Valgerd Svarstad Haugland begrunner lovforslaget med behovet for å kontrollere markedet bedre, og komme spillelegalskapen til livs. Hun håper at lovforslaget skal bli behandlet før sommeren. Christiansen mener at lovforslaget har små sjanser til å eliminere spilleavhengighet.

– Det gjør man ikke så lenge NRK sender Lotto og Tipping i beste sendetid. Det er andre måter å begrense

spillelegalskapen på, for eksempel senke lydnivået på maskinene eller andre utbetalingsmåter.

Kompensasjon. Norges Røde Kors opplyser at de også vil tape penger på en avvikling av egen automatdrift. Ifølge rådgiver Bernt Apeland er differansen i netto overføring til formål 150 millioner kroner i 2001 og 2002. Differansen skyldes blant annet avskrivninger i 2001 og økt effektivitet og bedre resultat i 2002 – i tillegg til en generell omsetningsøkning i markedet. For organisasjonen som Røde Kors, som selv driver automatselskaper, innebærer også forslaget redusert stab.

– Vi vil måtte si opp 130 årsverk innen 2006, og det er selvfølgelig en smertelig prosess, sier Anne D. Nilsen.

NORADs innsats i fiskerisektoren er et av tiltakene som har gitt varige effekter i Hambantota, konkluderer ny evalueringsrapport.

FOTO: ODD IGLEBÆK

Problemfylt utfasing

Hambantota i Sri Lanka gikk i stå etter at NORAD sa farvel

– Utfasingen av den norske bistandsinnsatsen i Hambantota, på sydspissen av Sri Lanka, var ikke vellykket. Dette sier forsker Alf Morten Jerve ved Chr. Michelsens Institutt. Han har ledet arbeidet med å oppsummere NORADs farvel til dette betydelige prestisjeprosjektet i norsk utviklingshjelp.

• ODD IGLEBÆK

Jerve understreker at nedtrappingen i Hambantota var en meget planlagt prosess.

– NORAD ønsket at det de hadde satt i gang skulle fortsette for egen motor etter at den norske innsatsen var over. Derfor ble det også satt av hele sju år, fra 1992 til 1999, til utfasingen, sier Jerve.

Men på den andre siden manglet NORAD modeller for hvordan en slik nedbygging skulle gjennomføres.

– De som arbeidet med saken hadde ingen mekanismer å forholde seg til. Faktisk økte også bistandsvolumet i de første utfasingsårene, til tross for at det motsatte var målsetningen. Deretter gikk det bratt mot slutten med pengetilførselen. Økonomisk var det ingen myk overgang, sier Jerve.

Ny dagsorden. Sylvi Endresen ved Universitetet i Oslo har også deltatt i arbeidet. Hun peker på et annet problem

– NORAD endret også målsetningene midt i nedtrappingen. Et nytt tema, å stimulere til vekst i den private sektoren, ble nå satt på dagsordenen. I løpet av en kort periode på 1990-tallet ble det etablert ikke mindre enn 21 små bedrifter for norske bistandspenger. Men nå er de alle borte. Angivelig ble ni av dem stengt, til tross for at de gikk med overskudd. Men hvorfor det gikk

slik, vet vi ikke. Det har vi ikke studert, sier Endresen.

Halvert utvikling. Fra Hambantota-prosjektets første dag var NORAD den sentrale pengeilden. Slik var det også på det tidspunktet nedtrapping ble vedtatt. I tillegg bistod myndighetene på Sri Lanka med noen små bidrag.

– Tall fra enkelte landsbyer viser at utviklingsinnsatsen ble halvert under nedbyggingen, og det er dramatisk i et fattig samfunn som dette, sier Alf Morten Jerve.

Han understreker at det også var mye positivt ved Hambantota-innsatsen.

– Utviklingen av fiskerisektoren var et slikt område. Et annet var oppbygging av samvirke med mikrokreditter, og det tredje var å organisere handelsstanden i distriktene, gjennom et såkalt Chambers of Commerce, sier han.

Ønsker NORAD tilbake. – Problemet var likevel av det ble for smått. Det tok ikke av, og fortsatt er det slik at de 17 000 personene, flesteparten kvinner, som har vært med i kredittsamvirket, ikke kommer videre. Det finnes ingen steder de kan låne penger. Den lokale handelsstanden mangler politisk styrke til å utfordre hovedstaden. Da hjelper det lite at de har spennende planer om å bygge oljeraffineri, internasjonal flyplass og containerhavn, sier Jerve.

– Kan det endres?

– Det krever i så fall mye. Sri Lankas økonomi er ganske åpen, og mange småbedrifter konkurrerer med billig import fra Kina. Et annet problem er mangel på lokale inntekter og reelt demokrati på distriktsnivå, slik som i Hambantota. Skattene kreves inn i Colombo og myndighetene der bestemmer hvordan pengene skal brukes, svarer Jerve.

Han sier at det fortsatt er mange i Hambantota som gjerne vil ha NORAD tilbake.

– Det var en kraft som kom uten-

ifra med makt og med penger, og som derfor også kunne påvirke utviklingen til lokalbefolkningens beste, understreker han.

Integrert program. Den norske innsatsen i Hambantota var et såkalt integrert program for landsbygdutvikling – en type norsk bistand som først og fremst hører historien til.

Det startet i 1978, og den første fasen var preget av investeringer i infrastruktur. Mye av innsatsen gikk til områder som tidligere var ubefolket. Her ble det blant annet bygget veier, vanningsanlegg, skoler og helsestasjoner og de nye innbyggerne kom i tusentall. Prosjektet skilte seg fra tidligere bistandsprosjekter ved at det allerede fra starten var snakk om langsiktig innsats. Målet var å få til selvberende samfunn. Verdi skulle skapes gjennom jordbruket for i neste omgang å kunne etablere småindustri og andre alternative arbeidsplasser. NORAD skulle stå for finansieringen og være pådriveren. Lankeserne skulle stå for personell for den menneskelige kapital.

Ikke sjølbærende. Men noen sjølbærende utvikling ble det aldri.

– I realiteten kom vi aldri lenger enn til startpunktet, sa innbyggere da Bistandsaktuelt var på besøk i november 2000.

– Vi dyrker noe mat, vi går på skolen og vi har et visst helsetilbud. Men vi kommer ikke videre. Det finnes ingen jobber her, ingen skoler utover grunnskolen. Vi er isolert og innestengt, fortsatte de.

Også Alf Morten Jerve gjør tilsvarende observasjoner.

– Tallene viser også at det ikke er blitt noen industrialisering av betydning. For mens det i 1981 var 61 prosent som arbeidet i jordbruket, var det fortsatt hele 57 prosent i 1997. Og om vi tar hensyn til befolkningsøkningen, ser vi at i praksis så jobber det nå flere i primærnæringene enn tidligere, sier Jerve.

Brudd i fredsforhandlingene

• TORGEIR NORLING

BANGKOK (b-a): Opprørsbevegelsen Tamiltigrene (LTTE) har trukket seg fra fredsforhandlingene med Sri Lankas myndigheter. Bruddet kom etter at LTTE ble nektet å delta på et forberedende møte til en stor giverkonferanse som skal holdes i Japan.

LTTE hevder de er blitt marginalisert i fredsprosessen og at Sri Lankas myndigheter må forbedre seg på en rekke områder før de er villige til å gjenoppta samtalene. Alt i alt mener tamiltigrene at forholdene for den tamilske befolkningen ikke har bedret seg stort siden fredssamtalene kom i gang i fjor. Spesielt uttrykkes det misnøye over manglende fremgang i arbeidet med å gjenoppbygge de krigsherjede områdene i nord og øst. Myndighetenes innsats for å repatriere tamilske flyktninger er også under sterk kritikk.

Selv om partene forsikrer at det ikke eksisterer noen umiddelbar fare for at konflikten skal blusse opp igjen, blir situasjonen karakterisert som alvorlig. I første omgang spøker det for giverkonferansen som etter planen skal holdes i Tokyo i juni. Japanske myndigheter hevder konferansen vil bli arrangert selv om LTTE ikke deltar, men det synes klart at resultatet neppe vil bli det samme. Millioner av sårt tiltrenge bistandskroner kan gå tapt dersom situasjonen ikke løser seg.

Fra norsk side arbeides det i høygrad med å overtale LTTE til å vende tilbake til forhandlingsbordet. Da Bistandsaktuelt gikk i trykken var både utenriksminister Jan Petersen, statssekretær Vidar Helgesen og spesialrådgiver Erik Solheim på plass i Sri Lanka for å forsøke å bringe fredsprosessen tilbake på sporet.

notis

Utstein-gruppa fikk pris

Utstein-gruppa, der utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson er ein av fire opphavslege medlemmar, mottok 29. april prisen «2003 Commitment to Development Award» i Washington.

Center for Global Development og tidsskriftet Foreign Policy valde Utstein-gruppa som fyrste vinnar av ein pris som skal delast ut kvart år til «eit individ, ei gruppe eller organisasjon som har gjort ein vesentleg innsats for å endre haldningar og politikk i den rike delen av verda i høve til verdas fattige».

Utstein-gruppa fikk prisen for sin «visjon og vilje for å redusere global fattigdom og ulikskap, for si evne til å tenke nytt innan utviklingsfeltet og for deira vektlegging av politisk samordning når det gjeld å få til resultat».

Det var dei fire opphavslege Utstein-medlemmane som fekk prisen: Tidlegare utviklingsminister i Nederland, Eveline Herfkens, (nyleg avgått, red.anm.) utviklingsminister i Storbritannia, Clare Short, minister for økonomisk samarbeid og utvikling i Tyskland, Heidemarie Wiczorek-Zeul, samt Norges utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson.

”

I enkelte landsbyer ble utviklingsinnsatsen halvert under nedbyggingen, og det er dramatisk i et fattig samfunn.

Alf Morten Jerve, forsker ved Chr. Michelsens institutt.

– Mosambik? En suksess?

Ekspertene og vanlige mosambikere slår hull på myten om mønsterlandet

MAPUTO (b-a): I mange år er Mosambik blitt rost av Verdensbanken og framstilt som et mønsterland for utvikling i Afrika. Det er en beskrivelse få mosambikere kjenner seg igjen i. – «Den flinkeste gutten i klassen» er en smisker og jukse-maker, mens «læreren» lukker øynene, kommenterer kritikerne.

• I MOSAMBIK:
SILJE BERGGRAV

MOSAMBIK

Giverlandene trenger bildet av Mosambik som et vellykket utviklingsland. Regjeringen er retorisk dyktig, og giverne har ikke sett maktinteressene bak, mener utviklingskonsulent Bernhard Weimar.

Han er en av mange vi møter i Mosambik som er kritiske til resultatene av mange års bistand, og til regjeringens evne og vilje til å skape utvikling.

I årevis er Mosambik blitt holdt frem av internasjonale givere som et mønsterland i Afrika. Eksemplene har stått i kø: Nasjonal forsoning etter fredsavtalen i 1992. Innføring av flerpartistyre. Institusjonsbygging og pressefrihet. Ikke minst har man skrytt av den økonomiske veksten (som i 1999 var den høyeste i verden, red.anm.) etter omleggingen fra sosialisme til markedsøkonomi i regi av Verdensbanken og IMF. Senest i fjor uttalte Norges utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson at Mosambik er et av de mest vellykkede eksemplene på gjenoppbygging og utvikling.

Hvorfor, spør mange mosambikere seg, opplever da folk flest at så lite har forandret seg?

Regjeringen bruker de fattige. I dag finansieres rundt 50 prosent av offentlige utgifter og 75 prosent av offentlige investeringer ved bruk av bistand. Bernhard Weimar, mangeårig konsulent for ulike hjelpeorganisasjoner i Mosambik, mener giverne har vært for naive, og tror at noe av forklaringen ligger i at internasjonal bistand mangler suksesshistorier.

– Krigen og dens konsekvenser skapte stor internasjonal sympati for det mosambikiske folk, og et ønske om å hjelpe. Etter fredsavtalen i Mosambik har mye sett bra ut. Regjeringen formulerte seg utmerket når den snakker om vilje til innovasjon og forandring, og giverne ser ikke at regjeringen bruker de fattige for å rettferdiggjøre behovet for mer penger, mener Weimar.

Mosambikeren Jovito Nunes er

– Vi ser nesten ingen ende på problemene, sier landsbykvinnene Otilia Paciencia (til v.) og Elisa David som bekymrer seg over sviktende avlinger, arbeidsløshet og aids.

ALLE FOTO: R. ASSUBUJI

journalist og konsulent for en rekke rapporter om korrupsjon og styresett. Også han stiller spørsmål ved hva giverne har oppnådd i Mosambik.

– Det internasjonale bistandsmiljøet er en enorm industri av mennesker som har interesse av å bevare bildet av at utviklingshjelp virker. «Fortsett å jobbe, vær tålmodig. Ikke send dårlige nyheter, bruk pengene», er holdningen. Men kontinuerlig bistand skaper avhengighet, og kontinuerlig avhengighet skaper uærlighet. Det har vi nok av eksempler på i Mosambik, sier Nunes.

«Det er en overveldende disproportjonal maktdeling mellom sentrum (Maputo) og resten av landet. Provinshovedstedenes offentlige utgifter utgjorde i 2000 tre prosent av nasjonalbudsjettet.»

Utdrag fra Country Procurement Assessment Report 2002, utarbeidet av Verdensbanken.

Frelimo-staten. Bernhard Weimar sier det mosambikiske statsapparatet fortsatt har en kolonial struktur, til tross for sosialistrevolusjonen etter uavhengigheten.

– Statsstrukturen er laget for å trekke verdier ut av landet, ikke fordele dem. Kapital skulle samles opp ved senteret – som tidligere var Lisboa, men i dag er Maputo. Verdier trekkes ut fra landsbygda og samles opp i hovedstaden. Administrasjonen er sentralisert, og distriktene neglisjert. Staten er omtrent ikke tilstede på landsbygda med ressurser og kapasitet. I parlamentet sitter hovedsakelig representanter for byen – landsbybefolkningen har ingen stemme, sier Weimar.

Han peker på at selv om parlamentsvalget i 1999 var svært jevnt, er statsapparatet fullstendig i Frelimos hender.

– Frelimo har et ønske om å holde seg ved makten, og ser ikke på landet som en helhet. Det er en stor forskjell mellom ord og handling. Man har snakket om administrasjonsreform i to år, for å få et bedre offentlig tjenestetilbud nærmere de fattige. Men da Frelimo innså at

En halv million barn i Mosambik har så langt mistet foreldrene sine på grunn av aids. Blant dem er brødrene Brito (14) og Vasco Lázaro (9) som bor sammen med sin syke bestemor.

opposisjonspartiet Renamo ville få makten i mange av de planlagte lokaladministrasjonene, trakk de avtalen. Man endte opp med å arrangere valg i noen få bykommuner, forteller Weimar.

Veksten overdrevet? Ekspertene slår også beina under inntrykket som er skapt av en sterk økonomi:

– Hvis man ser bort fra mega-prosjekter som aluminiumsmelteverket Mozal, har industrien stagnert, eller faktisk blitt svekket, sa en av landets mest prominente økonomer, Carlos Castel-Branco på en konferanse om offentlig sektor i Mosambik nylig. Han hevdet ifølge nyhetsbyrået AIM at landets økonomi er ustabil og sliter med strukturelle problemer som ikke kan løses ved hjelp av finanspolitiske grep.

– Industrien er i ekstrem grad konsentrert om kun noen få sektorer. Storbedriften Mozal, samt matvare- og tobakksindustrien utgjør over 80 prosent av industriproduksjonen. Økonomien er fullstendig avhengig av import, som skaper store underskudd på handelsbalansen, påpekte Castel-Branco.

Også Jovito Nunes mener inntrykket av en voldsom økonomisk vekst er sterkt overdrevet.

– Omleggingen til markedsøkonomi førte til en strøm av utenland-

ske investeringer, og de tre første årene etter krigen hadde man den høyeste vekstraten i verden for et land som nettopp var ferdig med krig. Men det var ikke snakk om en ekspansjon av økonomien. Da man beregnet veksten, var det målt fra bunnivået under krigen. Det handlet mer om en gjenskaping av økonomien enn ekte vekst, sier Nunes.

Han viser til at grunnlaget for økonomien er det samme i dag som på 1980-tallet, mens produktiviteten er svekket sammenlignet med datidens mål.

Økende korrupsjon. Det er et ordtak i Mosambik som lyder: «Hvis du vil bli rik, starter du ikke med business, men med politikk». Korrupsjonen i statsapparatet er en annen vesentlig årsak til at utviklingen skjer sakte, til at investeringer uteblir og forskjellene mellom folk øker.

– «Cabritismo» er et kjent og akseptert fenomen: «Man spiser der man står». Kommer man over en fordel, bruker man den. Og tar med litt til sin søster og litt til sin mor, sier Birgitte Jallo, teknisk rådgiver for et NORAD-støttet medietreningsprosjekt.

«Korrupsjon er et alvorlig problem i Mosambik. Den manglende gjennom-siktigheten... har en negativ innvirkning på prosjektgjennomføringer, og er sannsynligvis den viktigste årsaken til motstanden mot nødvendige forandringer som desentralisering, myndighetsdelegering og åpning av markedet for mer aktiv konkurranse.»

Utdrag fra Country Procurement Assessment Report 2002.

Jovito Nunes mener omleggingen til markedsøkonomi må ta en stor del av skylden for den utstrakte korrupsjonen.

– Man mobiliserte støtte til omleggingen av økonomien ved å fortelle folk at de kunne bli rike. Giverne bidro til dette blant annet ved å gi toppplønninger til lokalt innleide konsulenter. Tidligere var holdningen at «alt var greit» – lønningene var lave, og kunne bli forsinket med flere måneder, uten at folk gikk av hengslene. Nå har det utviklet seg en følelse av krav og rettigheter. Offentlige tjenestemenn ser de fine bilene og husene til eliten, og tenker at hvorfor skal ikke de også ha rett til å tuske til seg litt her og litt der, sier Nunes.

Trenger bedre lederskap. Bernhard Weimar mener mye av løsningen ligger i sterkere desentralisering.

– Landet trenger en bedre blanding av lokal og sentral makt. I dag har sentralmyndighetene 90 til 95 prosent av makten. I en situasjon hvor fattigdommen er sterkest følt på det lokale nivå, er dette grunnleggende galt.

Også Jovito Nunes etterlyser bedre nasjonalt lederskap.

– Vi trenger ledere som fokuserer på Mosambiks styrker, som kan gjøre folk stolte og få dem til å jobbe hardere. Bistanden må ikke være viktigere enn hva vi selv kan produsere. Nøkkelen ligger i å utvikle landbruksindustrien. 80-90 prosent av befolkningen jobber i landbruket, og den eneste måten å stimulere produksjon, er å skaffe bedre tilgang til markeder og muligheter til å selge overskuddet til priser som kan konkurrere internasjonalt. I dag

”

Bistanden må ikke være viktigere enn hva vi selv kan produsere. Nøkkelen ligger i å utvikle landbruksindustrien.

Jovito Nunes, eks-journalist, nå daglig leder for konsulentbyrået Afrisurvey

FAKTA

- Mosambiks plassering på UNDPs indeks for menneskelig utvikling: 170 av 173 land.
- Forventet levealder: 39 år – ned fra 42,5 i 1975.
- Andelen av landsbybefolkningen som lever i absolutt fattigdom: 71 prosent.
- Arbeidsløshet: 50 prosent.

Utdrag fra UNDPs Human Development Reports og den norske ambassadens Virksomhetsplan for 2002-2005.

Kontroverser om ny grunnlovsreform

er vår mais dyrere og har lavere kvalitet enn i Sør-Afrika, påpeker Nunes.

Optimist. Ikke alle er like kritiske til tempoet på utviklingen av Mosambik. Alvaro Casamiro, daglig leder i LINK, paraplyorganisasjon for landets hjelpeorganisasjoner, minner om det vanskelige utgangspunktet.

- Vi har vært gjennom over hundre år med kolonistyre, ettpartistat og sentralmakt. Mosambik er det eneste landet i regionen som ikke var kolonisert av en demokratisk industrimakt, noe som åpenbart har påvirket oss politisk og økonomisk. Vi har vært gjennom tre kriger i regionen og en opprivende borgerkrig. I lys av denne bakgrunnen ville jeg vært overrasket dersom folk kom utenfra og sa til oss at «dere har et

imponerende styresett, her fungerer alt bra», sier Casamiro.

Han mener det er urealistisk av mosambikere og givere å forvente seg sosial utvikling, godt styresett og bekjempelse av korrupsjon i sprintfart.

- Jeg synes det er bedre å se oss som maratonløpere. Vi trenger levedyktige, langsiktige løsninger til de alvorlige problemene vi står overfor.

Frelimos pressetalsmann Edson Macuáua har etter en rekke henvendelser avstått fra å kommentere kritikken mot regjeringen som kommer frem i artikkelen.

R. Assubuji er mosambikansk fotograf og tilknyttet journalistnettverket til Sørvis Kommunikasjon. **Silje Berggrav** er journalist i Bistandsaktuelt.

Helsestasjonene mangler medisin mot malaria

CHIMOIO (b-a): Alberto (6) har høy feber, sannsynligvis malaria. Han er heldig som har fått komme til helsestasjonen. Men aspirin, bandasjer og en pakke kondomer er alt primærsykepleieren har i sitt medisinskapp.

Moren Essita Bene har gått med sin febersyke sønn i over en time for å komme til landsbyen Chinete, tre timers kjøretur utenfor Mosambiks nest største by, Chimoio. Det er tross alt ikke så ille. Over 50 prosent av befolkningen har ingen tilgang til helsetjenester overhodet. Men den lille nybygde helsestasjonen er til liten hjelp for Alberto.

- Vi er veldig glade for helsestasjonen, men det er jo litt synd at vi ikke har medisiner. Fortsatt må folk benytte seg av tradisjonell medisin, forteller landsbyleder Jose Manejo.

Kontrasten er slående. Fra Maputos moderne storbyliv med restauranter, nattklubber og luksuriøse politikerboliger til jordgulvet jeg nå sitter på, i en annen liten landsby, Primera de Mayo.

- Hvis jeg fikk en time med president Chissano?

Otilia Paciencia smiler av tanken. Å møte representanter for myndighetene - enn si regjeringen - er en absurd tanke, en flytur og humpete landevei unna hovedstaden.

- Jeg ville fortalt ham hvor vanskelig det er å komme lenger enn å dekke basisbehovene her på lands-

bygda, og knapt nok det. Vi har så vidt det rekker til mat, klær og vedlikehold av husene. Dette året har vært verre enn vanlig, fordi det meste av maisproduksjonen har tørket inn, sier Otilia.

Hun og venninnene fra kirkegruppen i landsbyen bekymrer seg. For sviktende avlinger og matmangel. For manglende jobber, tilgang til rent vann og helsetjenester. Og aller mest for landsbyens foreldreløse, som blir flere og flere ettersom stadig flere voksne dør av aids.

NORSK BISTAND TIL MOSAMBIK

■ Mosambik er en av de aller største mottakerne av norsk bistand, og mottok i 2001 293 millioner kroner fra Norge.

■ Norsk bistand til Mosambik har vært i fokus etter mistanker om at bistandspenger kan ha blitt brukt til å dekke over en korrupsjonsskandale, der nærmere tre milliarder kroner «forsvant» eller ble avskrevet i forbindelse med privatiseringen av to mosambikiske banker.

■ Riksrevisjonen er i ferd med å gjennomgå norsk bistand til Mosambik. Analysen ventes offentliggjort i løpet av høsten.

KAMPALA (b-a): Føderal stat? Flere partier? Antall parlamentsmedlemmer? Og hvor mye makt skal egentlig Ugandas president ha? Dette er noen av de kontroversielle spørsmålene Ugandas grunnlovskommissjon har tatt tak i.

• I UGANDA: CAMILLA SOLHEIM

UGANDA Den «gamle» grunnloven er fra 1995, men allerede den gang var flere grupper misfornøyd med loven, og diskusjonen omkring enkelte temaer stilnet ikke. Derfor utnevnte myndighetene en ny grunnlovskommissjon i 2001. Kommisjonslederen, professor Frederick Ssempebwa, lover at forslaget skal foreligge i august - nesten ett år forsinket.

- Først drev vi opplæring på hvilke temaer som skulle diskuteres, og siden har vi reist landet rundt og samlet innspill fra folk. De neste månedene skal vi analysere materialet og komme med vår innstilling, sier Ssempebwa til Bistandsaktuelt.

Reformstrid. Jusprofessoren fra Makerere-universitetet i Kampala forteller at det er knyttet stort engasjement rundt grunnlovsreformen. Han opplyser at dette er noen av stridstemaene:

■ Føderalt system eller sentral/lokal-regjering?

■ Avskaffelse av dødsstraff?

■ Styretype. Parlamentarisme etter britisk system, en amerikansk modell med president og kongress/senat, direktevalg på president, etc?

■ Hvor mye makt skal presidenten ha? Skal presidenten ha fullmakt til å oppløse parlamentet dersom de er uenig?

■ Skal Uganda fortsatt ha parlamentsseter reservert for kvinner, funksjonshemmede, militære, etc? - Med en befolkning på 24 millioner, er 306 parlamentsmedlemmer for mange?

■ Tillate politiske partier og åpne opp for flerpartisystem?

■ Hvor mange perioder kan en president sitte?

Har allerede opposisjon. I dag har Uganda et såkalt nullpartisystem som ble innført av dagens president Yoweri Museveni. Kommisjonslederen selv synes det er på tide å åpne opp for flere partier.

- Bevegelsen oppfører seg som et politisk parti. I dag snakker alle om en opposisjon, og det gjør selv de som tilhører Bevegelsen, sier Ssempebwa, som forteller at da han ble spurt om å lede kommisjonen, minnte han regjeringen om at han selv var en sterk tilhenger av flerpartisystem. Men han understreker at han ikke har latt sitt personlige syn komme til uttrykk i opplæringen eller at han forsøker å tvinge sin holdning over på noen andre.

Museveni ok. - Tror du det er et flertall i folket for flerpartisystem?

- Nei, jeg er redd for at det ikke er det. På grunn av forbudet mot politiske partier, så har folk på landsbygda ikke hørt om noe annet enn Bevegelsen. De er bare blitt fortalt hvor mye fælt flere partier kan føre til, og folk er redde for at den volden og utryggheten de tidligere opplevde skal komme tilbake. Selv mener jeg at Museveni har gjort mye bra for Uganda, men han kunne gjort en like god jobb med et annet system, sier Ssempebwa.

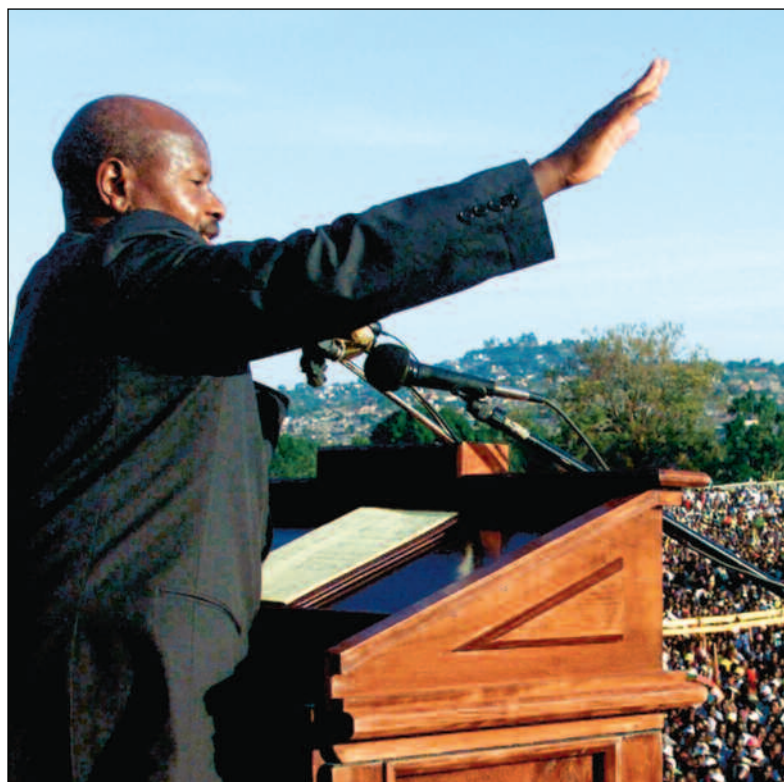
Nytt valg i 2006. Det er det ugandiske justisdepartementet som har «bestilt» innstillingen til ny grunnlov, og Ssempebwa håper man reker å gjøre eventuelle endringer før neste valg i 2006.

- Det er svært vanskelig å endre grunnloven. Det kreves enten en folkeavstemning eller det kan gjøres i parlamentet dersom to tredeler av Ugandas 56 distrikter krever det. Det kan gjøre det nesten umulig å endre grunnloven - med mindre Museveni ønsker det. Han får det som han vil. Hvis han endrer standpunkt, så ville det være en stor velsignelse.

Les mer på grunnlovskommissjonens nettside: www.enteruganda.com/constitution

Helsevesenet på landsbygda er i elendig forfatning. Kondomer, aspirin og bandasje er stort sett alle medisinske hjelpemidler sykepleier **Salvador Xavier** har å by febersyke **Alberto** (6).

President **Yoweri Museveni** lar seg hylle etter seieren i presidentvalget i mars. Nå vurderer en kommisjon hvor mye makt han skal ha.

FOTO: SCANPIX

BIMBINA/ADIKESHI/HYKOTA (b-a): Krigen i Irak kaster en skygge over Afrika. Hjelpen omdirigeres, eller den holdes tilbake i påvente av hva gjenoppbygging etter krigen i Midtøsten vil koste. Og ikke før grensetvisten med Etiopia er avklart kan de sultende i Eritrea vende hjem.

ERITREA

• I ERITREA:
GÖRREL ESPELUND

Syd for Barentu, fire timers kjøring fra hovedstaden Asmara, er husene bygd på koller. Dette for at de ikke skal bli skylt bort ved regnvær, forteller tolken vår. Men regnet er forsinket, og i det knusktørre landskapet er over én million mennesker – kanskje dobbelt så mange – avhengige av internasjonale hjelpeorganisasjoner.

På ett av sykehusene vi besøkte traff vi mødre med små underernærte barn som mest lignet på fugleunger. I de fleste tilfeller hadde de kommet seg til sykehuset fordi barna hadde diaré, infeksjoner eller feber.

– Men alt kommer av underernæring. Nøden startet med krigen (grensekrigen mellom Etiopia og Eritrea 1998-2000, red.anm.), mange reiste til fronten, og markene ble liggende ubrukte. Siden kom tørken, og dette året er verre enn alle andre år, sier Leul Banteygra, direktør for sykehuset i Keren.

Ny grense i juli. I Bimbina, nær grensen til den 25 km brede sikkerhetssonen som FN har staket ut mellom Eritrea og Etiopia, venter kvinnene på sine månedlige matrasjoner. I skyggen av en teltduk samles noen av de eldste mennene. De er alle internflyktninger og kommer fra Girmé, en by som ligger rett ved grensen til Etiopia.

En uavhengig kommisjon har staket ut en ny grenselinje som begge landene lovet å akseptere – selv om ordkrigen mellom dem den seneste tiden er trappet opp. I juli skal den fysiske grenseoppmålingen skje, men arbeidet er blitt forsinket, og ikke før den første grensestolpen er slått i bakken kan flyktningene håpe på å kunne flytte tilbake til sine hjem. I begynnelsen av april kalte til og med Etiopia kommisjonens forslag for «urettferdig», og lokale ledere advarte om nye stridigheter dersom den symbolske byen Badme havnet i Eritrea, noe kommisjonen allerede har bestemt. Det var der krigen startet i 1998, og byen administreres for tiden av Etiopia. Det var altså denne lille byens plassering på kartet som tvang titusentalls mennesker til å forlate sine hjem.

Døde dyr. – Vi rømte fra våre hjem i 1999, husene våre ble plyndret og brent. Før krigen drev vi landbruk og hadde buskap på mellom 100 og 150 kuer. Nå har vi bare en eller to igjen, sier en gammel mann med navn Andom.

Av den buskapen som mennene tok med seg har flere dyr dødd. I dette landskapet er det ikke enkelt å finne beite. Det er dessuten dårlige dyringsmuligheter på grunn av lite nedbør.

– Militæret tillater oss fortsatt ikke å flytte tilbake, og dessuten er markene fulle av nedgravde miner. Når grensen er trukket kommer vi til å flytte hjem, men akkurat nå ligger 400 hektar jord ubrukt rundt byen vår, forteller Tekleab Tsegai.

Mistet sønner. To av mennene under teltduken har mistet sine

En kvinne med sitt spebarn i sitt hus i landsbyen Hashenkit nær Haykota i Eritrea. Familien er tilbake etter flere års flyktingtilværelse i Sudan, men tørke og

Nøden vi glemte i skygge

Millioner sultet i Eritrea – flyktninger må vente med å reise hjem

Barn henter vann ved en leir for internflyktninger.

”

Bare Gud vet hvem sin feil krigen er. Men en sak vet jeg, det er krigens feil at jeg er her.

Mehret Mengstu, flyktning i Eritrea.

sønner i krigen, og selv om de unge mennene ikke offisielt har blitt erklært døde, har deres fedre gitt opp håpet om noensinne å få se dem igjen i live. De eldre mennene sier at de ikke forstår seg på politikk, de vet derimot at selv med årets minimale nedbør hadde de klart å dyrke jorda i Girmé.

– Vi kunne ha produsert tilstrekkelig med mat til å forsørge våre familier, jorda hjemme er mer fruktbar enn her. Nå er vi helt avhengige av hjelp utenfra, og når vi ser tilbake på krigen ser vi bare ødeleggelser. Det kommer ikke noe konstruktivt ut av en krig, sier Tsegai.

Deler maten. Litt lenger oppe i byen bor Madelaina Secondo. Dette er

hennes hjemby og hun er en av de som Verdens matvareprogram (WFP) anser å tilhøre gruppen «mest utsatte». Ettersom WFPs ressurser ikke rekker til alle som sultet i Eritrea, får bare en del av familiene i byen mat. Men hjelpekomiteen i byen har besluttet at den samlede hjelpen skal deles mellom alle innbyggerne.

– Tidligere år har aldri tørken vært så alvorlige. Men nå har jeg ikke hatt avling siden 2001 og vi må dele det lille som finnes. Jeg kan ikke se på at min bror går sulten så lenge jeg har mat, sier Secondo.

– Vi kan ikke gjøre så mye med at byene fordeler den maten vi gir. Det er klart at vi helst ville hatt tilstrekkelig mat til alle. «Målgrupper» er en

vestlig betegnelse, å dele med andre er tradisjonen og kulturen som gjelder her, sier en representant fra WFP.

Håper. Tørkerammede byer ligger side om side med flyktingleirene. Ved en brønn i veikanten fyller unge jenter bøtter med vann, noen har esler, men de fleste bærer hjem vannet på åk. Hjemveien er lang, en 16 år gammel mamma vet ikke eksakt hvor langt, men hvis hun skynder seg rekker hun å komme hjem før mørket faller på – det er en dør time til solen går ned. Mehret Mengstu har sitt nye «hjem» i Adikeshi, en av de største flyktingleirene i Eritrea, det bor ca 16 000 personer her. Mengstu hadde en liten mølle i hjembyen – hennes stolthet og levebrød.

– Livet var godt før krigen begynte, men her gjør jeg ingen ting. Det finnes ingen ting å tjene penger på utenom å selge litt av den matrasjonen jeg får. Men jeg liker det ikke, jeg vil tjene egne penger, sier hun.

Hjembyen og mølla er ødelagt, men hun håper hver dag å kunne vende tilbake. Her er det vanskelig å forestille seg de grønne slettene som flyktningene beskriver, i leiren er alt brunt, grått og sandfarget. Jorda er steinete og solen brennende het.

Altfor små jordlapper gjør at hverdagen er svært hard.

ALLE FOTO: EVELYN HOCKSTEIN/POLARIS

n av Irak

– Hvem sin feil krigen er? Det vet jeg ikke, det vet bare Gud. Men en sak vet jeg, det er krigens feil at jeg er her, sier Mengstu.

Hjemvendt. I en annen by, Hykota, møter vi de som har vendt tilbake fra flyktningleirer i Sudan. Noen av dem gikk over grensen allerede på midten av 70-tallet da frigjøringskrigen pågikk som verst. Omkring 100 000 flyktninger har vendt tilbake, men nærmere 40 000 venter fortsatt på den andre siden fordi grensen mellom de to landene i fjor ble stengt.

Heten er nærmest uutholdelig, stoltheten er knekt av den stadige uvissheten. Men det er likevel en tilfredsstillende i det å komme hjem.

Åttebarnsmoren Amna Hajj Tha, sier:

– Vi trenger arbeid, men det finnes ikke. Lenger inn i landet har jeg eiendom, men jeg kan ikke dyrke fordi det ikke har kommet nedbør. Det er mange problemer her, men det er tross alt bedre å ha problemer i sitt eget land enn å ha problemer i en flyktningleir i Sudan.

Görrel Espelund er svensk frilansjournalist med base i Sør-Afrika. Evelyn Hockstein er tysk frilansfotograf med base i Kenya. De besøkte nylig Eritrea sammen.

Kvinner venter på matrasjoner ved en leir for internflyktninger i Bimbina i Eritrea.

Drømmen om økonomisk uavhengighet

ASMARA (b-a): For noen år siden så omverdenen med anerkjennelse på Eritrea, den unge afrikanske staten som ville ta utviklingen i egne hender. I dag har de positive røstene stilnet.

• I ERITREA:
GÖRREL ESPELUND

Ved selvstendigheten i 1993 reiste Eritrea seg som en dynamisk og frisk ny stat i østre Afrika. Landet ble verdsatt blant annet for sin kritiske innstilling til tradisjonell bistand. Det ble også bemerket at landet gikk i «riktig retning» på området demokrati og menneskerettigheter, og korrupsjonen var minimal.

Men siden grensekrigen mot Etiopia startet (1998 til 2000, red.anm.), har det gått nedover med landet. Lovordene er blitt byttet ut med sviende kritikk om brudd på menneskerettighetene og manglende respekt for ytringsfrihet og politisk frihet.

Fanger forsvunnet. I et åpent brev til president George W. Bush på tampen av fjoråret (Eritrea var, ved siden av Etiopia, det første afrikanske landet som stilte seg på USAs side i Irak-spørsmålet, red.anm.) påpekte Human Rights Watch flere brudd på menneskerettighetene. Blant annet har elleve politikere i regjeringspartiet PFDJ blitt fengslet fordi de krevde politiske reformer. Et tyvetalls journalister fra et nystartet, uavhengig presseorgan ble pågrepet, men ingen tiltale ble tatt ut og ingen rettssak er blitt avholdt. Det finnes i dag ingen informasjon om hvor de pågrepne sitter fengslet, og den frie pressen er blitt borte.

Relative rettigheter. Eritrea har dessuten beordret flere hjelpeorganisasjoner om å forlate landet – i fjor ble utenlandske mineryddere utvist – og det har ikke akkurat økt landets «popularitet» hos giverlandene.

Woldai Futur, presidentens økonomisk rådgiver, kommenterer, med en undertone av bitterhet, om verdens reaksjoner:

– Menneskerettigheter er et relativt begrep, og verden dømmer oss hardere enn andre land. Vi har fengslet visse personer, det er sant. Men hver nasjon gjør det de kan for å beskytte landets sikkerhet. Hvis journalister er ansvarsløse og forsøker å splitte oss som land, da må vi reagere, sier Futur.

Enormt matbehov. Eritrea er et av landene som er hardest rammet av den pågående tørke- og sultkatastrofen i Afrika. Det beregnes at 38 millioner mennesker i det østlige Afrika trenger hjelp til å skaffe seg mat. I fjor kom ikke nedbøren før i slutten av juli. Verdens matvareprogram (WFP), som hadde tenkt å avslutte sin virksomhet i landet, ble tvunget til å bli, og i dag er behovet for hjelp enda større – selv om det oppgitte antallet sultende er mer forvirrende enn oppklarende.

Svaret på hvor mange det er, kommer an på hvem som teller. Regjeringen hevder det er 2,3 – 2,5 millioner, mens WFP anslår tallet til 1,4 millioner, og har besluttet å dele ut mat til omkring 900 000. Blant disse inngår tørkerammede, internflyktninger, hjemkomne flyktninger og skolebarn.

«Politisk nødhjelp». For å nå ut til samtlige som er rammet, behøver WFP ytterligere ressurser. I dag har bare en fjerdedel av den nødhjelpen som FN i fjor appellerte om kommet inn.

Ifølge nyhetsbyråer har president Isaias Afewerki anklaget giverlandene for å holde tilbake nødhjelpen av «politiske grunner», en uttalelse presidentens rådgiver prøver å glatte over.

– Jeg velger å tro at giverlandene ikke bruker nødhjelpen av politiske grunner, våre politiske meninger må ikke stå i veien for den humanitære hjelpen. Det som gjør meg urolig, er at man stiller spørsmål ved vårt behov og de tallene som presenteres. Er de virkelig i tvil, eller er det ansvarsfraskrivelse? spør Futur.

Samtidig poengterer han at han håper landet skal kunne klare seg uten hjelp utenfra så snart som mulig.

ERITREA:

■ Befolkning: 3,5 millioner

■ Hovedstad: Asmara

■ Styresett: Sentralistisk ettpartistat.

■ Statsoverhode: Isaias Afewerki (1993-)

■ Økonomi: Tre fjerdedeler av befolkningen er sysselsatt innen jordbruk og fedrift, ofte som sjøbergning. Likevel stammer kun ti prosent av brutto nasjonalinntekten fra jordbruket.

FAKTA:

■ Eritrea er norsk samarbeidsland for utviklingsbistand. Før krigen mot Etiopia hadde landet status som hovedsamarbeidsland.

■ Landet mottok i 2002 om lag 43 millioner kroner i norsk bistand, hvorav mesteparten ble kanalisert gjennom FN-organisasjoner. Blant norske ikke-statlige organisasjoner er Norsk Folkehjelp mest aktiv.

■ Norsk bistand går blant annet til å støtte repatriering av flyktninger, helsetiltak, utdanning og til å bygge opp kompetanse knyttet til problemet med landminer.

Kilde: Avtaleliste land, NORAD 2002

Tørken har skylda? Under krigen med Etiopia mobiliserte nærmere 300 000 personer, og omkring 70 000 eritreere som ble tvunget til å flytte, lever fortsatt i flyktningeleirer. De kan ikke vende hjem etter som grensen ikke er trukket og mineryddingen ikke har begynt. Flere internflyktninger som Bistandsaktuelt har snakket med, hevder at de ikke har behov for internasjonal hjelp hvis de bare får flytte hjem igjen der jorden er mer dyrkbar. Dette benekter Futur.

– Det er tørken som er årsaken til hungersnøden. For å bedre økonomien er vår strategi å investere i andre sektorer enn jordbruk, slik som service, transport, infrastruktur og turisme, sier han.

To daglige måltider. Woldai Futur forteller også om forbedring av vannsystemet i hjemmene, nye damanlegg og utbygging av landets vannsystem – ord og ønsker som også landets tørkerammede bønder la frem under besøket vårt.

I området omkring byen Belta, øst for Keren, er 4000 personer avhengige av nødhjelp fra Europa eller WFP.

– Normalt lever vi av jordbruk og husdyr, men beitet er magert og derfor har noen tatt med buskapen ut til kysten. Her finnes ingen ting å fore dyrene med, sier Abdullah Adem.

Han er ordfører i skoleforeningen i Belta. Barna hans går på skolen, og tilhører de 80 000 som hver dag får to måltider mat av WFP.

Langt igjen. Akkurat som glade fargelatter i et fargeløst land, står barna på rekke og rad utenfor hytta der dagens lunsj skal serveres.

Maten holder den verste sulten borte, samtidig som barna fortsetter sin skolegang. I enkelte tørkeperioder er det vanlig at foreldrene holder sine barn borte fra skolen

– For noen år siden produserte vi tilstrekkelig med mat. Men tørken er blitt verre og det eneste som kan hjelpe oss i lengden, er damanlegg eller dype brønner til kunstig vanning, sier Adem.

For Eritrea, som er rangert som et av verdens fattigste land, med få utenlandske investeringer, lite ressurser og dårlig infrastruktur, er det vanskelig å se hvordan dette skal oppfylles uten hjelp utenfra. President Isaias Afewerki drømmer om et økonomisk uavhengig Eritrea ser samtidig ut som en stadig mer urealistisk drøm.

Historien om Hussam (15) og brorene

Palestinske barn betaler prisen for okkupasjon og terror

HEBRON (b-a): Det er veien hjem fra skolen som er verst. Med kuler som flyr mellom husene og israelske stridsvogner som patruljerer gatene, vet aldri 15-år gamle Hussam om han vil komme levende hjem til lunsj. Men for den unge palestinske gutten, er det ingen annen vei.

• PÅ VESTBREDDEN:
ROGER HERCZ

DET PALESTINSKE OMRÅDET

Hussam er en ganske vanlig gutt som bor i den palestinske landsbyen Beit Omar, et par kilometer nord for Hebron på Vestbredden. Etter to år med israelsk-palestinsk vold er det imidlertid ingenting normalt over noe lenger, spesielt ikke i livene til små barn.

Landsbyen hans er omringet av israelske styrker på alle sider. Og Hussam, den andre sønnen i en familie på åtte, forsøker bare å overleve. Dette er historien om en slik gutt, bare ett av flere hundre tusen palestinske barn som lever under okkupasjon.

En liten soldat. Ut i fra de første ordene han sier er det vanskelig å fatte presset 15-åringen lever med.

- Jeg liker matte og naturfag. Jeg er best i klassen. Og så liker jeg fotball, sier Hussam, og smiler. Men det er også da hans stemme forandrer seg.

- Men vi spiller ikke mye fotball lenger. Det er for farlig, sier han.

Guttungen snakker om skytingen i Beit Omars gater. For verden utenfor er dette bedre kjent som den israelsk-palestinske konflikten. Beit Omar ligger rett vest for hovedveien mellom Jerusalem og Hebron. Åkrene har blitt grønnere nå, regnet har gjort trærne flottere. Fugler flyr fram og tilbake i himmelen, tydelig uvitende om grensene som menneskene har skapt på bakken. Al-Alami-familiens hjem, et lite hus med hage, er bare rundt 500 meter fra den nærmeste israelske veisperringen.

Hussam, som mange andre barn på hans alder, er litt sjenert. Han er tynn, har kort, mørkt hår, og ville ha elsket, sier han, å leke med barna i gaten. Men nå ser han seg selv som en soldat, en liten soldat i kampen for Palestina. Og når han blir eldre, sier han, kan han se seg selv stramme eksplosiver rundt kroppen, og blåse seg selv i luften blant israelere. Når tiden kommer skal også han være klar til å bli en fryktesløs selvmordsbomber.

Traumatiserte barn. De psykologiske vanskene som palestinske barn lever med er kanskje ikke gitt tilstrekkelig oppmerksomhet i den vestlige pressen. Ifølge fersk forskning, lider så mange som 70 prosent av de palestinske barna av trauma.

Dr. Shafiq Masalha, som gjennomførte en undersøkelse av palestinske barn, fant at 78 prosent av de mindreårige drømmer politiske drømmer, mens 15 prosent drømmer å dø som martyrer.

Småbarn har vansker med å konsentrere seg i skolen, og volden vokser. President Yasser Arafat og statsminister Ehud Barak pleide å si at de skulle lage fred for barnas skyld. Men da Midtøsten-konflikten tok en

Daglig er de palestinske barna i Beit Omar på Vestbredden vitne til at israelske tanks ruller gjennom landsbyen.

ALLE FOTO: ULLA KIMMIG

blodig vending i september 2000, etter at Camp David forhandlingene kollapset og Al Aqsa-intifadaen brøt ut, var folk på begge sider raske til å glemme sine løfter til de framtidige generasjoner. Når lille Hussam sitter i stua i familiens hjem, er det som om han og hans søsken har funnet et slags sikkert hjørne. Stolene står stilt langs veggene, og en ovn i midten av rommet gir stedet litt varme.

På veggen bak Hussam henger et bilde av Al Aqsa, moskeen i Jerusalem. Det var der daværende opposisjonsleder Ariel Sharon spaserte i 2000, og det var dette besøket som på nytt brakte Midtøsten inn i fyr og flammer. Og som et resultat av dette kaoset, finnes det egentlig knapt noen sikre hjørner lenger. Og Hussam vet at familiens varme stue ikke garanterer noen virkelig sikkerhet.

Jeg tror aldri jeg kan ha jødiske venner, jeg stoler ikke på dem.

Hussam Al-Alami (15).

Nær døden. Den lille gutten husker spesielt de små tingene. Nylig gikk han for å hente sin bror Rafa'at hos sin tante, som bor litt opp i gaten. Solen hadde allerede gått ned, mørket hadde lagt seg over Beit Omar.

- Jeg kom fram til min tante. Men det jeg ikke visste var at soldater hadde kommet dit før meg. De lette etter noen, og sa at jeg måtte gå ut og komme meg rett hjem. Men jeg var redd, så jeg gjemte meg under noen trapper, minnes han, og ser opp.

Ingen i stuen gidder å høre på historien. For dette var bare en vanlig, dagligdags hendelse, en ganske uskyldig en. Men likevel akkurat av typen som hverdagslivet i Beit Omar består av.

Eller så kan det være nær-døden-opplevelsene. Eller opplevelsene som ender med døden. I fjor, to måneder før hans bror ble drept, lekte Hussam på en høyde i Beit Omar. Hovedveien til Hebron kunne sees i det fjerne, titalls biler passerte forbi.

- Plutselig begynte sammenstøtene. Steiner ble kastet mot soldatene på hovedveien. Også jeg kastet noen steiner. Noen begynte å skyte. En kule passerte forbi hodet mitt.

Hussams lillebror, Rafa'at, besøker graven til sin drepte storebror Shawkat. Han ble skutt i nakken av israelske soldater.

Den var så nære. Jeg kunne føle blodet på siden, husker han.

Hussam ble brakt rett til sykehuset, men gutten hadde vært utrolig heldig. Kulen passerte akkurat på siden av hodet. Bare noen millimeter skilte mellom liv og død. Han har aldri glemt denne opplevelsen. Om nettene kommer den til livet.

Emosjonell pris. Hussam tar en bit av et eple, ser opp, litt hjelpeløs, og prøver å bli hørt i Midtøstens brutale virkelighet, som ikke han står bak.

- Jeg ønsker bare å føle meg trygg. At jeg ikke må tenke på soldatene, ikke må tenke på dem om nettene, sier han.

Lenge før han ble født, allerede tilbake i 1967, okkuperte Israel Vestbredden fra Jordan og Gaza-stripen fra Egypt. Og for barna er det aldri noen steder å flykte. I en alder av 15, kjenner Hussam lite annet enn vold. Okkupasjonens opplevelse er overveldende og total.

I dag, etter at den siste intifadaen brøt ut, har mer enn 200 blitt drept og mange titusener såret. Palestinske barn lider av insomnia, uten kapasitet til å sove gjennom en

hel natt uten frykt eller mareritt. En hel generasjon betaler den emosjonelle prisen. Dette er barn som snart skal lede sine samfunn.

Hussam tenker ikke i store politiske vendinger. Hans verden, imidlertid, er en verden som er nærmest totalt isolert fra omverdenen utenfor landsbyen. Israelske soldater, som frykter at flere selvmordsaktivister skal finne veien til Jerusalem, hindrer biler i å forlate eller komme inn i Beit Omar. Men i motsetning til barn i byer som Ramallah, Jenin eller Nablus, lever Hussam sjeldent under portforbud.

Rundt 10 000 mennesker bor i Beit Omar. De fleste husene har en eller to etasjer, vanligvis bygd med den kjente Hebron-stenen som gir bygningene en gulaktig, nesten gullliknende farge. Men livet er langt fra idyllisk. Al-Alami familien, for eksempel, bor i et nabolag kalt Jalal al-Shaheed, eller Martyrenes fjell.

Vant til frykt. Siden volden brøt ut for to år siden, har fem barn blitt drept bare i Hussams nabolag. Som om stedet var forbannet, fant folk det mer passende å endre områdets navn til Martyrenes fjell. Før intifa-

n hans Shawkat

Barna i Hebron går i terapi hos sosialarbeider Riad Arar (t.h.) for å takle de psykologiske påkjenningene som okkupasjonen medfører.

15 år gamle Hussam Al-Alami er ikke tøffere og eldre enn at han finner trygghet hos mor Khitam.

daen var deler av landsbyen under full palestinsk kontroll, og andre deler under delvis israelsk kontroll. I dag går israelerne inn som det passer dem, tvinger folk innendørs mens andre blir arrestert, og sørger for at ingen mistenkte får komme seg ned på hovedveien. For Hussam og de andre barna i Beit Omar har okkupasjonen blitt hovedfokus i deres liv.

Når de går til skolen om morgenen, forsøker de å unngå å bli sett av de israelske patruljene. På veien hjem fra skolen kaster de steiner mot soldatene ved veisperringen. Men barn har blitt drept selv i deres senger. Brutaliseringen av det palestinske samfunnet berører alle, helt ned til det minste barnet.

– Jeg pleide å være redd. I begynnelsen var jeg redd, men nå er jeg blitt vant til det, sier han. For å føle seg litt tryggere går barna sjeldent alene i gatene, de går i grupper.

– Men for to dager siden så jeg et dødt barn på TV, og det var skikkelig

skremmende, sier 15-åringen.

Ifølge faren, har Hussam i dag problemer med å konsentrere seg på skolen, han er heller ikke ordentlig fokusert når han gjør lekser lenger. Trolig er det fordi han i de siste to årene langt i fra har vært fremmed for døden.

Broren drept. Det var allerede mørkt den kvelden Shawkat, hans eldre bror, mistet sitt liv. Sammen med hans venner, hang Shawkat rundt oppe på en høyde nær veisperringen ved Jerusalem-Hebron veien. I landsbyen er det ikke så mange steder en kan henge rundt. Plutselig begynte soldatene å skyte. Det tok bare et par sekunder, men livene i al-Alami familien ble for all tid forandret. En kule gikk gjennom Shawkats nakke. Han døde på stedet. Venner tok ham straks til Al Alia sykehuset. Sa'adi, faren, kom også, og måtte konfronteres med det verste marerittet i sitt liv.

– Vi trodde det ikke da det skjedde. Vi kunne ikke, vi ville ikke akseptere det, sier han.

Ingenting kan helbrede deres smerte, heller ikke det at Khitam, kona, er gravid igjen. Men behovet for å opprettholde en familierutine hjelper dem å overleve fra dag til dag. Hussam liker ikke å snakke om sine følelser rundt sin bror, bortsett fra å si at han er trist.

– Jeg gråt mye. Jeg var veldig lei meg. Ennå passer vi på hans ting her. Men jeg føler at jeg har tatt hans plass nå. Jeg har blitt den eldste broren, sier Hussam.

Omgitt av drap, har Hussam hatt tid til å tenke over hva døden betyr. Palestinske barn vokser opp raskt, kanskje farlig raskt. Som en 15-åring er det vanskelig å forstå, eller enda vanskeligere, å akseptere den plutselige forsvinningen av mennesker som er nære ham. Og dette er kanskje et av områdene der

de psykologiske sårene etter intifadaen vil bli størst. Men i Hussams øyne, slik som mange andre palestinske barn også tror, betyr ikke døden slutten på livet.

– Når martyrene dør, går de rett til himmelen, sier han.

Martyrene kan kun være palestinerne. De israelske soldatenes skjebne er noe annen.

– Når soldater dør, går de rett til helvete. Min bror Shawkat er ikke virkelig død. Det er sant. Jeg tror han faktisk kan se oss. Spesielt på fredagene når vi går for å be, sier han.

Gjerne martyr. Intet barn på Vestbredden eller i Gaza kun unngå døden. Noen ganger blir barn gitt jobben å grave gravene. Og spesielt i Gaza, der befolkningstettheten er skyhøy, bruker barn ofte gravlundene som lekeplass. Som en av Palestinas soldater kan Hussam forestille seg dagen han vil gjennomføre et selvmordsangrep mot israelere og gå opp til himmelen.

– Jeg vil gjerne bli en martyr. Hvis en massakre finner sted for eksempel i Nablus eller Hebron, og jeg ser bildene på TV, der jeg ser mødre og barn død, da kan jeg tenke meg å blåse meg selv i luften, sier den lille 15-åringen.

Hans øyne blunker ikke. Bare faren begynner å røre seg ukomfortabelt i stolen. Med en følelse av maktesløshet, vet faren av barn har blitt rekruttert som selvmordsaktivister før. Han snur seg til oss:

– Jeg har allerede betalt prisen for intifadaen. Jeg ønsker ikke å tape nok en sønn, sier Sa'adi. Hussam, imidlertid, har sett på palestinsk fjernsyn, og vet akkurat hva som venter ham i himmelen.

– Det er noe helt annet. I himmelen har man ikke problemer som her. Det er ikke noen okkupasjon i himmelen, ingen soldater. I paradiset lever man for evig tid. Her kan vi dø, i paradiset kan vi ikke dø, sier han.

Mens barn blir brukt av forskjellige geriljaorganisasjoner i kampen for Palestina, kan likevel ikke Hussam, hvis han er noen målestokk, helt forstå sine handlinger. Han sier at han ønsker å bli en selvmordsaktivist, men etter det, når han blir voksen, vil han gjerne finne seg selv en jobb.

– Jeg vil gjerne bli doktor eller politimann. Da kan jeg hjelpe det palestinske folket, sier han. Hussam er blitt ferdig med å spise sitt eple, og legger skrotten tilbake på bordet.

Organisert barne-intifada. Allerede på intifadaen tredje dag, tilbake i september 2000, ble det klart at barn ville komme til å spille en sentral rolle i opprøret. Fjernsynsskjermene over hele verden viste hvordan 12-år gamle Mohammad al-Dureh fra Al-Burej flyktningleiren ble

sittende fast i kryssilden mellom israelerne og palestinerne. Hans far forsøkte å beskytte sønnen med hans egen kropp, men en kule traff barnet, trolig fra de israelske styrkene, og Mohammad døde. Disse bildene sjokkerte også det palestinske samfunnet, og snart ble lille Mohammad selve symbolet på intifadaen.

Dag etter dag løp barna mot de israelske veisperringene for å demonstrere, og dag etter dag vokste antallet drepte barn. Den palestinske selvstyremyndigheten oppmuntret til tider til disse demonstrasjonene med barna.

Skoledagene ble forkortet, slik at barna kunne gå ut, og noen ganger ble de til og med busset til fareområdene. De palestinske barnas sinne ble så igjen videre forsterket da bildene på statskontrollert fjernsyn viste døde og sårede kropp, blandet inn med patriotisk palestinsk musikk. Et helt maskineri ble etablert for å dyrke de som hadde gjennomført selvmordsangrep, og de forskjellige palestinske geriljaorganisasjonene plastret veggene i byer og landsbyer med bilder av martyrene.

Et barn kunne ikke unngå å skjønne hvem heltene var. For tre måneder siden ble to barn fanget av den israelske hæren i det de prøvde å angripe en jødisk bosetting. Armeen insisterer på at et av de to barna var dopet da han ble sendt ut på sin misjon. Palestinske Islamske Jihad, en fundamentalistisk gruppe, tok det hele litt lenger sist sommer, og arrangerte sommerleire der barn ble opplært i det vidunderlige i å ofre ens «rene kropp» i religionens navn.

Aldri fred. Og i Beit Omar, bare noen år før han blir en virkelig mann, tror heller ikke 15-år gamle Hussam at fred vil kunne inngås med Israel. Hans verden er blitt en verden av «de og oss».

– Jeg tror aldri jeg kan ha jødiske venner, jeg stoler ikke på dem. Jeg pleide å se dem leke, men nå er de redde, så jeg kan ikke se dem lenger. Men jødiske barn er trygge bare fordi de har Ariel Sharon og hæren. De er ikke som oss, som alltid må tenke på soldatene. Men det vil ikke bli noen fred. Israel vil ikke overholde avtaler. Det står i Koranen at man ikke kan stole på jøder, sier han.

I mellomtiden vet Hussam hva han må gjøre. Han må gå ut av huset, plukke opp noen steiner, og gå ansikt-til-ansikt med de bevæpnede israelske soldatene ved veisperringen i Beit Omar.

– Vi kaster steiner slik at soldatene vil gå vekk, slik at de ikke vil kunne arrestere eller drepe noen. Og noen ganger går de.

Roger Hercz er Dagsavisens korrespondent i Midtøsten.

Norge bistår traumatiserte palestinske barn

• ROGER HERCZ
Norge er engasjert i en rekke prosjekter på Vestbredden og i Gaza i håp om at det vil kunne bedre palestinske barns liv under okkupasjonen. Blant annet er Norge trolig den største bidragsyteren til oppbyggingen av palestinske skoler. Rundt 18 millioner kroner blir brukt årlig til bygging og oppussing.

Men selv ikke dette kommer unna konflikten. Nylig ble en norsk-finansiert skole i den nordlige delen av Gaza by delvis ødelagt da den israelske hæren skulle sprengte en femetasjers bygning rundt 50 meter unna. En av skolens vegger ble slått inn, inventar og PC-utstyr ble ødelagt, og betongbiter lå spredt i skolegården.

I Gaza finansierer Norge ellers også driften av et kunstcenter der barn blir oppfordret til å bruke tegning og maling til å uttrykke sine traumer. Lenger sør, i Rafah, blir norske penger brukt til å oppgradere gamtemiljøet i håp om å kunne trekke barn vekk fra de langt farligere områdene i utkantstrøkene, der den israelske hæren venter.

Videre finansierer Norge Holstcenteret, som er et fritidssenter for de fattigste barna i Gaza by. Dette er kun noen av prosjektene det offisielle Norge er med på. Også ikke-statlige organisasjoner som Norsk Folkehjelp og Handikapforbundet driver sine egne hjelpeprosjekter på Vestbredden og i Gaza.

UD vil ha Ola og Kari ut i verden

Bare 400-500 nordmenn i multilaterale organisasjoner

Sett i forhold til Norges økonomiske bidrag til FN er nordmenn altfor dårlig representert i verdensorganisasjonens ulike underorganisasjoner. Det mener Utenriksdepartementet som nå ønsker å rekruttere flere nordmenn til FN-systemet.

JOBB-MARKED

• GUNNAR ZACHRISEN

Mellom 400 og 500 nordmenn er ansatt i multilaterale organisasjoner – som for eksempel FN og internasjonale utviklingsbanker, og de fleste arbeider med ulike typer bistands- og utviklingsprosjekt. Men dette er altfor få i forhold til andre land – og i forhold til de økonomiske bidrag Norge yter, mener UD. Derfor satser man nå på at enda flere nordmenn skal få øynene opp for at det finnes en verden og et jobbmiljø utenfor Norges grenser.

– Internasjonal jobberfaring kan by på spennende faglige utfordringer av en type som det ikke er mulig å få i Norge. Det kan igjen bidra til at man får andre jobber internasjonalt. Dessuten blir det stadig vik-

gere på arbeidsmarkedet her hjemme, hvor bedrifter og organisasjoner blir mer og mer oppmerksomme på viktigheten av at medarbeiderne kan operere i et internasjonalt miljø, sier leder av UD's enhet for rekruttering til internasjonale organisasjoner, avdelingsdirektør Cecilie Landsverk.

Overdreven beskjedenhet. Hun mener at overdreven beskjedenhet er en av grunnene til at nordmenn ikke søker internasjonale jobber. Språkkrav, høy trivsel i Norge og mangel på gode velferdsordninger for familier er andre årsaker.

– De internasjonale organisasjonene ønsker kandidater med ulike kompetanse, men kanskje har etterspørselen etter samfunnsvitere, økonomer og jurister vært størst, sier Landsverk.

For stillinger i FN-systemet er to FN-språk et formelt krav. Tema for hovedoppgave eller spesialfag kan ofte vise seg å være av betydning. Utviklingsbankene og de fleste særorganisasjonene setter vanligvis høye akademiske krav, mens blant andre UNICEF og UNHCR også vektlegger felterfaring fra utviklingsland. Praktikantopphold i interna-

sjonale organisasjoner tillegges ofte betydning som bevis for utenlandserfaring og interesse for internasjonale utviklingsprosjekt.

Familievennlig? Samtidig som Landsverk ivrer for flere nordmenn til internasjonale organisasjoner underslår hun ikke at livet «der ute» også kan by på problemer.

– Nordmenn forventer ofte, ut fra hva vi er vant til, at en arbeidsgiver skal ha en familievennlig politikk – knyttet til barn, skolegang og ektefelle. Dessverre er ikke alle internasjonale organisasjoner kommet like langt på dette området, sier Landsverk.

Hun fastslår at det ofte kan være vanskelig å finne passende arbeid for ektefeller. Selv om FN-organisasjoner betaler godt, kompenseres én lønn ute vanligvis ikke for to inntekter fra Norge. I Verdensbanken ligger lønnen cirka 20-25 prosent høyere enn i FN.

– Greit nok at det er få nordmenn i internasjonale jobber. Men trenger verden flere nordmenn?

– Jeg vil påstå at vi har mange velkvalifiserte søkere, ikke minst kvinner, som vil kunne ha mye å tilføre internasjonale organisasjoner. I

forhold til en del internasjonale topplederstillinger, der vi har vært aktive med å promotere norske søkere, får vi mange gode tilbakemeldinger. Vår erfaring er at nordmenn ofte er flinke til å sette seg inn i oppgavene, tilpasser seg organisasjonens kultur og tar ansvar i forhold til den jobben som skal gjøres.

Lagleder-kompetanse.– Har vi noen særnorske verdier å tilføre verden?

– Jeg tror vel at de nordiske landene har vært dyktige til å utvikle en spesiell type lederkompetanse. Det jeg tenker på er at vi har en relativt demokratisk lederstil, der man er opptatt av å spille på lag med andre, og der man legger vekt på å oppmuntre til positiv samhandling snarere enn å drive hardhendt kontroll og å presse folk til å gjøre en jobb. Ta for eksempel en jobb som stedlig representant for et FN-kontor i et fattig land, der mange organisasjoner skal samarbeide, der det er ansatte fra en rekke ulike land og der man i tillegg skal takle lokale ansatte og lokalbefolkning. Da tror jeg den nordiske «lagleder-kompetansen» er god å ha, sier Landsverk.

– Enklere for enslige enn familier, sier norsk FN-ansatt

JOBB-MARKED

• I GUATEMALA:
GUNNAR ZACHRISEN

GUATEMALA CITY (b-a): Sosialantropologen og Mellom-Amerika-kjenneren Hans Petter Buvollen er en av de «altfor få» nordmenn som har skaffet seg jobb innenfor FN-systemet. Selv tror han en lite familievennlig personalpolitikk er årsaken til at mange nordmenn vegrer seg mot å jobbe i FN-systemet.

Hans Petter Buvollen.

Fra tidligere har 47-åringen fra Grimstad over ti års jobberfaring fra ulike nordiske organisasjoner i regionen, blant an-

net Norsk Folkehjelp og SIDA. Oppgaven i FNs utviklingsprogram (UNDP) i Guatemala City er å styre viktige prosjekter overfor det sivile samfunnet i landet.

– Det mest positive med å jobbe for FN kontra andre organisasjoner er at man har mye lettere adgang til myndigheter og andre sentrale miljøer i landet. Det gjør jobben interessant og gir økt innflytelse og muligheter til raskere å nå fram til resultater i bistandsarbeidet, sier Buvollen.

Dialogpartner. Han representerer blant annet FN-organisasjonen i viktige kontaktmøter med myndighetene og det sivile samfunnet i oppfølgingen av fredsavtalene og det sivile samfunnets deltakelse i arbeidet med nasjonal forsoning, menneskerettigheter og justis-reformer.

Mer info om lønns- og arbeidsvilkår i FN-systemet? Prøv www.un.org

Mer info om stillinger? Prøv www.dep.no/ud/norsk/dep/stillinger.

– Først og fremst ser vi på oss selv som døråpnere, i en formidlerrolle mellom det sivile samfunnet og myndighetene, sier Buvollen.

Få frynsegoder. Den erfarne norske bistandsarbeideren er samtidig kritisk til sider ved FN-organisasjonens personalpolitikk. – Jeg ble kastet inn i dette uten noen form for introduksjon til oppgavene, og skulle iverksette et nytt prosjekt. Mye tid og frustrasjoner kunne vært spart med en bedre oppfølging fra organisasjonens side i startfasen, sier han.

Buvollen, som har kone og ett barn på 17 år, er også kritisk til et lønnsystem som passer langt bedre for enslige enn barnefamilier.

– På papiret er lønnen bedre i forhold til for eksempel en norsk frivillig organisasjon, men for meg – som

har kone og ett barn – er ikke dette noen gullgrube. Det skyldes at UNDP – i motsetning til de norske jeg har jobbet for – ikke har tilbud om fri bil, bolig, forsikring, skolegang for barna og gratis hjemreise. Alt i alt kommer familien derfor ut omlag 1000 dollar dårligere i måneden i forhold til da jeg jobbet i Norsk Folkehjelp.

Skeptiske ektefeller. – Tror du dette er hovedårsaken til at så få nordmenn ønsker seg til FN-systemet?

– Det kan være en del av forklaringen, men hovedårsaken er nok den samme som for internasjonale stillinger for øvrig – at ektefeller og samboere er skeptiske til å reise ut. Dersom det bare er den ene part som får jobb, har det samtidig følger for den andre partens yrkeskarriere, lønnsutvikling, pensjonsrettigheter og, ikke minst, trivsel. Jeg kjenner til mange som har reist hjem på grunn av frustrasjon blant «medfølgende», sier Buvollen.

UNDP i Guatemala har over 100 ansatte og driver 118 prosjekter innenfor 30 ulike temaområder.

600 unge søkere til UD

Utenriksdepartementets aspirantkurs er nøkkelen inn i diplomatiet. Dersom man kommer inn på aspirantkurset er man mer eller mindre sikret en jobb i diplomatiet resten av livet, skriver bladet Kapital.

Ifølge bladet var «turnover» i perioden 1995-2000 så lav som 1,6 prosent. Nålovet for å komme seg inn på kurset er imidlertid meget trangt. I år hadde man 600 søkere, men man har vært oppe i hele 800 søkere enkelte år. Av disse kommer bare 20-25 inn på selve aspirantkurset.

Lite familievennlig personalpolitikk hindrer nordmenn fra å jobbe i FN-systemet i utviklingsland, mener Hans Petter Buvollen. Her fra Guatemala City.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Høye handelshindre er en av grunnene til at afrikanske bønder har vanskelig for å selge sine produkter på verdensmarkedet.

FOTO: ODD IGLEBÆK

– Afrika når ikke målene

Verdensbankens sjeføkonom er pessimistisk

Afrika sør for Sahara ser ikke ut til å nå tusenårsmålene, fastslår Verdensbankens sjeføkonom Nick Stern.

• STEN INGE JØRGENSEN

– Det ligger an til at vi når målet om en halvering av fattigdommen i alle regioner unntatt Afrika sør for Sahara, fortalte han da Verdensbanken og IMF nylig avholdt sine vårmøter.

For kort tid siden leverte også UNESCO en evaluering som viser at regionen skiller seg negativt ut i forhold til de tusenårsmålene som er knyttet til utdanning. Verdensbanken påpeker samtidig at det fortsatt er mulig for denne utsatte regionen å nå målene.

To muligheter. Enten må bistandspottene økes markant, eller så må de pågående WTO-forhandlingene lykkes i å gi utviklingslandene en bedret markedsadgang. Nick Stern ønsker seg en kombinasjon av begge deler, men tok de sterkeste ordene i bruk i forhold til handelsaspektet.

– Handelshindrene som de fattige landene møter er hårreisende høye. De rike ber de fattige landene om å åpne sine markeder for å nyte fordelene av handel og vekst, men stenger samtidig sine egne markeder på de områdene der u-landene har komparative fordeler, sa Stern.

Bør doubles. Det ser ut til at stadig

flere har festet seg ved at bistandsmidlene bør doubles til 100 milliarder dollar i året. Storbritannias finansminister Gordon Brown tok til orde for dette, og fikk full støtte fra Marc Malloch Brown ved UNDP. Sistnevnte mener verden nå har en historisk sjanse til å oppnå gode resultater gjennom økt bistand.

– Tusenårsmålene har skapt et fundament for et nytt og mye sterkere partnerskap mellom FN, Verdensbanken og IMF. De reflekteres også i alt fra regionale initiativer som NEPAD til dagsorden under G-8-møtene, Malloch Brown.

Aviste maktforslag. Verdensbankens utviklingskomité hadde i forkant av vårmøtet bedt om en utredning av hvordan man kan overføre mer makt til utviklingslandene i Verdensbankens og IMF's beslutningsprosesser.

Til forskjell fra FN har medlemslandene i disse to institusjonene nemlig stemmevekt i forhold til deres økonomiske bidrag, noe som fører til at de rikeste landene dominerer. Flere av dem har faste plasser i styret på 24 seter, mens 44 afrikanske land må sirkulere på bare to av dem. Men det ferdige forslaget til en ny maktfordeling kom dem ikke særlig i møte.

Afrikanske ansatte. I stedet ble det sagt at de allerede har stor innflytelse gjennom deres utforming av strategiene for fattigdomsbekjem-

”

Handelshindrene som de fattige landene møter er hårreisende høye.

Nick Stern, sjeføkonom i Verdensbanken.

pelse, hvilket er en betingelse for at de skal få lån. Samtidig ble det foreslått at både Verdensbanken og IMF må bli flinkere til å rekruttere folk fra utviklingslandene i sine staber. I første omgang ble det varslet opprettet seks nye stillinger som skal bemannes av de afrikanske landene. I tillegg skal det satses mer på kompetansebygging, slik at de som arbeider lokalt opp mot disse globale institusjonene skal få bedre innsikt i prosessene.

Nye USA-millioner. Verdensbankens direktør James Wolfensohn fortalte at USA har lovet å overføre nye 100 millioner dollar til Det internasjonale utviklingsfondet (IDA), som gir rentefrie lån til de fattigste landene. USA skal samtidig ha forespeilet ytterligere 200 millioner dollar til disposisjon for land som har dokumentert fremskritt innen utdanning, helse og utvikling av den private sektor. Fra flere representanter for fattige land ble det uttrykt stor skepsis til at gjenoppbyggingen av Irak kommer til å få mye av oppmerksomheten og bistandspengene fremover.

– Det er åpenbart at fokus nå er på Irak. I går var det Kosovo og Øst-Europa, sa Lesothos finansminister Timothy T. Thahane.

Sten Inge Jørgensen er utenriksmedarbeider i Morgenbladet.

”

2002-regnskapet viser at den totale inntektsøkningen er på 35,7 millioner.

Eva Bjørgeng, generalsekretær i Norsk Folkehjelp.

millioner kroner.

– Vi har gjort en god jobb i forhold til minerydding og annet langsiktig utviklingsarbeid, og det ryktet spres, sier Bjørgeng.

Liten egenkapital. Men selv om pilen har snudd, så er det fortsatt et stykke igjen til organisasjonen kan puste lettet ut. Egenkapitalen, som har vært nede i 140 000 kroner, er nå oppe i 18 millioner kroner (hele 2002-overskuddet er gått inn i egenkapital). Hjelporganisasjonen tar sikte på å doble egenkapitalen de neste årene.

TUSENÅRSMÅLENE

REGNSKAP

Norsk Folkehjelp går i pluss

• CAMILLA SOLHEIM

Norsk Folkehjelp har snudd 11 millioner i underskudd fra to år tilbake til 11 millioner i pluss.

– Men vi må fortsatt holde et stramt grep, sier generalsekretær Eva Bjørgeng.

Rett vei. De røde tallene lyser ikke lenger i Norsk Folkehjelp-regnskapet. Etter to år med nedskjæringer og omstillinger har hjelpeorganisasjonen endelig hodet over vannet igjen. I 2000 var driftsresultatet på hele minus 14 millioner kroner, mens det i fjor var på betydelig bedre minus 1,4 millioner. I år er det po-

sitive driftsresultat på 12,4 kroner, mens årsresultatet er på 11,3 millioner.

– 2002-regnskapet viser at vi er på rett vei, men vi må fortsatt arbeide intensivt med tanke på å bedre metoder og systemer, og ha en fortsatt fokusering på inntektskilder, sier generalsekretær Eva Bjørgeng.

Større inntekter. Regnskapet viser at Norsk Folkehjelp har skaffet økte inntekter på mange felt – både på loddsalg og spilleautomater, men også fra norske og internasjonale givere. Den totale inntektsøkningen er på 35,7 millioner, opp til 682,9

hvem? hvor?
hva i all verden?

FOTO: SCANPIX

1. Fra hvilket land kommer Arsenals fotballspiller Kanu?
2. Hva heter Sør-Amerikas største by?
3. Hva er myntenheten i Vietnam?
4. Er karri betegnelse for ett krydder, ti kryddersorter eller ca 20 kryddersorter?
5. Hvilket dyr blir vanligvis betegnet som savannenes arkitekt?
6. Hva heter hovedstaden i Bhutan?
7. Hva slags frukt er Honduras storeksportør av?
8. Hva heter sykkeldrosjen som dominerer gatebildet i Kambodsja?
9. Hvilken ørken dekker 85% av Botswana?
10. Hvilken styreform har Laos?
11. Guatemala er marimbaens hjemland. Hva er en marimba?
12. Hva slags kulturminner ble brutalt sprengt bort av Talibanregimet i 2001?
13. Hva heter hovedstaden i Swaziland?
14. Hva heter de to kamrene i den amerikanske kongressen?
15. Hva het partiet som Iraks tidligere diktator Saddam Hussein ledet?
16. Hvilket havområde vender Kuwaits kyst mot?
17. Hvilke skjell brukes til perledyrking?
18. Hva betyr uttrykkene «madras» og «vindalo» i matsammenheng?
19. Hva heter den største stammen i Kenya?
20. Hva er et mantra?

Svarene finner du på side 23.

Spørrespalten er laget av Caroline Hvidsten

Prøv en annonse eller legg i

bistandsaktuelt

Tlf. 22 24 20 40

– Norge burde være foregangsland

BERGEN (b-a): – Norge skjuler de dårlige handelsvilkårene for fattige land bak handelsavtalen med MUL-landene, hevder leder for FNs utviklingsprogram (UNDP) Mark Malloch Brown.

UTVIKLING

• TERESA GRØTAN

– Norge er gode på nødhjelp og fredsforhandlinger, men er aller dårligst blant de vestlige landene når det gjelder handel med fattige land. Jordbrukspolitikken er konservativ og altfor proteksjonistisk, mener Malloch Brown. Han tar nå til orde for at Norge bør gå foran med et godt eksempel.

– Norge må liberalisere i langt større grad. Norge er et svært lite marked, og har ikke stor betydning i seg selv. Men landet burde gå foran som et godt eksempel for EU-landene og oppfordre dem til handelspolitiske reformer, sier Malloch Brown.

Vellykket konferanse. Malloch Brown var nylig i Bergen under en konferanse arrangert av UNDP, UD og Christian Michelsens institutt. Deltakere fra den vestlige verden og landene i Sør diskuterte hvordan verden skal klare å oppfylle tusenårsmålene, spesielt mål åtte som omhandler en mer rettferdig handel, sletting av u-gjeld og økonomisk bistand. Malloch Brown mente konferansen hadde vært vellykket, uten at han ønsket å komme inn på konkrete resultater.

Nytt utviklingsgrunnlag. UNDP-toppen sier at tilnærmingen til utviklings samarbeidet er i endring.

– Vi har kommet langt siden Den nye økonomiske verdensordenen ble lansert på slutten av 1970-tallet. Den gang handlet det om at Vesten skulle hjelpe med utvikling av landene i Sør. I dag prøver vi en annen tilnærming, hvor vi tar utgangspunkt i at globaliseringen fører til at fattigdommen truer hele verden. På grunnlag av dette forsøker vi å strukturere ett nytt grunnlag for utvikling, men vi er fremdeles på et

tidlig stadium, forteller UNDP-lederen.

Mer bistand og handel. Tusenårsmålene, som er et resultat av denne nye tilnærmingen, tallfester mål for verdens utvikling innen 2015. Verdens rike land sender årlig rundt 50 milliarder i lån og bistand til landene i Sør, men Verdensbanken taper rundt 100 milliarder årlig på grunn av toll på importvarer. Norge er verst av alle, med et snitt på 61 prosent toll på varer fra land i Sør. Handelsrestriksjonene er en av Malloch Browns hovedbekymringer.

– Vi kan ikke jobbe med alle målene samtidig. Mine første prioriteringer nå er økt bistand og bedre handelsvilkår, deretter kommer arbeidet med det globale fondet for HIV og aids, forteller han.

Ser mørkt ut. Med unntak av et av målene, rent drikkevann til flere, har utviklingen ikke vært særlig positiv. Ingen av målene for 2000 ble oppfylt. Ifølge en rapport skrevet av UNDP, vil bare målet om rent drikkevann nås innen 2015 om utviklingen fortsetter slik den er nå. Ti millioner barn under fem år dør hvert år. 1,2 milliarder mennesker lever for mindre enn en dollar om dagen. 20 av 30 utviklingsland bruker mer penger på å betale gjeld enn de bruker på grunnleggende velferdstilbud til befolkningen. Aids er i dag den fjerde største dødsårsaken i verden, og en av de mest alvorlige truslene mot å oppnå tusenårsmålene.

Ikke så dystert. Malloch Brown, som ble bedt spesielt av Kofi Annan om å arbeide med tusenårsmålene, ønsker likevel ikke å tegne et så dystert bilde av situasjonen.

– Hvis du ser på situasjonen i dag i forhold til slik den var på 50-tallet, har utviklingen vært enorm. 90-tallet var et veldig dårlig tiår i forhold til internasjonal bistand. Etter konferansen i Monterrey i fjor lovet OECD-landene 16-17 milliarder dollar mer til bistand, noe som er svært positivt. Men vi trenger 50 milliarder til, sier Malloch Brown.

Se også artikkel om den nye utviklingsindeksen, side 4 og 5.

Leder i FNs utviklingsprogram, **Mark Malloch Brown**, var nylig i Bergen. Han er lite fornøyd med Norges handel med utviklingsland.

FOTO: TERESA GRØTAN

– Heller cash en

Feil type nødhjelp kan bidra til mer sult, me

– Jeg vil våge å påstå at de massive årlige forsendelsene av mat fra utlandet, er en av årsakene til sulten. Dette kommer i tillegg til nedbørssvikt, pest, konflikter – og fattigdom, sier Svein Olaf Evjen Olsen, stedlig representant for Norsk Folkehjelp i Tanzania.

• ANNE KATHRINE TVEIDE

Han mener de enorme kvantaene med mat som blir sendt til det sørlige Afrika som nødhjelp, skaper ubalanse i lokale handels- og bosettingsmønstre. Dette bidrar igjen til å ødelegge de tradisjonelle overlevelsesstrategiene.

Evjen Olsen har vokst opp i Afrika og har mer enn 13 års fartstid i Norsk Folkehjelp, blant annet som regionalansvarlig for Nordøst-Afrika Desken og for hele Afrika-regionen. Siden i fjor har han ledet Folkehjelpens program i Tanzania.

Kunne ikke konkurrere. – I fjor var det ingen mangel på mat i Tanzania. I år er det illevarslende signaler på feilslåtte avlinger. Men poenget er at i fjor, da det var nød i nabolandene, var det liten interesse for støtte til lokale og regionale oppkjøp av mat. De tanzanianske varene kunne nemlig ikke konkurrere mot gratis nødhjelpsendinger.

Evjen Olsen mener at mangel på kjøpekraft er et nøkkelement i denne problematikken. Slik han ser det har hovedproblemet sin rot i fattigdom. Maten er der dersom du har penger.

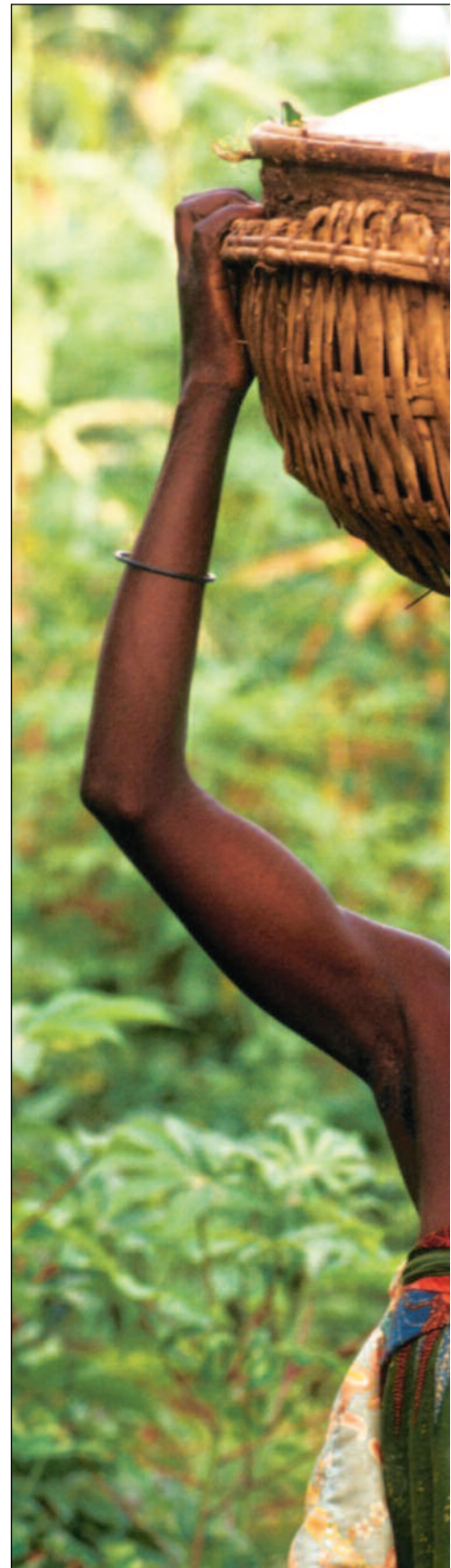
– Igjen og igjen blir underliggende årsaker skjovet under teppet. Det er behov for en debatt omkring den måten vi yter matvareassistanse på i dag. Mye av matvarehjelpen kommer i form av enorme kvanta korn, ofte genmodifisert, fra vestlige overskuddslagre som blir levert og distribuert til trengende befolkningsgrupper. Denne framgangsmåten tar ikke hensyn til de lokale produksjons- og distribusjonsnettene eller bosettingsmønstrene, sier han.

Ødeleggende. Evjen Olsen frykter at den massive innførselen av mat svekker og i verste fall ødelegger de tradisjonelle overlevelsesstrategiene. – Folk flytter til leirer eller til områder der maten blir distribuert. Dette bryter ned bosettingsmønstrene og undergraver det tradisjonelle overlevelsesgrunnlaget i jordbruket, sier han. Han viser til en studie på overlevelsesstrategier i Sudan, gjort av bistandseksperter Alex de Waal, som konkluderte med at i tider med hungersnød eller andre problemer, utgjorde de tradisjonelle overlevelsesstrategiene størstedelen av grunnlaget for å overleve sult.

– Ekstern hjelp hadde mindre betydning, forteller han.

Ifølge Evjen Olsen har ekstern matvarehjelp ett grunnleggende problem i det at den fokuserer på å redde liv, ikke å bedre levekårsystemer.

Såkorn og redskap? Folkehjelprepresentanten viser til at matvarebistand, merkelig nok, nesten aldri kombineres med innsats av typen såkorn, jordbruksredskaper og så videre i forbindelse med matvarehjelpen.

Nødhjelp kan skape ubalanse i lokale handels- og b

– Dermed vil mottakere av matvareassistanse i dag, nesten uten unntak, også være morgendagens mottakere av matvareassistanse, sier han.

Sultende blir forsøkskaniner. Et annet aspekt ved nødhjelpsendingene er hvilken kvalitet det er på maten som blir distribuert. Noe av overskuddskornet som er sendt fra USA, EU og Canada er genmodifisert. Evjen Olsen synes det er betenkelig med tanke på at gen-maten kan gi konsekvenser vi ikke aner rekkevidden av i dag.

– Det er mangel på kunnskap om den potensielle innflytelsen på helse og jordbruk. Den etiske siden ved dette er åpenbart tvilsom. Mennesker som er rammet av sult, blir utilsiktet forsøkskaniner. Og det uten at de kan ta den avgjørelsen selv, sier Evjen Olsen.

n amerikansk hvete

ner norske nødhjelpseksperter

osettingsmønstre, som her i Tanzania, mener Svein Olaf Evjen Olsen.

Innenrikspolitik. Han er ikke i tvil om at overskuddskornet er skjenket i god mening til en trengende befolkning, men mener at det ofte er flere motiver inne i bildet.

- Innenrikspolitikken i giverlandene spiller en viktig rolle. The Grain Board har for eksempel en mektig politisk lobby i Washington.

- Det er også egeninteresser for organisasjonene som realiserer nødhjelpsarbeidet. Nødhjelp er en industri som skaper arbeidsplasser og inntekter. Dermed har de involverte byråene og organisasjonene en interesse av at denne typen arbeid fortsetter. I tillegg har man CNN-faktoren - nødhjelp blir gjerne satt inn i situasjoner der det er en reell mulighet for en høy profilering av organisasjonen, sier Evjen Olsen.

- Fins det alternative måter å løse matmangelen på?

- Det er alltid områder med overskudd av mat i et land eller i en regi-

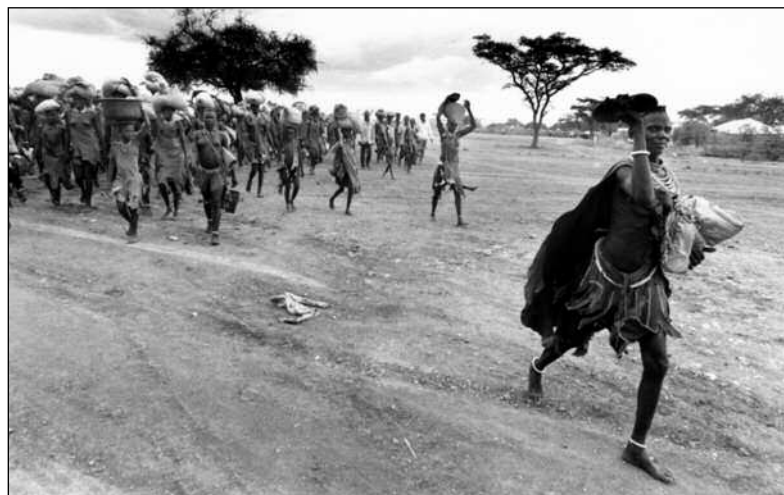
on. Problemet er vanligvis mangel på kjøpekraft, noe som fører til at distribusjonsmekanismene innen den private sektoren bryter sammen. Det skaper ubalanse i distribusjonen av matoverskuddet. En alternativ tilnærming til matvaremangel vil være å støtte opp om lokale oppkjøp, sier Evjen Olsen. Han mener at dette vil stimulere den lokale matvareproduksjonen, infrastrukturen og privat sektor.

Politisk vanskelig. Evjen Olsen tror imidlertid at en økt støtte til intern handel er politisk vanskelig å få til, og at det vil kreve en storstilt lobbyvirksomhet overfor vestlige bistandsytere. - Det er veldig tunge politiske og finansielle interesser ute og går her, sier han.

Anne Kathrine Tveide er journalist i Sørvis Presse & Kommunikasjon.

Stein Villumstad, leder for Øst-Afrika-kontoret til Kirkens Nødhjelp i Nairobi.

Sudanesiske bønder på vei hjem etter dagens matutdeling.

FOTO: RUNE ERAKER

- Nødhjelp utkonkurrerer lokale bønder

• GUNNAR KOPPERUD

- Svein Olsen har selvsagt rett i sin påstand, men den må nok kvalifiseres noe, sier Stein Villumstad, leder for Øst-Afrika-kontoret til Kirkens Nødhjelp i Nairobi.

- Strategisk matvarehjelp er basert på analyse av underskudd av matproduksjon i «normale år». En slik hjelp bør selvsagt ta med i beregningen tiltak som vil oppmuntre til større matproduksjon - heller enn å oppmuntre til å bruke importert mat eller gave-mat i stedet for egen produksjon, sier Villumstad. Den erfarne bistandsarbeideren understreker viktigheten av at produksjonsmidler blir gjort tilgjengelig, kanskje i større grad enn mat. - Da tenker jeg på kunstgjødsel og såfrø, sier han.

Også han vektlegger at disse ikke skal være genmanipulerte.

For seint. KN-representanten mener at nødhjelpsmat ofte kommer fram til mottakerne til gal tid.

- Maten kommer for seint. Den blir tilgjengelig først når det lokale markedet skal forsøke å «ta seg inn igjen» etter krisene. Dermed etableres det et parallelt marked som det lokale markedet ikke klarer å konkurrere med, og følgelig blir lokal produksjon mindre interessant.

Han mener at matvarehjelpen i stedet burde brukes bevisst for å forebygge og forhindre matmangel, for eksempel som «food for work» i forbindelse med vannoppsamling («water harvesting») og andre tiltak for å hindre katastrofer.

Cash istedenfor mat. Villumstad mener at i mange tilfeller ville bistand i form av penger til lokale oppkjøp og transport av tilgjengelig mat ha en langt bedre effekt enn importert matvarehjelp.

- Det er mange faktorer som spiller inn i forhold til matvarehjelp. Den er nødvendig, men måten den kommer inn på - og tidspunktet - er helt avgjørende, sier han.

Sulter i skyggen av Irak

• GUNNAR KOPPERUD

Hele 40 millioner afrikanere er nå truet av sult, men får ikke den oppmerksomheten de har krav på fordi alles øyne er rettet mot Irak, heter det i en sterk appell fra Verdens matvareprogram (WFP) til FNs sikkerhetsråd.

WFPs generalsekretær James Morris setter sulter på det afrikanske kontinent opp mot amerikanske og britiske myndigheters løfte om å sørge for den irakske sivilbefolkning, og mener det foreligger helt klare tegn på dalende interesse for Afrika.

- Hvor mye jeg enn misliker det, så er det ikke til å unngå å tenke at vi opererer med en dobbeltmoral. Hvordan kan det ha seg at vi på ren rutine godtar lidelse og håpløshet i Afrika i et omfang som vi aldri ville godta andre steder i verden, sier James Morris ifølge den britiske avisa The Guardian.

Mangler milliarder. Ifølge Morris mangler WFP én milliard dollar - syv tusen millioner norske kroner - til matforsendelser i månedene framover. WFP har hittil fått på plass under halvparten av de 1.8 milliardene dollar organisasjonen har

gått ut og bedt om.

WFPs tall viser at 14 millioner mennesker i Etiopia er truet av matmangel, 7 millioner i Zimbabwe, 3,2 millioner i Malawi, 2,9 millioner i Sudan, 2,7 millioner i Zambia, 1,9 millioner i Angola, 1 million i Eritrea og millioner til i Swaziland, Lesotho, Mosambik, Uganda, Kongo, DR Congo og det vestlige Sahel.

AIDS forverrer. Årsakene varierer fra nedbørssvikt til krig, men det er samtidig klart at den afrikanske aids-epidemien også er sterkt medvirkende. Sykdommen svekker immunforsvaret, slik at feilernæring eller underernæring raskt kan føre til døden. De som rammes er i første rekke unge voksne, det vil si de som normalt kunne arbeidet på markene og høstet inn avlinger.

Det blir anslått at aids har tatt livet av 8 millioner afrikanske landbruksarbeidere de siste tyve årene.

- Sannheten er at denne krisen ikke kommer til å forsvinne, sier Brenda Barton, en talskvinne for WFP i Kenya til The Guardian.

- Det vi er vitne til er en omdefinering av hungersnød, av humanitære kriser slik vi kjenner dem.

Bistandsarbeider **Svein Evjen** advarer mot at enorme kvanta med mat som blir sendt til Afrika skaper ubalanse i lokale handels- og bosettingsmønstre.

FOTO: SØRVIS

Klima-tiltak mot fattigdom

AV JENS B. AUNE, NORAGRIC

KRONIKK

IFØLGE verdens matvareprogram trues i dag ca 38 millioner mennesker i Afrika av matmangel og 1 milliard mennesker i verden lever for under 1 dollar om dagen. Tre av fire av de fattige bor på landsbygda. I en rapport om landbruksutvikling nylig fremlagt for Utenriksdepartementet blir det pekt på nødvendigheten av å øke inntektsmulighetene og bedre rammevilkårene for næringsutvikling på landsbygda. En slik ny inntektsmulighet for befolkning på landsbygda i u-land er salg av sertifiserte utslippsreduksjoner av karbon gjennom *Den grønne utviklingsmekanismen (Clean development mechanism, CDM)* under Kyoto-avtalen. Formålet med CDM er å redusere utslipp av klimagasser (eventuelt binde karbon) og fremme bærekraftig utvikling. I motsetning til bistand, er denne type prosjekter hovedsakelig finansiert fra privat sektor. Prosjektene kan for eksempel fremme en mer effektiv produksjon og forbruk av energi, skape alternative energikilder og binde karbon i skog. Utvikling av denne type prosjekter har spesielt skutt fart i 2002. CDM-prosjekter vil representere en ny form for nord-sør samarbeid som ikke er basert på bistand, men på mer gjensidig interesse.

I HENHOLD TIL Kyoto-avtalen har de fleste av de industrialiserte landene (USA deltar ikke) forpliktet seg til redusere sine utslipp av klimagasser, inkludert karbondioksid, med 5% fra utslippsnivåene i 1990 innen år 2008-2012.

De industrialiserte landene kan oppfylle dette målet ved enten å gjennomføre utslippsreduksjonene i hjemlandet eller ved å delta i prosjekter som kan redusere utslippene i andre land inkludert u-land. I henhold til Stortingsmelding 54 (2000-2001) «Norsk klimapolitik» vil det koste Norge 11 milliarder kroner å gjennomføre alle utslippsreduksjonene i Norge, men kostnaden vil bli 3 milliarder ved å gjennomføre klimatilstand i andre land, u-land inkludert. Dette fordi det er billigere å gjennomføre tiltak i andre land sammenliknet med Norge.

Dersom Norge hadde valgt å gjennomføre alle reduksjonene i Norge ville vi oppnådd en miljøeffekt, men ingen tilleggseffekter. Ved å gjennomføre noe av utslippsreduksjonene ved å investere i klimaprosjekter i utviklingsland, kan en i tillegg til reduserte utslipp også bidra til fattigdomsreduksjon og generell økonomisk utvikling. CDM-prosjekter kan imidlertid ikke sees på som et alternativ til utslippsreduksjoner hjemme da reduksjonene som oppnås gjennom CDM på langt nær er store nok til veie opp for utslippene fra fossilt brensel. Prosjektene er likevel interessante fordi de kan gi en utviklingseffekt dersom de planlegges med et slikt formål. Det stilles derfor strenge krav til hvilke CDM-prosjekter som kan godkjennes.

Miljøvernminister Børge Brende ser CDM som et virkemiddel for å

kronikk

Kyoto-avtalen åpner for en ny form for nord-sør samarbeid som er basert på gjensidig interesse, og ikke bistand.

Jens B. Aune er forsker i agroøkologi ved Noragric, Norges landbrukshøgskole.

fremme bærekraftig utvikling og bruk av fornybar energi i u-landene.

VERDENSBANKEN HAR etablert flere fond for å forenkle utviklingen av CDM-prosjekter. Disse fondene består av prosjekter fra flere sektorer og land. Risikoen er redusert ved å spre investeringene på flere prosjekter. Norske bedrifter som Hydro og Statoil har allerede investert i Verdensbankens fond.

Hoveddelen av prosjektene som til nå har blitt utviklet har gått ut på å fremme en mer effektiv produksjon og bruk av energi. I en tilleggsmelding til Stortingsmelding 54 fra Bondevik-regjeringen blir det gjort klart at det ikke er ønskelig at norske bedrifter deltar i skogprosjekter under CDM.

Imidlertid kan det argumenteres at det både ut fra et miljø- og utviklingsmessig perspektiv kan være bedre å investere i skogprosjekter enn å investere i prosjekter som reduserer utslipp ved å bedre energieffektiviteten.

Årsaken er at prosjekter som øker energieffektiviteten, som forbedrede kullkraftverk, ofte vil øke tilbudet av elektrisitet som resulterer i at prisene på elektrisitet faller. Dette vil øke etterspørselen etter elektrisitet og utslippene vil øke. Makroøkonomiske modellberegninger for Kina utført av Statistisk sentralbyrå viser at en slik effekt lett vil kunne oppstå.

Utviklingslandene har ikke utslippsbegrensninger i henhold til dagens Kyoto-avtale og det er derfor ikke mulig å unngå at slike effekter oppstår.

ET PROBLEM MED å bruke skog for karbonbinding er at brann eller hogst kan redusere karbonbindings-effekten.

Imidlertid har det blitt utviklet beregningsmetoder for karbonlagring i skog som tar høyde for hogst og brann ved at en beregner gjennomsnittlig karbonlagring over mange år. I tillegg kan en plante trær hvor vedkomponenten ikke er det viktigste produktet. Trær som plantes for frukt- eller forproduksjon vil i mye mindre grad bli hogd. Planting av trær som er resistent mot branner, ulike skogskjøtselstiltak og branngifter er andre tiltak som gir mer permanent karbonbinding i skog.

Fra et fattigdomsperspektiv vil skogprosjekter framfor energiprojekter være å foretrekke. For det første har de fattigste u-landene bare i mindre grad utviklet en energisektor. Derimot har disse landene ofte et stort potensiale for å binde karbon i skog- og utmarksarealer. Prosjekter som bedrer energieffektiviteten vil særlig komme dem til gode som bruker elektrisitet.

De fattige i u-land har sjelden tilgang til elektrisitet, men er ofte avhengig av å høste utmarksressurser til brensel og matforsyning. Skogprosjekter vil derfor kunne bidra til å bedre inntektsgrunnlaget for de fattigste, særlig dersom det plantes trær som de kan utnytte. Karbonprosjekter kan også bidra til å bevare biodiversitet dersom det planlegges med et slikt formål.

CDM prosjekter kan i tillegg gi nye arbeidsplasser i utviklingslandene innen prosjektplanlegging, miljøovervåking, sertifisering, forsikring og markedsføring.

NORWATCH HAR TIDLIGERE kritisert planlagte norske CDM-skogprosjekter i Tanzania og Uganda. Dette

fordi prosjektene var planlagte på en slik måte at de kunne skape lokale konflikter, binde framtidig arealbruk og redusere biodiversitet.

Imidlertid avhenger effekten av CDM-prosjekter som andre prosjekter av hvordan disse planlegges og gjennomføres. I et prosjekt i Mexico ble bøndene gitt støtte til å fremme overgang fra et svedjerdbruk til et agroskogbruk. Her planla bøndene selv prosjektet og 60 % av inntektene fra salget av utslippsreduksjonene gikk til bøndenes selv.

I et prosjekt i Ecuador ble lokale og innførte treslag brukt til erosjonsforebygging. Bøndene vil få inntekter fra prosjektet ved salg av tømmer og salg av sertifiserte utslippsreduksjoner.

Disse prosjektene viser at det er fullt mulig å utvikle CDM-prosjekter som kan forsvares både ut fra et utviklings- og miljøperspektiv. Salg av tømmer og andre produkter vil i de fleste tilfeller bli en mye større inntektskilde for bøndene enn salg av utslippsreduksjoner. Imidlertid kan slike salg tjene som en katalysator for å få i gang prosjekter.

Erfaring fra norsk-finansierte skogprosjekter i Etiopia og Malawi viser også at skogprosjekter kan bidra til å redusere fattigdom og bedre miljøtilstanden.

Utviklingen av CDM-prosjekter er ennå i sin spede begynnelse og den videre utviklingen av prosjektene vil i stor grad være avhengig av den framtidige prisen på karbon og hvordan regelverket for prosjektene vil bli utformet. Norske frivillige organisasjoner kan få en viktig rolle i å identifisere og utvikle prosjekter som kan redusere fattigdom og binde karbon. Et nytt partnerskap mellom frivillige organisasjoner og industrien burde her være mulig.

STØRRE VARIASJONER I KLIMA kan i forventes i framtida. Det bør derfor utvikles produksjonssystem som kan gjøre befolkning mindre utsatt for slike variasjoner. Under ekstreme situasjoner er de fattigste mest utsatt fordi de har minst kapital de kan tære på under vanskelige perioder.

Ved store nedbørmengder vil skog redusere flomskadene og under tørkeperioder kan produkter høstes fra skogen. En bedring av tilstanden til verdens skog- og jordressurser gjennom CDM-prosjekter kan være et viktig tiltak for å gjøre de fattigste mindre sårbare for klimavariasjoner.

Kyoto-avtalen er en ufullstendig avtale blant annet fordi ikke alle land har utslippsreduksjoner. Utslipp av klimagasser forventes å øke mye fra land som ikke har kvotebegrensninger. Dette gjelder særlig land som Kina og India, som har en sterk vekst i utslippene av klimagasser.

For disse landene kan være fornuftig å investere i mer effektiv produksjon og forbruk av energi. Dette kan gi klare økonomiske gevinster, men effekten på totale utslipp av klimagasser er høyst usikker. Skogprosjekter kan derimot – dersom de er riktig planlagt – redusere fattigdom og gi lokale og globale miljøgevinster. Prosjekter som har til formål å rehabilitere degraderte skog- og beitearealer vil kunne bidra til oppfylle FN-konvensjonene om klima, forøkning og biodiversitet. Norsk klimapolitikk bør derfor legge til rette for at også skogprosjekter inngår i den norske porteføljen av klimaprosjekter.

Den grønne utviklingsmekanismen kan bidra til at de fattigste blir mindre sårbare for klimavariasjoner, mener kronikkforfatteren. Her en uttørket brønn i Gujarat i India.

VG øydelegg for Subukia, meiner Koigi

AV MUCHIRI KIOI, KENYA

KENYA

Eg møtte Koigi wa Wamwere første gongen i desember i fjor. Det var på den tida politikarane for alvor tok til å fri til veljarane framfor det tredje fleirpartivalet i Kenya. Kandidatar til presidentembetet, parlamentsseta, dei kommunale verva og andre lykkejegerar dreiv lobbyverksemd på hoggir. Ein av dei som håpa på å sikre seg eit sete i parlamentet var Koigi wa Wamwere. Han stilte som kandidat frå Subukia med base i heimbyen Nakuru.

Før dette blei Koigi sist sett i Kenya like etter valet i 1997, men han forsvann raskt etter at dei kenyanske veljarane kom i vegen for ambisjonane hans om å bli president. Den gongen fekk Koigi berre litt over 1000 stemmer ut frå ein veljarmasse på ein million registrerte veljarar.

Då eg møtte Koigi i desember i fjor, spurde eg han kvar han hadde vore sidan det sviande nederlaget i 1997. Koigi smilte og svarte:

- Du forstår det er ein usikker arbeidsmarknad, mange kenyanarar vandrar kvilelaust rundt i gatene på jakt etter ein jobb. Den dårlege økonomisk situasjonen førte til at eg måtte søkje grønare beite andre stader. Så eg drog til Noreg for å få meg ein jobb der, forklarte Koigi, medan eg drista meg til å stille eit kritisk oppfølgingsspørsmål.

- Så mr. Koigi, først no som det er ledige plassar i parlamentet, har du kome heim for å sjå deg om etter ein jobb. Korleis har du tenkt å overtyde veljarane? Korleis kan du kjenne problema deira, no som du har vore borte så lenge?

Koigi tok ikkje dette spørsmålet lett.

I heimlandet er Koigi kjent for å vere ein fargerik og engasjert opposisjonspolitkar, blant anna fordi Moi-styret fleire gonger har skulda han for å undergrave regjeringa.

FOTO: JON EEG / SCANPIX

Men det viste seg at Koigi, som har vore i eksil Noreg i om lag eit tiår, valte ein lur strategi; han slutta seg til Regnbuekoalisjonen NARC. Det var god timing, for dei kenyanske veljarane ønskte og trengde eit skifte, og Koigi blei valt inn i parlamentet under opposisjonseuforien.

Eg møtte nyleg Koigi for andre gong. Denne gongen var det ikkje fordi han ville ha jobb i parlamentet, men fordi han er skylda for å ta imot pengar på falsk grunnlag. Han har som kjent tatt imot uføretrygd frå den norske staten etter at han blei valt inn i parlamentet, med den feite løna og dei lukrative frynsegodane som den stillinga fører med seg. Ifølgje Koigi blei

han råka av ein motorsykkelulykke i Noreg i 1999 som førde til at han brakk to ribbein, fekk brotskadar på brystbeinet og ein kraftig muskelstrek i det høgre låret. På grunn av desse skadane blei han råda til å ta imot ein uføretrygd på 4 500 kroner i månaden, det er nesten 45 000 kenyanske shilling. - Det kan virke som ein stor sum i Kenya, men det rekk ikkje til å forsørge ein familie på fire i Noreg. For å overleve måtte eg jobbe i tillegg, eit arbeid eg starta med før ulykka, fortel Koigi. Han vedgår at han har fått uføretrygd frå Noreg etter at han blei parlamentsmedlem, men han seier at det berre skuldast at han enno ikkje har fått papira han treng for å informere dei norske styresmaktene om den nye inntekta.

Medan den norske pressa har slått denne saka stort opp, har den fått lite merksemd i Kenya. Ein av lesarane i avisa der eg jobbar sende eit brev til redaktøren etter å ha lest om saka i norsk presse, men det kom berre nokre få linjer på trykk. I norske aviser blir det også hevda at Koigi har fått pengar til eit forskingsprosjekt som det aldri blei noko av. Sjølv fortel Koigi at han søkte pengar for å forske ved universitetet i Columbia, men at han avbraut prosjektet for ei tid for å vere med å kjempe om Subukias sete i parlamentet, som han altså vann.

- Eg brukte ikkje forskingsmidlane på kampanjen, slik det står i somme aviser i Noreg. Etter at eg blei valt inn i parlamentet, har eg halde fram med prosjektet, og Seven Stories Press i New York skal publisere forskingsresultata mine i juni. Boka får tittelen: «Negative ethnicity. From Bias to genocide». Det blir også hevda at eg aldri betalte skatt, men dette er heller ikkje riktig. Eg-

sett frå sør

I spalta **Sett frå Sør** vil du møte korrespondantar frå afrikanske land.

Muchiri Kioi er journalist i Kenya. Han er med i det internasjonale journalistnettverket til Sørvis Kommunikasjon.

forstår ikkje kvifor den norske pressa er så einsidig og negativ mot meg. - VG har gått spesielt hardt til åtak på meg, eg veit ikkje kvifor dei er betalt for å svarte det gode omdømmet mitt.

Dette er slett ikkje ein overraskande eller uvanleg unnskyldning når det gjeld kenyanske politikarar. Dei hevdar alltid at fiendane betalar nokon for å gjere ende på karrieren eller skade omdømmet deira.

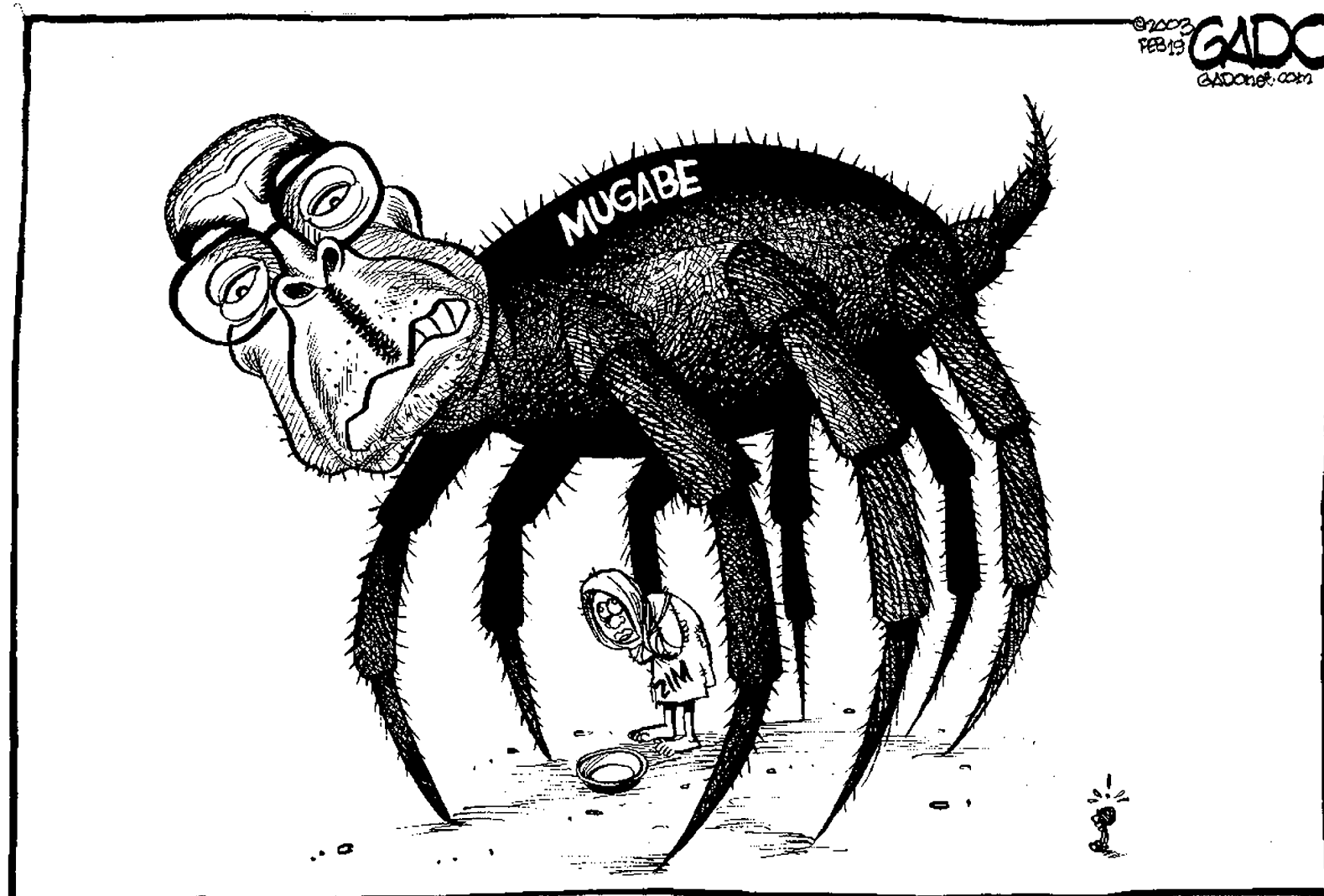
Koigi fortel at skriveria i VG har ført til at han har fått avslag på ein søknad om 6,5 millionar til støtte for utviklingstiltak i valkrinsen hans.

- Dersom kampanjen i VG blei sett i gang for å hindre at dei norske styresmaktene hjelper veljarane mine, har dei lykkast, for eg har fått avslag. Dei må vere veldig glade no. Det må vere motstandarar eg har fått då eg skreiv boka «Tears of heart» som er ein profil over rasisme i Noreg og Europa.

”
Dersom kampanjen i VG blei sett i gang for å hindre Noreg i å hjelpe veljarane mine, har dei lykkast, for eg har fått avslag.

Koigi wa Wamwere, omstridt kenyansk parlamentarikar.

Gados verden

Tanzanianeren **Godfrey Mwambwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

Historien om Burma

LITTERATUR

For dem som setter pris på en bredt anlagt roman som spenner over et langt tidsrom og fortelles med den intensitet og glede som preger de beste indiske forfattere – ja, da er «Glasslottet» av Amitav Chosh et funn.

Forfatteren er født i Calcutta, men vokste opp i Bangladesh, på Sri Lanka og i det nordlige India. I romanen trekker han oss ikke inn i folkemyldret i de store indiske byene, slik som mange kjente indiske forfattere gjør. «Glasslottet» er rett og slett historien om Burma, skrevet i skjønnlitterær form.

Historien strekker seg fra 1800-tallet og fram til våre dager. Sentralt i fortellingen står Rajkumar, en foreldreløs indisk gutt som blir vitne til dramatiske år i Burmas historie. Den unge mannen gifter seg med en av dronningens piker. Vi følger ham

bokanmeldelse

Amitav Ghosh:
Glasslottet.
Pax forlag (2003)

og et stort persongalleri gjennom medgang og motgang, krig og fred, glede og sorg.

Fortellingen starter med kong Thebaws fall etter en krig med britene som bare varte i fjorten dager. Forfatteren er nøye på detaljene når han beskriver livet på slottet der den middels høye kongen med det runde ansiktet lever med sin lille, spedlemmede dronning og deres felles prinsessebarn. Kongens fall er samtidig opptakten til et liv i stadig flytting – også for den unge Rajkumar – i et land der krig og uro får fotfeste.

Forfatteren tar det store, generøse fortellergrepet og gjør leseren kjent med gater og smug, klesdrakter, tradisjoner, butikker, kjøretøy, lukter, fotografier og livet i militærforlegninger.

Kolonitidas innvirkning på så vel folkegrupper som kultur er viet stor plass mellom bokpermene. Den gir et ganske sviende og nyansert bilde av folk som stadig må brenne sine broer, som forfølges av uhell og mer eller mindre tilfeldige grensesettinger. Og på den andre sida – europeernes møte med et folk og et klima som var dem fremmed: «I beste fall er de her ute i jungelen i et par år før malariaen eller dengnefeberen har gjort dem så avkreftet at de aldri kan ta sjansen på å oppholde seg langt unna leger og sykehus.»

Bakgrunnsteppet for boka er fakta og dokumentasjon – så vel po-

litisk, økonomisk som kulturelt. Det er historien slik den utspant seg fra samfunnet begynte å gå i oppløsning, gjennom den andre verdenskrigen og fram til juntastyret og Aung San Suu Kyi. Hun dukker opp mot slutten av fortellingen.

Mange som foretrekker romanen framfor faglitteraturen sier ofte at de får vel så stor innsikt i hva som skjer rundt dem gjennom den skjønnlitterære formen.

I dette tilfelle er det lett å se hvor riktig en slik påstand kan være. «Glasslottet» er en litterær opplevelse samtidig som den gir det historiske tilbakeblikket på et prøvet land.

TONE BRATTELI

«Åpne brev, hemmelige dokumenter og andre klipp fra latinamerikanske medier» (Solidaritet forlag 2003)

er tittelen på Latin-Amerikaårboka 2002. Boka går rett inn i temaer og debatter som pågår i ulike latinamerikanske medier. Tekstene er satt sammen i seks bolker. I den første Kampen om presidentstolen vises mediernes sterke rolle i forhold til den politiske arena. Skygger fra fortiden forteller om vonde minner folk fortsatt må leve med. Hva med institusjonene? tar for seg artikler som stiller spørsmål ved hvor demokratiske de nye politiske strukturene i virkeligheten er, mens Det store spillet ser på USAs rolle i Latin-Amerika. Tango tristesse – exit Buenos Aires setter søkelys på Argentina, mens i bolken Frihet, likhet og lidenskap kommer mer marginale stemmer til orde.

«Nære steder, nye rom» (Gyldendal 2003) tar opp hvilke utfordringer som møter antropologen som ønsker å studere eget samfunn. Boka er redigert av Marianne Rugkåsa og Kari Trædal Thorsen, og har bidrag fra en rekke sentrale fagfolk innenfor antropologien. Med boka ønsker forfatterne å bidra til en fagdebatt om antropologiske studier i eget samfunn: Hvilke utfordringer medfører dette, og hvordan kan antropologisk metode anvendes? Det etterlyses en debatt om antropologenes ansvar for å formidle kunnskap som kan påvirke aktuelle samfunnspolitiske debatter.

TB

aktuelle bøker

notiser

Regjeringen øker bistanden til Irak

– Den humanitære situasjonen i Irak har utviklet seg annerledes enn mange på forhånd spådde. Med dette som utgangspunkt besluttet Utenriksdepartementet 30. april i år å utbetale ytterligere 40 millioner kroner til norske organisasjoner, FN og Røde Kors sine innsatser i forbindelse med Irak-konflikten, sier statssekretær Vidar Helgesen.

Av disse midlene vil Norsk Folkehjelp få et bidrag på 13 millioner kroner til minetiltak i Irak. Risikoen forbundet med blindgjengere og landminer er prekær i landet. Humanitær minerydning er kostnadseffektivt og tar sikte på å hindre ulykker, sikre transport i forbindelse med fremsendelse av nødhjelp og frigjøring av dyrkbar jord.

Sudan får høyere status

Norge har besluttet å styrke det diplomatiske nærværet i Sudan. Den norske diplomaten Stein Undheim er utnevnt til ambassaderåd og chargé d'affaires ved den norske ambassaden i Khartoum. Han tiltrådte sin stillingen onsdag 30. april.

Opptrappingen av den norske diplomatiske tilstedeværelsen skjer på bakgrunn av den positive utviklingen i fredsprosessen i Sudan og Norges ønske om å styrke vår deltagelse i og støtte til fredsprosessen, heter det i en pressemelding fra UD.

Norge deltar som observatør til fredsforhandlingene for Sudan sammen med USA, Storbritannia, Italia, FN og Organisasjonen for afrikansk enhet. Forhandlingene

ledes av Kenya på vegne av den regionale organisasjonen Inter-Governmental Authority on Development (IGAD).

Fredsforhandlingene om Sudan har pågått siden 17. juni 2002. Forhandlingene har til nå resultert i enighet om Machakos-protokollen som ble undertegnet 20. juli 2002. Protokollen innebar et gjennombrudd for avklaringen av sentrale spørsmål i fredsprosessen, i første rekke spørsmålet om selvbestemmelse for sør og forholdet mellom stat og religion. Partene er også kommet til enighet om avtalen 15. oktober 2002 om midlertidig stans i kamphandlingene og uhindret adgang for humanitære forsyninger i Sudan. Denne avtalen er forlenget frem til 30. juni.

25 mill. kroner til glemte krigsofre

Norges Røde Kors gir 25 millioner kroner til krigsofre i Vest-Afrika. – Katastrofene i disse områdene er enorme, uten at verden bryr seg, sier Arnulv Torbjørnsen, fungerende utenlandssjef i Norges Røde Kors.

På det eneste sykehuset i Liberia er 80 prosent av pasientene krigsskadde. I Kongo har over 1000 barn kommet bort fra eller mistet familien i krigen og kaoset som følger. Nå vil Norges Røde Kors hjelpe ofrene i disse glemte konfliktene.

Pengene skal blant annet gå til å få fortgang i gjenforeningsarbeidet i Kongo, slik at barna som nå er alene forenes med foreldre eller andre slektninger. Et viktig bidrag er støtte til leie av fly for å frakte de bortkomne barna. Innsats for krigsskadde i Liberia vil også være en prioritet i innsatsen.

JUNIOREKSPERTER TIL FN

Norge finansierer i dag 50-60 norske juniorekspertter til ulike FN-organisasjoner. Antall nye rekrutteringer i året varierer fra 15 til 25. Formålet er å bistå FN, bygge opp internasjonal kompetanse i norske miljøer gjennom å opparbeide innsikt i organisasjonenes virksomhet og utgjøre ressursbase for fremtidig rekruttering.

Rekrutteringen blir foretatt av Utenriksdepartementet (UD) i samarbeid med organisasjonen. Organisasjonen er arbeidsgiver og forvalter og administrerer juniorekspertene.

UD skal nå rekruttere til

WFP (Verdens Matvareprogram) (4 stillinger)

- Assistant Programme Officer (Nutrition/HIV/AIDS), Dhaka, Bangladesh
- Assistant Programme Officer (HIV/AIDS and Food Security), Maputo, Mosambik
- Assistant Programme Officer (Vulnerability analysis and Mapping (VAM)), Johannesburg, Sør-Afrika
- Assistant Programme Officer (Logistics/OTL), Roma.

OCHA (FNs kontor for samordning av humanitær bistand) (1 stilling)

- Associate Humanitarian Affairs Officer, Geneve, Sveits

For alle stillingene:

Utdanning på hovedfagsnivå og noe arbeidserfaring. Interesse for bistandsspørsmål og erfaring fra områder relatert til organisasjonens arbeid er ønskelig. God skriftlig fremstilling. Meget gode engelskkunnskaper. Arbeidskjennskap til et annet FN-språk tillegges vekt.

Søkere må være norske statsborgere og ikke over 32 år.

Informasjon om stillingene, søknadsprosedyre m.v. finnes på odin.dep.no/ud/norsk/dep/stillinger/

Søknad sendes innen **22. mai 2003** via e-post til uha@mfa.no

Utenriksdepartementet, Enhet for rekruttering til internasjonale organisasjoner, Postboks 8114 dep., 0032 Oslo.

Søker jobb

Hei, jeg er en jente på 27 år som nylig har avsluttet en 5-årig universitetsutdannelse innen samfunnsvitenskapelige fag, med hovedvekt på utvikling og tværkulturell kommunikasjon.

Jeg har et stort engasjement, er omgjengelig og arbeidssøkende. Noen som har behov for en motivert medarbeider? Ta kontakt med Tonje Wikstrøm på tlf. 907 73 465.

nytt om navn

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider på e-post: anne@sorvis.no eller på telefon 37 14 81 94.

John Pilger er vinner av Sofie-prisen 2003. Den norske Sofie-stiftelsens jury begrunner dette valget med at den australske reporteren gjennom 30 år har bidratt til å avdekke makthaveres løgner og tilslørende propaganda, spesielt knyttet til krig, interessekonflikter og økonomisk utbytting av mennesker og natur. Pilgers dokumentarfilmer, artikler og bøker har dessuten utløst en påkrevet debatt om maktens skjulte agendaer.

Cary Fowler er ansatt som forskningssjef på Noragric. I 1976 grunnla han Agricultural Resources Centre, Chapel Hill, North Carolina (USA) og ble to år senere programdirektør i Rural Advancement Fund. Han deltok også i internasjonal debatt om jordbrukets genetiske ressurser. For dette arbeidet ble han hedret med Right Livelihood Award i 1985. Cary Fowler har gjennom flere år arbeidet aktivt for verdens plantegenetiske ressurser, og han har mottatt flere priser for skribentvirksomhet.

William (Bill) Derman er ansatt som professor II ved Noragric. Derman arbeider med å undervise og veilede studenter på doktor- og mastergradsnivå ved Noragric. Derman kommer fra en stilling som professor i antropologi og afrikanske studier ved Michigan State University, og har blant annet forsket på vannreformprosessen i det sørlige Afrika.

Bertha Nailoke Shilonga er fredskorpsdeltaker ved Noragric. Hun kommer fra Desert Research Foundation som er Noragrics samarbeidspartner i Namibia. I den tiden Bertha Nailoke Shilonga skal være ved Noragric, skal hun arbeide med spørsmål omkring bærekraftig utvikling relatert til tørre landsområder.

Arne Bardalen er nylig valgt som styreleder for Norwegian Agricultural Research International (NARI). NARI består av NIJOS, Jordforsk, Planteforsk og Skogforsk og samarbeider med NLH/Noragric og andre partnere for å fremme landbruksutvikling som kan føre til økonomisk vekst, bærekraftig miljø og fattigdomsreduksjon i utviklingsland. Bardalen er direktør for Norsk Institutt for jord- og skogkartlegging (NIJOS), med 135 ansatte.

Line Hegna er ansatt som programsekretær for Globaliseringskonferansen 2003. Hun er cand.mag med sammenliknende politikk, og har i tillegg studert fattigdomspolitik, retorikk og språklig kommunikasjon. Line Hegna jobbet tidligere som prosjektleder for LAGs solidaritetsbrigader.

Camilla Houeland (29) tok over etter Nina Drange som daglig leder i Fellesrådet for Afrika i januar i år. Houeland har vært aktiv styremedlem i Fellesrådet siden 1990, og var styreleder fra 2001-2002. Houeland var ferdig utdannet statsviter i august 2002 og skrev hovedoppgave om Sør-Afrika.

Nina Monsen er ansatt som informasjonsansvarlig i Fellesrådet for Afrika. Monsen er journalistutdannet i Zimbabwe. Hun var nylig fredskorpsdeltaker i Zimbabwe hvor hun jobbet som journalist for Sorvis Kommunikasjon AS. Tidligere har hun arbeidet som informasjonskonsulent i Norsk Folkehjelp.

Torodd Cappelen Endresen, rådgiver, er utnevnt til underdirektør i Utenriksdepartementet i Seksjon for menneskerettigheter og demokrati. Endresen har tidligere vært ambassadesekretær ved FN-delegasjonen i New York og rådgiver i utenriksministerens sekretariat under

Knut Vollebæk. De siste to årene har han hatt permisjon fra Utenriksdepartementet og arbeidet som forretningsadvokat i advokatfirma Wiersholm, Mellbye & Bech.

Erik Førner, prosjektleder, er utnevnt til underdirektør i Utenriksdepartementet i seksjon for informasjon og presse. Førner er cand.oecon og har en lisensgrad i økonomi fra Tyskland. Han har aspirantkurset og har tjenestegjort i Wien og Berlin. Deretter var Førner et knapt år i Nærings- og handelsdepartementet hvor han arbeidet med internasjonalisering. For tiden er han prosjektleder for utvikling av internettprosjektet Norgesportalen som vil erstatte dagens ambassadeweb.

Susan Eckey, byråsjef, er utnevnt til underdirektør i Utenriksdepartementet i Seksjon for humanitær bistand. Eckey, som tiltrer stillingen i august, er for tiden i Utviklingsministerens sekretariat. Hun har tidligere tjenestegjort ved FN-delegasjonen i New York, ambassaden i Santiago og i Ressursavdelingen i Utenriksdepartementet. Eckey har også arbeidet i Næringsdepartementet og er utdannet siviløkonom.

Ola Brevik (45), er utnevnt til underdirektør i Utenriksdepartementet. Breviks nye stillingen er knyttet til Utviklingsministerens sekretariat, og han går fra en stilling som ambassaderåd ved ambassaden i Ottawa. Brevik har studert i utviklingsøkonomi ved Universitetet i Manchester, sosialantropologi ved Universitetet i Oslo og landbruksøkonomi ved Norges Landbruksøkonomisk skole.

Sjur Larsen, seniorrådgiver, er utnevnt til underdirektør i Utenriksdepartementet.

Kirsten Hammelbo, rådgiver, er utnevnt til underdirektør i Utenriksdepartementet.

Tord Tukun, rådgiver, er utnevnt til underdirektør i Utenriksdepartementet.

Bjørn Schonhowd Leite, seniorrådgiver, er utnevnt til avdelingsdirektør i Utenriksdepartementet.

Thomas Hauff, seniorrådgiver, er utnevnt til avdelingsdirektør i Utenriksdepartementet.

Bjørn Olav Blokhuis, avdelingsdirektør, er utnevnt til ambassadør i Jakarta, Indonesia. Han tar over etter ambassadør Sjur Helge Torgersen.

Aud Lise Norheim, ministerråd, er utnevnt til ambassadør i Dhaka.

Gunnar Henriksson Lindeman, seniorrådgiver, er utnevnt til ambassadør i Buenos Aires.

Nils Ragnar Kamsvåg, avdelingsdirektør i Utenriksdepartementet, har tiltrådt som charge d'affaires ved representasjonskontoret på Vestbredden.

Liv Røhnebæk Bjergene, journalist/redigerer i Bistandsaktuelt, har gått ut i svangerskapspermisjon fra og med mandag 5. mai. Hun er etter planen tilbake i jobb 2. august 2004. Hennes vikar er journalist **Erik Landet**, som tidligere blant annet har jobbet i NORADs pressegruppe.

Solfriid Lien har tiltrådt som førstekonsulent ved NORADs avdeling for Asia. Hun har tidligere hatt et korttidsopdrag ved samme avdeling.

Lise Hunnstad har tiltrådt som førstekonsulent ved NORADs arkiv.

Elsbet Vestvatn ved NORADs personalseksjon har gått ut i ett års permisjon fra 22. april 2003.

Siri Frette Allsted er ansatt som statistikkmedarbeider på NORADs økonomiseksjon.

notis

Rekrutteringsbesøk fra regionbank

Lederen for personalavdelingen i Den inter-amerikanske utviklingsbanken (IDB) sammen med en medarbeider vil besøke Oslo 13. juni for å orientere om arbeidsmulighetene i banken og den virksomhet banken er engasjert i. Det er også planlagt en rekke intervjuer med norske kandidater. Dette er første gang IDB drar på rekrutteringsbesøk i Europa. De skal i denne runden også besøke Helsingfors og København.

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Nigeria.
2. São Paulo.
3. Dong.
4. Omtrent tyve.
5. Elefanten.
6. Thimphu.
7. Bananer.
8. Rikshaw.
9. Kalahari.
10. Kommunistisk ettpartistat.
11. Et musikkinstrument (en slags kjempe-xylofon).
12. Store buddhastatuer som var hugget inn i fjellet.
13. Mbabane.
14. Senatet og Representantenes hus.
15. Baath-partiet.
16. Persiagulfen.
17. Østers.
18. Sterkt og meget sterkt krydret mat
19. Kikuyu.
20. Hellig formel som buddhistene bruker ved meditasjon.

Alt riktig: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!

15-19: Verden trenger deg.

10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.

5-9: Ikke så verst.

1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?

0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 13. juni

FOTO: INGER A. HELDAL

FOTO: PER KR. LUNDEN

FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdens spørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:.....

Adresse: .....

Postnr./sted:.....

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**,

NORAD, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.com

Storforneuede lesere

Bistandsaktuelt er nyttig og troverdig, viser leserundersøkelse

Bistandsaktuelt gir et korrekt og troverdig bilde av norsk utviklingssamarbeid. Samtidig mener leserne at fagbladet gir et klart mer nøyaktig, pålitelig og positivt bilde av utviklingssamarbeidet enn norsk presse for øvrig gir, viser en leserundersøkelse som Markeds- og Mediainstituttet (MMI) har gjennomført.

• ERIK LANDET

Siden første utgave av Bistandsaktuelt kom ut i 1998 er det gjennomført tre leserundersøkelser. Ved årets undersøkelse er 216 abonnenter intervjuet. Svarene viser at bladet leses relativt grundig. 57 prosent sier de leser utvalgte artikler, mens 14 prosent leser det meste av stoffet. Bare fem prosent blar kun gjennom bladet.

– Med tanke på at Bistandsaktuelt er gratis, er dette et meget godt resultat. Analyser viser at abonnenter fra de frivillige organisasjonene leser mer grundig enn andre spurte. Generelt går tendensen mot mer grundig lesning de siste årene, sier prosjektleder i MMI, Wenche Berntsen.

Halvparten av de spurte er helt enig i at Bistandsaktuelt er svært nyttig, mens 37 prosent er delvis enig. Kun fire prosent er delvis uenig eller helt uenig i påstanden. Resten er verken enig eller uenig, eller vet ikke hva de skal svare.

90 prosent er helt eller delvis enig i at de er svært fornøyde med Bistandsaktuelt.

– Dette er et meget godt resultat, som er i tråd med de to forutgående undersøkelsene, sier Berntsen.

Korrekt og troverdig. Rundt to tredeler er helt eller delvis enig i at Bistandsaktuelt gir et korrekt og troverdig bilde av norsk utviklingssamarbeid. Bare åtte prosent er helt eller delvis uenig i påstanden.

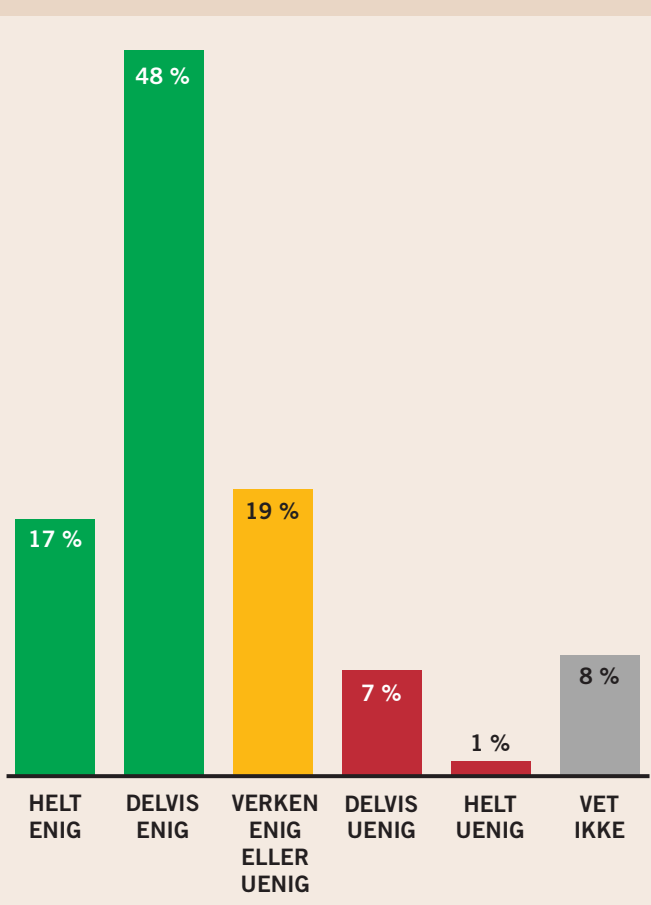
– Vi ser at andelen enige er størst blant de som svarer at deres interesse for bistandsområdet er knyttet til arbeidet sitt, sier Berntsen.

Leserne levner norsk presse for øvrig liten ære for deknningen av det norske utviklingssamarbeidet – hele 74 prosent er helt eller delvis uenig i at media er korrekte og troverdige i sin omtale av utviklingsrelaterte saker.

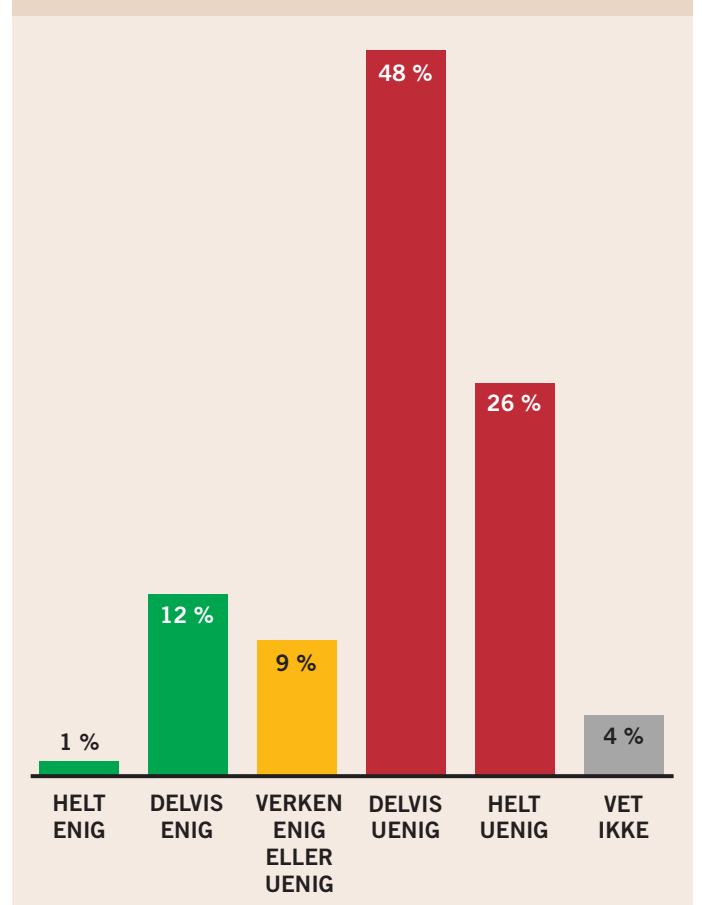
– Bistandsaktuelt nyter altså klart større tillit enn norsk presse for øvrig når det gjelder fremstillingen av norsk utviklingssamarbeid, sier Wenche Berntsen.

Positivt. Leserne føler også at de sitter igjen med et positivt inntrykk av utviklingssamarbeidet etter å ha lest Bistandsaktuelt.

BISTANDSAKTUELT GIR ET KORREKT OG TROVERDIG BILDE AV NORSK UTVIKLINGSSAMRBEID

NORSK PRESSE FOR ØVRIG GIR ET KORREKT OG TROVERDIG BILDE AV NORSK UTVIKLINGSSAMRBEID

Mens 63 prosent av Bistandsaktueltts lesere mener at fagbladet gir et korrekt og troverdig bilde av norsk bistand, er holdningen helt motsatt hva gjelder norsk presse for øvrig.

– Vi ser at 79 prosent får et ganske eller meget positivt inntrykk ved å lese fagbladet. Også ved de tidligere undersøkelsene var det en klar majoritet som fikk et positivt inntrykk, og svarmønsteret går igjen i samtlige undergrupper, forteller Berntsen.

Også på dette området skiller Bistandsaktuelt og norsk presse for øvrig lag. Drøyt halvparten av de spurte mener norsk presse tegner et negativt bilde av utviklingssamarbeidet. Også i de foregående undersøkelsene mente et flertall det samme.

Fornøyd redaktør. Redaktør i Bistandsaktuelt, Gunnar Zachrisen, er godt fornøyd med årets leserundersøkelse.

– Opplaget er betydelig økt siden forrige undersøkelse, og da er det spesielt gledelig at vi klarer å opprettholde så gode tilbakemeldinger fra leserne. Det er interessant å merke seg at vi har en betydelig høyere troverdighet enn media for øvrig, noe som tyder på at Bistandsaktuelt fyller et behov, sier Zachrisen.

Viktig med debatt. Også ansvarlig redaktør, kommunikasjonsdirektør Astrid Versto i NORAD, gleder seg over resultatet.

– Den generelle debatten om utviklingssamarbeidet er ofte preget

av svart/hvitt tankegang. Derfor er det gledelig at leserne mener at Bistandsaktuelt er med på å balansere og nyansere debatten. I tillegg er

bladet med på å skape debatter, og meningsutveksling er avgjørende for om vi skal lykkes i utviklingssamarbeidet, sier Versto.

Fornøyde redaksjonsmedlemmer: I første rekke f.v. Silje Berggrav, Gunnar Kopperud, Camilla Solheim. Bak f.v. Erik Landet og redaktør Gunnar Zachrisen.

FOTO: GERD STENSBY

LESERNE

Bistandsaktuelt nyter klart større tillit enn norsk presse for øvrig.

Wenche Berntsen, MMI.